

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

**Živá architektura. Organické motivy
moderní architektury jako inspirace
pro volnou grafickou tvorbu.**

Live architecture. Organic motives
of modern architecture as inspiration
for free form graphic creation.

Vypracovala: Bc. Veronika Drábková
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis studentky

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé diplomové práce Mgr. Zuzaně Duchkové, Ph.D. za její odborné vedení, trpělivost, podporu a profesionální přístup. Dále děkuji dalším členům katedry výtvarné výchovy, za cenné rady a vřelou podporu při vytváření praktické části této práce. Touto cestou chci také poděkovat své rodině, svému příteli a přátelům za podporu a trpělivost během celé doby mého studia.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „*Živá architektura. Organické motivy moderní architektury jako inspirace pro volnou grafickou tvorbu.*“ se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část se zabývá vývojem architektury s konkrétnějším zaměřením na organickou architekturu. Věnuje se nejdůležitějším zástupcům tohoto směru. Práce vyzdvihuje současnou představitelku iráckého původu jménem Zaha Hadid. Daná kapitola přibližuje její život, spolupráci a vlivy, které zapůsobily na její tvorbu. V závěru teoretické části jsou uvedena vybraná ocenění, jež za svůj život získala.

Praktická část obsahuje soubor inspiračních fotografií a přípravných kresebných skic, které jsou podpůrným dílem pro výsledné grafické listy inspirované tvorbou Zahy Hadid a dalšími organickými motivy. Konečná realizace praktické části představuje autorskou knihu, která byla inspirována organickou architekturou.

Klíčová slova:

Organická architektura, Zaha Hadid, budova, stavba, ocenění, forma, tvar, motivy

Formát bibliografické citace

DRÁBKOVÁ, Veronika. *Živá architektura. Organické motivy moderní architektury jako inspirace pro volnou grafickou tvorbu.* České Budějovice, 2022. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Duchková, Ph.D.

Abstract

The diploma thesis „*Organic architecture. Live Architecture. Organic motives of modern architecture as inspiration for free form graphic creation*“ consists of theoretical and practical part. The theoretical part consists of development of the architecture and in this part is specific focus on the organic architecture. It focuses on the most important representatives of this direction. The thesis highlights one of the most important person of nowadays, she is originally of Iraq and her name is Zaha Hadid. This chapter describes her life, cooperation and influences that influenced her work. In the end of the theoretical part, there are selected awards which she has received in her life.

The practical part contains a set of inspirational photos and preparatory drawing sketches, which there are supporting work for results graphic lists inspired by the work of Zaha Hadid and another organic motives. The final realization of the practical part is the author's book, which was inspired by organic architecture.

Keywords:

Organic architecture, Zaha Hadid, building, reward, prize, form, shape, motives

Obsah

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1 Přehled vývoje architektury	9
1.1 Organická architektura a její představitelé.....	18
1.1.1 Druhy organické architektury	26
2 Zaha Hadid	32
2.1 Život, spolupráce, vlivy.....	32
3 Vybraná ocenění za architekturu.....	45
3.1 Pritzkerova cena	45
3.2 Stirlingova cena	47
3.3 Medaile Thomase Jeffersona za architekturu.....	49
II. Praktická část	51
4 Živá architektura. Organické motivy moderní architektury jako inspirace pro volnou grafickou tvorbu.....	52
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů.....	58
Seznam příloh	67
Přílohy.....	68
Příloha I. Obrazový materiál k teoretické části.....	68
Příloha II. Fotodokumentace k praktické části.....	92
Zdroje příloh.....	116

Úvod

Diplomová práce s názvem „*Živá architektura. Organické motivy moderní architektury jako inspirace pro volnou grafickou tvorbu*“ se skládá z teoretické a praktické části. Téma vypovídá o vztahu architektury ke společnosti člověka a k přirozenosti přírody. Všechny kapitoly spojuje dohromady pojem architektura, která je inspirována organickými motivy.

Cílem práce je přiblížit zpracování současné architektury. Vyzdvihuje architektonický směr označovaný jako organická architektura, který nabývá nejrůznějších tvarů a forem. Předkládaná práce se snaží spojit jednotlivé definice v jednu. Ukazuje proměnlivost mnohočetných změn, které se v tomto směru objevily. V neposlední řadě si klade za cíl vystihnout pestrý život Zahy Hadid, jedné z nejznámějších a nejvlivnějších architektek s odvážnými nápady a se silnou vůlí, skrze niž dosahovala svých cílů. Diplomová práce shrnuje příběh jejího života, všímá si původu, vzdělání, výsledků v oboru a podobně. Zároveň jsou zde vybrány a popsány nejvýznamnější stavby, které svou funkcí a vzhledem ovlivnily či zasáhly do 21. století. Další kapitola se zabývá oceněními, která autorka získala právě za tyto projekty.

Praktická část hledá inspiraci prostřednictvím fotografií v organických motivech. Tyto snímky se staly hlavním inspiračním zdrojem pro zpracování volných grafických listů. V obrazové části lze najít i skicový materiál, který zachycuje některé ze staveb architektky Zahy Hadid. Součástí je též autorská kniha, která vznikla spojením původních volných grafických listů.

Jako zdroje pro diplomovou práci využila autorka odbornou literaturu, katalogy, ověřené weby či videa. Velmi pomocným průvodcem se jí stala *Encyklopedie světové architektury* od V. Dudáka či využití poznatků z knihy *Moderní architektura – Nejvýznamnější světové stavby 20. století* od J. Glanceyho. Opomenuto by nemělo zůstat ani video, kde hovoří historička umění Asja Nastasijevic o architektce Zaze Hadid. Veskrze se jednalo o kvalitní zdroje, které dokázaly rozšířit povědomí o organické architektuře. Avšak pro současné architektky nebylo nalezeno příliš mnoho publikací. Téma si autorka zvolila pro jeho zajímavost a rostoucí povědomí o zmíněném architektonickém směru a jeho vývoji. Současné stavby vznikající v jeho duchu se snaží o originalitu, ekologická řešení a spojení s přírodou. Díky vývoji technologií je možné postavit dříve nepředstavitelné futuristické stavby.

I. Teoretická část

1 Přehled vývoje architektury

„Architektura je jako katalyzátor proměn, který nenápadně, ale zároveň velmi účinně formuje všednodenní lidskou zkušenost prostřednictvím materiálů a detailů. Čím intenzivnější je její smyslové prožívání, tím více se ke slovu dostává její psychologický rozměr.“¹

Úvodní kapitola o architektuře se snaží nastínit její vývoj napříč historickými epochami. Všímá si prvních pokusů člověka vytvořit si příbytky či různá stavení, která lidem sloužila po celou dobu žití od pravěku až dodnes. V současnosti jsou využívány nejmodernější technologie a vznikají budovy nevídaného charakteru a různorodých tvarů, u kterých člověk přemýšlí, zda se jimi nepopírají fyzikální zákony.

Architektura je nedílnou součástí životního prostředí člověka. Jedná se o určitý prostor, který se vzhledově proměňoval podle potřeby dané doby, ať už šlo o ukrytí před nepříznivým počasím nebo o bezpečné útočiště před nepřáteli či predátory. Termín architektura nezahrnuje pouze tvary a barvy zjevné na první pohled, ale spadají sem i zdi, sloupy, podlahy a stropy včetně prázdného prostoru mezi nimi.² Stavby obecně projevují umělecký názor.³ První příbytky dostávaly zpočátku pouze účelový charakter. Postupem času se začalo dbát i na estetiku a design, díky kterému se lidé snažili od ostatních odlišit či dát najevo svoje postavení.

Budovy jako takové by mohly být pokládány za nejdražší věci, které je člověk schopen vytvořit. Obecně plní stavby nejrůznější funkce, ale zároveň v sobě nesou velký kulturní rozměr.⁴ Jako příklad lze uvést kostely, hrady, panská sídla či sýpky, které se většinou jako jediné kamenné stavby dochovaly do současnosti. Oba typy budov poskytovaly úkryt v případě nebezpečí nebo byly využity jako skladiště potravin a úrody. Objekty by měly plnit nejenom užitkovou funkci, ale měly by bezprostředně vyvolávat pocity, dojmy, představy nebo nějaké myšlenky. Jedná se o prvek, který je lidským výtvořem, jenž ovlivňuje kvalitu života. Architektura hravě spojuje funkční, konstrukční, technické a ekonomické

¹ HOLL, Steven. *Paralaxa*. Brno: ERA Group, 2003, s. 71.

² [Srov.] ZEVI, Bruno. *Jak se dívat na architekturu*. Praha: Československý spisovatel, 1966, s. 23.

³ [Srov.] *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2001, s. 131.

⁴ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 7–8.

aspekty s uměleckými. Lze ji tedy podle funkce rozdělit do tří základních kategorií – užitná, estetická a symbolická.⁵

Dějiny architektury by se měly vykládat především podle vrcholných staveb nebo podle nejvlivnějších projektů dané doby. V této kapitole je zmíněn pouze rychlý a stručný přehled napříč historií. Jednou z věcí, proč je architektura tak důležitá, je její souvislost se způsobem života v konkrétní době. Jednotlivá období se liší různými přístupy k tvorbě architektonického prostoru a urbanistického uspořádání. Roli hraje řada proměnných – počasí, úroda, ekonomický úspěch národa, války, pokrok a podobně.

Zmíněné přístupy je možno hledat již v pravěku. Periodizace této vývojové etapy je rozdělena na paleolit, neolit, dobu bronzovou a železnou. Počátek lidské civilizace a prvních výtvarných projevů se datuje do 50.–30. tisíciletí př. n. l. Avšak vymezení tohoto období je pouze orientační vzhledem k nerovnoměrnému vývoji v jednotlivých oblastech světa.⁶ Podle struktury pravěkých období lze poznat, že pračlověk chápal stavby pouze jako způsob zajištění obrany či úkrytu a nevěnoval mu příliš velkou pozornost. Pravěká architektura vycházela z dostupných materiálů a idejí tehdejší doby. První stavby, které získávaly architektonický rozměr, souvisely s potřebou vyrovnat se se smrtí a s přírodními silami. Lidé většinou používali přírodní materiály jako kámen, dřevo, rákos a podobně. U kultovních objektů jako svatyní nebo hrobek (viz Příloha I., obr. 1, 2) často využívali trvanlivější materiál jako kámen. Díky tomu lze zjistit, že i v pravěku se objevil zárodek prostorové dispozice, a to centrální a podélné.⁷

Pravěkou architekturu střídá období starověku, do kterého spadá několik kulturních epoch. Nejdůležitější mezníky budou následně popsány. Pro architektonický projev této epochy je charakteristická tvarová pestrost, která byla ovlivněna dobovou estetikou a způsobem myšlení.⁸

Prvním obdobím, které ještě svojí datací zasahuje do pravěku, byl starověký Egypt. Jedná se o území okolo řeky Nil. Byla to úrodná oblast, která poskytla podmínky pro vznik velkolepé říše. Nil rozděloval Egypt na Horní a Dolní,

⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 34–35.

⁶ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 287–288.

⁷ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 716.

⁸ [Srov.] Tamtéž, s. 898.

a to až do roku 3 150 př. n. l., kdy byl sjednocen. Časově je starověký Egypt vymezen zhruba rozpětím 4 500–1. stol př. n. l. Během této éry zde vládlo kolem 31 dynastií.⁹ Již v archaické době začala vznikat monumentální kamenná architektura. Byly stavěny paláce s obranými věžemi a obrovské hrobky zvané mastaby¹⁰. Vzhledem k orientaci Egypťanů na posmrtný život se stala pohřební architektura nejdůležitějším stavebním druhem této epochy. Za nejvýznamnější stavby jsou považovány především královské hroby označované jako pyramidy¹¹ (viz Příloha I., obr. 3, 4). Ve městech se objevily víceposchodové domy v uliční zástavbě.¹²

Od 2. tisíciletí do 1. století př. n. l. nastoupila architektura kulturní oblasti starověkého Řecka, které se dělí na období archaické, klasické a helenistické.¹³ Toto rozdělení je odvozeno z politických a kulturních proměn tehdejší doby. Činnost v archaické době nebyla natolik dokonalá jako v mladším a vyvinutějším klasickém období.¹⁴ Vývoj řecké architektury se začal odvíjet společně s geometrickým a orientalizujícím uměním, kdy se postupně rozvíjel dům typu megaron¹⁵ až po pohřební stavby. Nedílnou součástí řecké architektury se staly též obřadní stavby. Typickým příkladem byl chrám, který tvořil základní stavební prvek řecké architektury (viz Příloha I., obr. 5). U těchto objektů byly především vyvíjeny řecké sloupové řády (viz Příloha I., obr. 6) – dórský, íónský a korintský.¹⁶ Již architekturu starého Řecka lze rozdělit na stavby

⁹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

¹⁰ Mastaba – hrobka královských úředníků, která je zbudovaná na pravoúhlém půdoryse z cihlového nebo kamenného zdiva [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 216.

¹¹ Pyramida – označení pro egyptské královské kamenné hrobky, které jsou založeny na čtvercovém půdorysu a tvaru jehlanu, jehož stěny jsou stupňovité [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 300.

¹² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 239.

¹³ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf.

¹⁴ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 15.

¹⁵ Megaron – jedná se o dům na pravoúhlém půdorysu s otevřenou předsíní [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 577–578.

¹⁶ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

sakrální¹⁷ a profánní¹⁸.¹⁹ Vrchol byl dosažen v klasickém období, avšak řecká architektura se šířila až v pozdější helénistické době. Na východě dosáhla tak daleko, že ovlivnila i římskou architekturu.²⁰

Do římského stavitelství spadá architektura římského impéria až po raně křesťanské období. Příkladem je položení základů města Říma v roce 753 př. n. l. Jak už bylo řečeno výše, řecká říše se stala velkým vzorem pro římskou říši.²¹ Římané převzali nespočet věcí od řecké kultury a architektury až po náboženství. Také v jejich architektuře se objevují řecké stavební články a konstrukční prvky jako například půlkruhový oblouk, který byl pak dále rozšířen (viz Příloha I., obr. 7).²² Uplatnila se též klenba, která estetickým způsobem uzavírala interiéry. Inspirovali se rovněž při tvorbě velkých shromažďovacích prostor jako chrámů, bazilik²³ a jiných, které též vznikaly na základě řeckých staveb.²⁴

Období římské architektury se soustředilo především na civilní stavby a urbanismus, jak dosvědčují různé dochované knihy či spisy, například Vitruviových²⁵ Deset knih o architektuře, které se staly velkou inspirací pro spoustu velkých architektů a filozofů.²⁶ Díky velké síle a moci římské říše začala vznikat i monumentální a dekorativní architektura.²⁷ Tyto mnohdy až neuvěřitelné stavby byly velice nákladné, tudíž si je mohli dovořit

¹⁷ Sakrální stavby – architektura, která je spojena s náboženským kultem a vyjadřuje určité náboženské představy, jedná se zejména o chrámy, kaple, kláštery a podobně. [Srov.] DUDÁK, Vladislav.

Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu. Praha: Baset, 2000, s. 863.

¹⁸ Profánní stavby – nenáboženské stavby, opak sakrálních, někdy také jako civilní budovy, jedná se o světské objekty užitkové a reprezentativní stavby soukromé, ale i veřejné. [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 863.

¹⁹ [Srov.] *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2001, s. 131.

²⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 837.

²¹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

²² [Srov.] *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2001, s. 131.

²³ Bazilika – jedná se o tři – a vícelodní chrám, jehož střední loď je vyšší. [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 112.

²⁴ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

²⁵ Vitruvius (konec 1. století př. n. l.) – římský architekt, autor známého spisu Deset knih o architektuře, je to považováno za jediné dochované dílo antické literatury, obsahuje stavební slohy, technologie, materiály, stroje a jiné. Kniha kromě toho popisuje i provádění výzdob, ornamentů a plastik. [Srov.] BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998, s. 47.

²⁶ [Srov.] Vitruvius (konec 1. století př. n. l.). Římské císařství [online]. ©2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://rim.me.cz/osobnosti/literatura/vitruvius.php>

²⁷ [Srov.] FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

pouze lidé vyššího postavení či vůdce státu. Velkolepá architektura se tak stala hlavním znakem moci.²⁸

V hranicích římského impéria v období 1.–6. století n. l. začala postupně vznikat architektura křesťanské antiky. Jedná se o tvorbu, která byla ovlivněna tehdejšími myšlenkami a filosofií prvních křesťanů. V počátcích křesťanství se věřící tajně scházeli v soukromých domech a katakombách. Až po roce 313, kdy byla tato víra prohlášena za tolerovanou díky císaři Konstantinovi, se začala rozvíjet architektura. Napomohla tomu možnost scházet se veřejně k obřadům. Tak se zrodily nové křesťanské chrámy (viz Příloha I., obr. 8).²⁹

Za počátek dalšího významného období je považován pád západořímské říše roku 476. Jedná se o období mezi stěhováním národů v 5.–6. století a renesancí v 16. století. Tato epocha se označuje jako středověk. V tehdejší architektuře se prolíná několik různých slohů.³⁰ Středověk zahrnuje předrománskou a románskou architekturu, která je vymezena především geometrickými formami a státností jednotlivých budov (viz Příloha I., obr. 9). V románském období byl kladen důraz především na hmotnost zdí, její strukturu a členění. Na rozšíření této architektury se značně podílely řeholní řády, jejichž stavební hutě šířily znalost románského slohu po celé Evropě.³¹ Později se začaly objevovat křesťanské stavby, ve kterých byla využívána nově vzniklá lomená klenba, dekorativní okenní vitráže a vnější opěrný systém.³² Toto období je označováno jako gotický sloh. Jedná se o architekturu v období vrcholného a pozdního středověku v Evropě. Vznik a vývoj je pro každou zemi individuální. Gotický sloh lze vymežit zhruba od poloviny 12. století do počátku 16. století.³³ Lidé se skrze vysoké sakrální stavby chtěli přiblížit více k Bohu. Gotická architektura je odlehčena díky vzniku opěrného systému, avšak doplněna též o optické odlehčení hmoty pomocí dekorativních architektonických prvků (viz Příloha I., obr. 10). Ty zdůrazňují především vertikální linie, které nesou stavbu téměř do nebe.³⁴

²⁸ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 15.

²⁹ [Srov.] FISCHER, Tomáš. *Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf

³⁰ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 907.

³¹ [Srov.] Tamtéž, s. 806–807.

³² [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 15.

³³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 306–307.

³⁴ [Srov.] BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998. s. 73–74.

Rokem 1492, kdy byla objevena Amerika, je vymezován počátek novověku. Ten je v architektuře datován přibližně od konce 15. století do současnosti.³⁵ Někdy je jako počátek nového věku vnímán už rok 1450, k němuž se datuje vynález knihtisku Němcem Johannem Gutenbergem (1397/1400–1468) z Mohuče. Díky tomuto objevu se výrazně zrychlila a zlevnila výroba knih. Novověk tak byl charakteristický nástupem dosud neznámých ekonomických vztahů, reformací církve, renesancí, humanismem v umění, zámožnými objevy či vznikem nových koloniálních říší a vědeckými objevy.³⁶

Po gotice následovalo období renesance zpravidla vymezované od 14. do 16. století, které bylo přesným protikladem svého předchůdce. Renesanční sloh byl humanisty chápán jako znovuožití klasické antické kultury.³⁷ Typickými geometrickými tělesy se v té době staly čtverec, obdélník, kruh, krychle a koule. Chrámovou architekturu charakterizoval podélný a centrální prostor. Velké oblibě se těšily i klenby, které uzavíraly interiér jako například kupole, klášterní klenba a další.³⁸ V tomto slohu bylo zdůrazněno především horizontální uskupení prostoru (viz Příloha I., obr. 11). To je typické pro renesanční i barokní stavby jako zámky, vily, paláce a jiné.³⁹

V závěru období renesance si lze povšimnout, jak jsou stávající stavební motivy od tehdejších architektů překrývány hustým ornamentálním stylem typickým pro baroko. To získalo svou úplnou podobu až v 18. století ve Francii a Německu.⁴⁰ Tento sloh vznikl v době politických, hospodářských i duchovních změn. Stal se uměním světské a církevní moci a působil společně s rekatolizací⁴¹. Zároveň plnil potřebu demonstrace bohatství, moci a nádhery, ale i touhy po napětí, mysticismu a iluzích (viz Příloha I., obr. 12).⁴² Baroko se vyznačovalo úsilím o vytvoření dynamického prostoru s iluzí, která v závislosti na změně úhlu pohledu diváka poskytovala pokaždé nové pohledy. Barokní stavby inscenovaly velké tematické představení, které se snažilo zaujmout a přesvědčit diváka svojí

³⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. s. 640.

³⁶ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 173.

³⁷ [Srov.] Tamtéž, s. 306.

³⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 783.

³⁹ [Srov.] *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2001, s. 131.

⁴⁰ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 17.

⁴¹ Rekatolizace – znovuoברcení nekatolíků na římskokatolickou víru [Srov.] RECATOLIZATION. *Lexico.com* [online]. [cit. 2022-04-06].

Dostupné z: <https://www.lexico.com/en/definition/recatholization>

⁴² [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 39.

velkolepou nádherou, světelnými efekty a dokonalou iluzí skutečnosti. Tato doba se zaměřovala kromě samotných staveb také na urbanistický prostor. Byl kladen celkový důraz na perspektivnost různých pohledů a průhledů. Barokní město se stalo samotným estetickým komponovaným celkem.⁴³ Citlivě se začala využívat plasticita terénu. Vznikala nová náměstí, proráženy byly nové široké ulice. Mnohdy byly vybourány celé bloky a ulice staré zástavby, aby mohly být postaveny zcela nové objekty.⁴⁴

Jako reakce na tento sloh se objevilo znovunavrácení k antice skrze klasicismus. Stylové tendence navazovaly na klasické umění neboli umění starého Řecka a Říma. Bývalé Řecko nabývalo v myslích lidí opět na síle díky archeologickým nálezům tehdejšího starověkého světa. Kdysi oblíbený sloh byl opět znovu uctívaným stylem, aniž by mnohé památky byly známy. Na konci 18. století existovalo mnoho rozdílných verzí klasicismu. Ty byly založeny na odlišném pochopení řecké a římské architektury. Klasicistní architektura se stala výrazem imperiální ideologie, vyjadřovala republikánské ctnosti a řád. Velkému zájmu se kromě antiky těšila také středověká architektura. Vznikl tak styl, který se inspiroval gotickým slohem.⁴⁵

Jedná se o romantismus, myšlenkové hnutí a jeden z hlavních směrů ve výtvarném umění a architektuře. Mnohdy bývá označován jako historizující. Projevoval se emocionálním vztahem, který jistým způsobem přebíral určité formy. Snažil se opakovat idealizované středověké předlohy. Určitá podoba architektury romantismu byla vázána na již použité „neo“ slohy. Jako jeden z příkladů lze uvést Westminsterský palác v Londýně (viz Příloha I., obr. 13), u něhož se gotikou inspirovala nejen fasáda, ale i nábytek a dekorace. Do tohoto období lze zařadit i pokusy o exotickou architekturu, jakou je stavba pavilonu Brighton (viz Příloha I., obr. 14).⁴⁶

S nástupem 19. století převažuje architektura s opakujícími se historickými schémata, která se propojovala pouze s novými obsahy a dosud nevyužívanými typy staveb, jako byly například školy, nádraží, divadla a jiné. Jedná se o období přechodu mezi klasickou a moderní architekturou. Toto století se vyznačuje stylovou různorodostí a absencí jednotného slohu. Začala se zakládat

⁴³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 32–37.

⁴⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 96.

⁴⁵ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 18.

⁴⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 18.

nová průmyslová města a místo historických hradeb vznikaly parky a promenády. Tyto změny znamenaly nové podněty pro moderní urbanistické pojetí. V této době začal dominovat již zmíněný směr – historismus⁴⁷. Sakrální architektura přestala být prvořadá a důraz se kladl především na profánní stavby.⁴⁸ Zároveň se ozývalo mnoho hlasů, které požadovaly vlastní originální směr bez napodobování historických epoch.⁴⁹

Na počátku 20. století stále ještě doznívaly slohy, které promlouvaly do architektury klasickými historickými řády. Jde například o sloupy, které nesly prvky předešlých slohů a které mají stále svůj původ v antice, patky, pilastry a hlavice či sošné ženské postavy na průčelích domů. Konec 19. století obsahuje nespočet směrů a tendencí, jako je například secese, moderna, kubismus, poetismus, racionalismus, konstruktivismus, dekorativismus a mnoho dalších.

Historik umění Viollet le Dunc (1814–1879) kdysi uvedl, že nový styl architektury se objeví vždy s příchodem jiných konstrukčních metod. Takovou událost lze hledat až ve 20. století, kdy německý architekt Mies van der Rohe (1886–1938) spolu s architektem a teoretikem umění Le Corbusierem (1887–1965) vymysleli kombinaci historického ornamentu spolu s použitím nových materiálů jako například ocelová konstrukce či betonové panely. Jejich způsob myšlení se stal v první polovině 20. století hlavním proudem. Stěžejní myšlenkou bylo ukázat, že stroje převzaly práci dělníků a masově vytvářená architektura se proměnila v ukazatele nového směru.⁵⁰

Na konci 19. století však dominoval tvarový a materiálový purismus⁵¹, „kostky ze skla a oceli“.⁵² Ve 20. století byla tvorba moderních prostorů umožněna především v konsekvenci nových nebo častěji využívaných stavebních materiálů a konstrukcí. Jedná se například o železo, beton, železobeton nebo široké uplatnění skla. Dřívější architektura usilovala o oddělení vnitřního a vnějšího

⁴⁷ Historismus – aktualizované přijetí stylových, významových prvků minulých slohů, směrů a výtvarných názorů. [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 132.

⁴⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 32.

⁴⁹ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 92.

⁵⁰ [Srov.] Tamtéž, s. 92.

⁵¹ Purismus – jedná se o směr ve výtvarném umění, který udává zásady zasahující nejen do teorie umění. Snažil se o očištnou povahu a jeho myšlenkou byla malířská paralela strojové civilizace. Byl budován na čistotě jednoduchého technického tvaru. [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 299.

⁵² [Srov.] SEDLÁKOVÁ, Radomíra. *20. století české architektury*. Praha: Titanic, 2006, s. 9.

prostoru, ale v tomto období jde hlavně o jejich vzájemné prolínání.⁵³ Architektonické nápady 20. století se šířily příliš rychle, proto lze nalézt téměř v každém případě vzájemný vizuální odkaz. Až na pár výjimek se architekti učili jeden od druhého a ve svých projektech mnohdy na někoho z nich odkazovali.⁵⁴

Konkrétní podoba architektury 20. století vychází z životního stylu, který byl založen na plánování. Kromě samostatné architektonické činnosti se začala rozvíjet práce v ateliérech a projekčních kancelářích. Tehdejší průmyslová doba si vyžádala ve stále větším rozsahu uplatnění typizace a standardizace stavebních dílů i postupů. Závěr 20. století téměř nejedná o ničem jiném než o rozporu mezi komerční architekturou a úsilím o alternativní nenáročná architektonická řešení.⁵⁵

Díky neustálému vývoji informačních technologií se proměňuje mnoho oblastí lidské civilizace včetně architektury. Počátek 21. století lze v tomto smyslu vnímat jako revoluční. Změny se dotkly též jiných oborů. Se vstupem počítačů na scénu přišla radikální změna v architektuře a začaly vznikat nové typy staveb. Dnes je patrné na první pohled, že současné stavby byly vytvořeny za použití počítače. V porovnání s klasickými stavbami předchozích epoch využívajících tradiční sloupy a podpěry vypadají spíše jako stavby z budoucnosti. Díky navrhování v digitálním prostředí je možno pohrávat si s různými útvary, objekty a použít nejrůznější deformace či přidávat jiné nepravidelnosti. Za další pozitivum této metody zpracování lze považovat vizualizaci v počítači, která umožňuje představit si, jak bude daný objekt vypadat v reálu. Ukazuje, jak moc zasáhne do svého prostředí, zda zapadá do okolní krajiny či splňuje podmínky svého prostředí a podobně. Většina současné architektury se však snaží držet v daných mezích, v nichž budovy respektují krajinu spolu s ekosystémem.⁵⁶ Za jeden z typů této architektury je možno považovat organickou architekturu. Té bude věnována následující kapitola.

⁵³ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 32.

⁵⁴ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 8.

⁵⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 39.

⁵⁶ [Srov.] Šílené křivky nové architektury. *21století.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://21století.cz/2005/03/18/silene-krivky-nove-architektury/>

1.1 Organická architektura a její představitelé

Termín organická architektura evokuje obraz objektů vystavených z přírodních materiálů a využívajících přírodní tvary a jejich geometrii. Nejedná se však o jednotně a přesně definovatelný styl. Jde o příliš různorodou architekturu.

Označení organická architektura je pravděpodobně nepřesný termín. Týká se staveb, které vypadají, jako kdyby vyrůstaly ze země. Měl by to být zároveň i obraz budov vystavených z přírodních materiálů, které jistým způsobem k bydlení patří.⁵⁷ Organická architektura se inspiroje účelností, funkčností a přirozeností přírody, což se neobjevuje poprvé. Tento trend se v architektuře vyskytuje napříč celými dějinami. V teorii se však termín „organický“ objevil až v roce 1841 v knize *De l'Art et du beau* neboli *O umění a kráse* od francouzského estetika H. F. R. de Lammenaise.⁵⁸

Dalšími, kdo tento termín používali, byli německý architekt J. G. Semper (1803–1879) a americký architekt L. H. Sullivan (1856–1924). Sullivan vyzdvihl analogie mezi přírodou a architekturou.⁵⁹ On sám se v roce 1896 proslavil větou: „*Forma následuje funkci.*“ Tím ovlivnil funkcionalistickou architekturu⁶⁰. Většina Sullivanových staveb je právě tohoto vzhledu, avšak jejich ornamentální zdobení připomíná současný organický styl architektury.⁶¹ Jedná se o obchodní dům Schlesinger a Mayer, dnes známý jako Carson, Pirie, Scott & Co (viz Příloha I., obr. 15). Tato budova se vyznačuje nápaditou zdobností. Ocelový skelet je zvýrazněn svislými a vodorovnými liniemi. Stěny samostatných kanceláří v horních patrech jsou však bez ozdob. Ve zbylých spodních třech patrech se nacházejí velká okna, která jsou orámovaná bohatými secesními litinovými ornamenty. Nelze nalézt jinou Sullivanovu stavbu, jež by ztělesňovala tak silnou představu spojení přirozeného s průmyslovým designem. Historička umění Amy Dempseyová zachytila ve své knize *Umělecké školy, styly*

⁵⁷ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 70.

⁵⁸ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 658–659.

⁵⁹ [Srov.] Tamtéž, s. 658–659.

⁶⁰ Funkcionalismus – architektonický směr, u něhož přímé linie a jednoduché formy měly za úkol sledovat funkci stavby a její účel. Jednalo se o obnovení vztahů mezi člověkem a jeho prostředím, největšími představiteli byli Le Corbusier, Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe a další.

[Srov.] BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998, s. 201.

⁶¹ [Srov.] BULÁKOVÁ, Martina. *Stavby podle přírody. Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09].

Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2115>

a hnutí výrok samotného architekta, který se „nevyhýbal výzdobě, ale snažil se ji integrovat do projektu budovy tak, aby se zdálo, že vystoupila ze samé podstaty hmoty“. ⁶² Celkově se v tomto období se začaly uplatňovat nové konstrukce při stavbě moderních výškových budov či mrakodrapů. Zdi ztratily svoji nosnou funkci. Nahradil ji ocelový skelet, na němž jsou zavěšeny plochy zdiva s okny. Za jednoho z nejvýznamnějších tvůrců mrakodrapů je považován již zmíněný Henry Louis Sullivan.⁶³ Svými myšlenkami a tvorbou ovlivnil i následující generace architektů.

Jedním z dalších tvůrců, jimž nebyla organická architektura cizí, byl Antoni Gaudí (1852–1926). Je označován za představitele secesní architektury⁶⁴. Silné organické motivy se objevovaly v několika jeho budovách.⁶⁵ Poukázal na to, že v lidském těle i v přírodě neexistují jiné než zakulacené tvary. Jeho stavby připomínají rostliny a zvířata přirozeně vyrůstající ze země. Jako příklad poslouží obytný dům Casa Milá (viz Příloha I., obr. 16), jehož sloupy připomínají nohy obrovského slona a střecha páteř velikánského ještěra.⁶⁶ Celkový vzhled doplňuje výzdoba balkonů, jež jsou ovíjeny kovovou girlandou. Jedná se o dokonale promyšlený celek.⁶⁷ Gaudího lze považovat za jednoho z několika zakladatelů.

Další projevy se objevují i v následujícím období například v expresionismu⁶⁸, kde byly potlačeny pravé uhly. Avšak cílevědomě organickou architekturu rozpracoval až Frank Lloyd Wright (1867–1959).⁶⁹ Dokonce se jedná o jednoho z nejnadanějších žáků a spolupracovníka již zmíněného architekta Sullivana. Frank Lloyd Wright však odmítal mrakodrapy.⁷⁰ Spolupracovali

⁶² DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. Praha: Slovart, 2002, s. 24.

⁶³ [Srov.] BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998, s. 172.

⁶⁴ Secese – mezinárodní slohové hnutí, které se soustředilo jen na umělecké řemeslo, prosazovalo se nové tvarosloví jako například v typografii, ilustracích, plakátu, skle, keramice, špercích, tapetách a jinde. Přihlíželo se také k hodnotě materiálu, citlivosti, ale i účelnosti. [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 326.

⁶⁵ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 659.

⁶⁶ [Srov.] BULÁKOVÁ, Martina. Stavby podle přírody. *Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09].

Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2115>

⁶⁷ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 75.

⁶⁸ Expresionismus – umělecký přístup, který klade důraz na zvýrazněnou niternost. Široká opoziční tendence z konce 19. století a počátku 20. století, nové výrazové chápání reality. [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 99.

⁶⁹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 659.

⁷⁰ [Srov.] BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998, s. 172.

v letech 1887–1889 v kanceláři Adler. Oba se vzájemně inspirovali. Jeho práce souvisela s návratem k přírodě. Na rozdíl od ostatních architektů nevycházeli z abstraktně geometrických forem. Naopak se snažil vyjít vstříc potřebám člověka a daného prostředí. Dům podle něj musí růst z potřeb lidí a vycházet z charakteru země jako živý organismus.⁷¹ Frank Lloyd Wright byl považován za velkého představitele organické architektury. Nebyl však pouze architektem. Stal se spisovatelem, řečníkem a pedagogem, který inspiroval další generaci mladých umělců. Ti nadále pracovali a inovovali ve stejném duchu designu.⁷²

Frank Lloyd Wright byl během svého života ovlivněn nejen tvorbou jiných architektů, ale i japonským uměním s úzkou vazbou k přírodě. Všechny jeho obytné stavby lze považovat za organickou architekturu.⁷³ Přál si, aby jeho budovy byly součástí přírody a často si vybíral místa blízko lesů, skalních útvarů nebo dokonce vodopádů jako u stavby Fallingwater v Pensylvánii (viz Příloha I., obr. 17). Její koncept přirozeně vznikl z povahy místa.⁷⁴ Je to jedna z neznámějších staveb, vila Edgara Kaufmana, postavena v roce 1935. Wright si u této stavby vyzkoušel do té doby nevyužívaný materiál – monolitický železobeton.⁷⁵ Pokud by zde příroda chyběla, architekt by poskytl dostatek prostoru pro výsadbu kolem ní nebo by budovu otočil dovnitř. Neměl v oblibě statické symetrie a preferoval dynamické nepravidelnosti přírody.⁷⁶ I po tolika letech je tato stavba nadčasově hodnocena jako jedna z nejhezčích vil na světě díky okolní přírodě a vodopádu, po kterém stavba dostala jméno.⁷⁷

Během života navrhl řadu obytných a veřejných staveb. Ve spojení s jeho jménem se objevovaly stavby označované jako prérijní domy nebo také prérijní škola.⁷⁸ Samotný architekt vyjádřil v roce 1908 vlastní mýtus o prérii. Napsal, že má svou vlastní přirozenou krásu a klidnou

⁷¹ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 659.

⁷² [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 39.

⁷³ [Srov.] Obytná organická architektura Spojených států amerických. *Dspace.vutbr.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/56735/102-109_nahorniakova.pdf?sequence=1

⁷⁴ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 36.

⁷⁵ [Srov.] Obytná organická architektura Spojených států amerických. *Dspace.vutbr.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/56735/102-109_nahorniakova.pdf?sequence=1

⁷⁶ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 36.

⁷⁷ [Srov.] FRAMPTON, Kenneth, *Moderní architektura*, Academia, 2004, s. 71.

⁷⁸ [Srov.] Frank Lloyd Wright. *Archizone.cz: magazín o moderní i historické architektuře* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/frank-lloyd-wright/>

rovinu, kterou bychom měli pochopit a následně stupňovat. Mělo by se jednat o chránící přesahy střech, nízké terasy, stěny, které vybíhají ven a uzavírají nakonec soukromou zahradu.⁷⁹ Nejslavnější realizací v tomto směru byla stavba Robie House v Chicagu (viz Příloha I., obr. 18) dokončená v roce 1909. Vyznačuje se především masivní konstrukcí, surovým materiálem nebo převládajícím horizontem.⁸⁰

Wright měl v organické architektuře mnoho stoupenců. Jedním z nich byl také významný finský architekt Alvar Aalto (1898–1976). Ten má srovnatelné výsledky v jiné tradici a kulturních poměrech. Pro něj se stala architektura hrou volných forem a neklidných povrchů.⁸¹ Ve 20. století proslul svou schopností sladit přírodní formy s designem moderní architektury.⁸² Vnesl do organického designu skandinávskou jasnost, jednoduchost a lehkost. Byl to mistr v zacházení s asymetrickým hromaděním různých objemů. Postupně přešel od dřívějších hranatých forem k energetickým zakřiveným. Dokázal vytvořit plynulost prostoru a kvalitu přirozeného osvětlení a barev, které byly poetické. Aalto používal jednoduché přírodní materiály zejména dřevo. Jeho nové a kreativní nápady umožnily materiálům vyjádřit samy sebe.⁸³ Hlavním východiskem jeho plánů byla vždy jasně rozvržená stavební tělesa, a to bez ohledu na to, o jakou stavbu by se jednalo. Zda by to měla být radnice, škola, knihovna nebo velký kulturní dům.⁸⁴ Aalto zahájil svoji kariéru ve třiceti letech. Jeho prvotní úspěch začal u stavby plicního sanatoria (viz Příloha I., obr. 19) v odlehlých lesích Finska v roce 1933. Zavedl styl, který byl později po celém světě napodobován. Elegantní budovy z betonu umožňují ubytovat odděleně pacienty a personál.⁸⁵

Jeho další takzvané přeformování staveb lze vidět například u budovy studentského internátu v Harvardu z roku 1948 (viz Příloha I., obr. 20). Jejím specifickým prvkem je hadovité zakřivení řady pokojů, které nepřipouští pocit monotónnosti. Snahou bylo, aby dotyčná osoba uvnitř pokoje, aniž by měla před očima daný tvar budovy, vycítila, že osy pohledu zde nejsou vedeny

⁷⁹ [Srov.] FRAMPTON, Kenneth, *Moderní architektura*, Academia, 2004, s. 71.

⁸⁰ [Srov.] Frank Lloyd Wright. *Archizone.cz: magazín o moderní i historické architektuře* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/frank-lloyd-wright/>

⁸¹ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 239.

⁸² [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 169.

⁸³ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 36.

⁸⁴ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 239–242.

⁸⁵ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 169.

stereotypně vedle sebe. Jednou ze zajímavostí této stavby je její exteriér. V pohledovém zdivu se objevují i cihly, které jsou považovány za zkřivené až vadné kusy a které se za normálních okolností vyhazují. Geomorfologické struktury se tak staly typickým motivem pro Alvara Aalta.⁸⁶

Podobným principem se řídil také Jørn Utzon (1918–2008). Byl to dánský architekt, který krátce pracoval v Aaltově kanceláři. Utzon však vyvinul svůj vlastní a originální styl. Ten mu pomohl vyhrát návrhářskou soutěž na operu v Sydney (viz Příloha I., obr. 21, 22) v roce 1956.⁸⁷ Je to stavba, která dokáže reprezentovat město i celý kontinent. Kulturní budova věnovaná hudbě se datuje již od konce čtyřicátých let.⁸⁸ Utzonův soutěžní příspěvek obsahoval schématické návrhy, které jasně vysvětlují koncept budovy, ale ne způsob postavení.⁸⁹ Návrh se skládal z kamenného podstavce, ve kterém jsou vedle sebe dva sály, jež se rozkládají do velké skořepinové kompozice zastřešení. Tato stavba se stala mezinárodní ikonou. Úspěch opery v Sydney je však z velké části způsoben jejím umístěním. Budova je usazena na výběžku, který je ze tří stran obklopen vodou. Je tedy dobře vidět jak ze země, tak i z moře. Architektova senzibilita, s níž pracoval při umístění objektu, je zřejmě ovlivněna severoevropskou organickou architekturou. Projekt opery v Sydney však přinášel mnoho problémů, jež si vyžádaly neustálé výzkumy a studia.⁹⁰ Jørn Utzon v roce 1966 od projektu odstoupil. Záhy však v roce 1999 navázal spolupráci s budovou opery a souhlasil s vytvořením sady principů designu. Ty měly sloužit jako stálá reference pro všechny budoucí změny budovy,⁹¹ například jako změna skořepiny na kulové plochy. Při pohledu na siluetu střech je možnost spatřit nejrůznější interpretace. Někdo uvidí zobáky racků jiní žraločí ploutve, vlny, čepce jeptišek či plachty jedné z lodí. Stavba byla dokončena v roce 1973.⁹²

Mezi významné osobnosti organické architektury patří také americký architekt Bruce Goff (1904–1982). Opovrhoval domy, které připomínaly

⁸⁶ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 239–242.

⁸⁷ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 36.

⁸⁸ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 344.

⁸⁹ [Srov.] The Architect: Jørn Utzon. *Sydneyoperahouse* [online]. 2018 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.sydneyoperahouse.com/our-story/the-architect-jorn-utzon.html>

⁹⁰ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 344.

⁹¹ [Srov.] The Architect: Jørn Utzon. *Sydneyoperahouse* [online]. 2018 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.sydneyoperahouse.com/our-story/the-architect-jorn-utzon.html>

⁹² [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 111.

spíše krabice s malými otvory.⁹³ Jeho okázalé realizace ukazují velice pestrou kombinaci materiálů a tvarů. V navrhování obytných domů byl velmi patrný vliv préríjních staveb od F. L. Wrighta. Tyto budovy připomínají až sochařské objekty, které jsou připodobněny inspiracím z živé a neživé architektury. Používal jak netradiční materiály v interiéru, tak moderní materiály té doby.⁹⁴

Specifickou charakteristikou organického designu od Bruce Goffa je nepřetržitý proces tvorby, který působí jako nikdy nedokončený. Pro Goffa to znamenalo začít znovu a znovu. Představovalo to pro něj svěžest a originalitu designu, který se nikdy neopakuje.⁹⁵ Skutečná architektura přichází jako koncept, který vyrůstá zevnitř ven prostřednictvím použití přirozených materiálů, ať už architektem zpracovaných či nezpracovaných.⁹⁶ Povýšil předměty z každodennosti na dekorativní umění. Do své tvorby začleňoval nalezené věci z doby, kdy sloužil u stavebního praporu námořnictva během druhé světové války. V jeho díle se objevily flitry, staré letecké vzpěry, plechová vykrajovátka na cukroví a další.⁹⁷ Známostavbou od Bruce Goffa je dům pro Eugena a Nancy Bavingerovy u Normanu v Oklahomě, který byl postaven v roce 1955 (viz Příloha I., obr. 23, 24). Páru Bavingerových se protivili konvenční krabicové prostory, a tak Goff dokázal vytvořit dům, který nebyl dělený, ale měl otevřený prostor. Díky jeho velkému nasazení a použití nalezených stavebních částí jako šrot letadla vznikl unikátní dům. Ústřední stožár tvoří roura z ropné vrtné soustavy a střecha domu je zavěšena na výztuhách dvouplošníku.⁹⁸

V Evropě rovněž působil známý polský architekt Erich Mendelsohn (1887–1953). Mendelsohn byl fascinován kosmem, avšak jeho stavby byly omezeny pouze stávajícími stavebními technologiemi a materiály.⁹⁹ Za jednu z nejznámějších staveb lze považovat Einsteinovu věž (viz Příloha I., obr. 25, 26), hvězdárnu a astrofyzikální ústav na Telegrafenbergu v Postupimi. Stavba byla

⁹³ [Srov.] The Man Who Made Wildly Imaginative, Gloriously Disobedient Buildings. *The New York Times* [online]. 2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/09/10/t-magazine/bruce-goff-architecture-midwest.html>

⁹⁴ [Srov.] Obytná organická architektura Spojených států amerických. *Dspace.vutbr.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/56735/102-109_nahorniakova.pdf?sequence=1

⁹⁵ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 12.

⁹⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 28.

⁹⁷ [Srov.] The Man Who Made Wildly Imaginative, Gloriously Disobedient Buildings. *The New York Times* [online]. 2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/09/10/t-magazine/bruce-goff-architecture-midwest.html>

⁹⁸ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 246.

⁹⁹ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 83.

postavena v roce 1921 jako zakázka pro Einsteinovu nadaci. Coelostat, přístroj na pozorování slunce, byl umístěn na vrchol kupole. Měl za úkol odrážet paprsky kosmických světelných zdrojů dolů do podzemní laboratoře. Zde bylo nakloněné zrcadlo, které odvádělo paprsky k přístrojům pro měření spekter.¹⁰⁰ Výsledná stavba byla postavena z cihel a formována tak, aby zdůrazňovala svůj proudnicový tvar.¹⁰¹

Do organické architektury nedílně patří i německý architekt Hans Scharoun (1893–1972). Zpočátku byl ovlivněn expresionismem, avšak jeho pozdější koncepce staveb vychází z organických motivů. Jedná se o autora především obytných domů.¹⁰² Scharoun je však známý svojí trojicí berlínských kulturních staveb, mezi něž spadá Sál komorní hudby, Filharmonický sál a Státní knihovna (viz Příloha I., obr. 27–29). Všechny budovy působí, jako kdyby se pohybovaly.¹⁰³

Neměl by být opomenut ani architekt Rudolf Steiner (1861–1925), známý jako zakladatel antroposofie, která představuje částečně vzdělávací a náboženské hnutí. To bylo zaměřené na rozvoj schopností poznávání a uvědomování si duchovní reality. Antroposofické hnutí vedlo k postavení několika škol po celé Evropě. Stavba od architekta Steinera, Goetheanum (viz Příloha I., obr. 30, 31), byla prvním ústředním střediskem pro setkávání členů Steinerova hnutí. Stavba se nachází ve Švýcarsku v Dornach v Basileji. V roce 1913 zde Steiner vystavil baňaté kupole, které dále ovlivňovaly mnohé další architektky. Půdorys Goetheana tvoří průřez lůnem, nad kterým by se měla tyčit ženská postava, jež zastřešuje tuto budovu. Výchozí myšlenka této stavby vychází z pocitu tepla a přístřeší. Stavba však v roce 1922 vyhořela. Byla nahrazena jiným Steinerovým návrhem a tentokrát vystavěna z betonu.¹⁰⁴

V organické architektuře lze zmínit celou plejádu umělců. Existuje mnoho architektů, u nichž se objevila inspirace organickými motivy. Vybraným zástupcům, kteří stáli u zrodu tohoto architektonického stylu, dává prostor i předkládaná diplomová práce.

¹⁰⁰ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 118.

¹⁰¹ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 83.

¹⁰² [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 882.

¹⁰³ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 113.

¹⁰⁴ [Srov.] Tamtéž, s. 77.

V českých řadách lze vyhledat hodně důležitých zástupců. Jedním z nejslavnějších českých tvůrců, kterého lze zařadit do organické architektury, byl Jan Kaplický (1937–2009). Hledal, a nakonec i viděl nekonečnou inspiraci ve formě a strukturách. Jeho stavby mají revoluční tvary, struktury, ekosystémy či sluneční kolektory.¹⁰⁵ Hlubkové porozumění technologické a organické formy se prolno do celé jeho tvorby.¹⁰⁶ Navržené budovy předběhly svoji dobu. Jeho příspěvek do světa architektury bude detailněji popsán v následující kapitole.

Další významnou českou architektkou, která by neměla být opomenuta, je Eva Jiříčná (1939). Proslavila se interiéry obchodů, rezidenčních projektů nebo prosklenými schodišti. Její přínos architektuře byl vyznamenán několika oceněními. V roce 2013 získala Cenu Jane Drew za svůj mimořádný přínos postavení žen v architektuře; též porotkyně Zaha Hadid ji popsala jako vlivnou a mimořádnou.¹⁰⁷ Současná stavba, která se dočkala velkého úspěchu, je Kongresové centrum Zlín (viz Příloha I., obr. 32, 33). Návrh Evy Jiříčné a jejího týmu AI Design řeší místo s využitím dvou objektů. První část zahrnuje prosklený vstup se šatnami, pokladnami, informačním střediskem a restaurací, která by se měla nacházet v prvním patře. Druhou část tvoří dvoupatrový objekt, který zaplňují dva víceúčelové sály. Eva Jiříčná se při řešení střešní konstrukce nechala inspirovat přírodou. Tvarově připomíná drobného mořského živočicha. Předlohu hledala v eukaryotické řase rozsivce, jejíž anglický název zní diatom, od kterého pochází pojmenování ocelové konstrukce střechy. Organickou střechu a tvarování budovy doplňuje zdvojená fasáda. Jsou tvořeny ze skleněných vitrabloků, panelů v ocelovém rámu.¹⁰⁸ Eva Jiříčná je velkolepou českou architektkou, a proto by neměl být opomenut její současný úspěch v mezinárodní architektonické soutěži, v níž zvítězila s projektem na novou stavbu Centra Nového Žižkova. Po různých diskuzích s občany, politiky a úřady se na finálním návrhu ještě stále pracuje.¹⁰⁹

Organická architektura neboli živá architektura je vždy kontroverzní a obtížně rozpoznatelná. Má kořeny ve vášni pro život, přírodu a přirozené formy,

¹⁰⁵ [Srov.] KAPLICKÝ, Jan, *Album*. Labyrint, 2005, s. 114–118.

¹⁰⁶ [Srov.] KAPLICKÝ, Jan, HADID, Zaha. *Sketches 1941–2005*. Praha: Alba Design Press, 2005. s. 3.

¹⁰⁷ [Srov.] AI - DESIGN = Architecture Interior DESIGN. *AI DESIGN* [online]. [cit. 2022-09-03]

Dostupné z: <https://www.aidesign.cz/about>

¹⁰⁸ Organická architektura v pravouhlém městě. *ADOC.PUB* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02].

Dostupné z: <https://adoc.pub/organicka-architektura-v-pravouhlem-mst.html>

¹⁰⁹ [Srov.] Architektka Eva Jiříčná změní tvář pražského Žižkova. Po diskuzích s veřejností a politiky projekt Centrum Nový Žižkov dopracuje *Tvarchitect.com* [online]. [cit. 2022-04-13].

Dostupné z: <https://www.tvarchitect.com/clanek/architektka-eva-jiricna-zmeni-tvar-prazskeho-zizkova-po-diskuzich-s-verejnosti-a-politiky-projekt-dopracuje/>

kteře jsou plné vitality přirodního světa s jeho biologickými formami a procesy. Zdůrazňuje především krásu, harmonii, volně plynoucí křivky, výrazné rysy typické pro lidské tělo, mysl i ducha. Lidé by se tam měli cítit lépe a svobodněji.¹¹⁰

Ve 20. století dominoval ortogonální styl, jenž je odrazem materialistických hodnot průmyslově řízené doby. Postindustriální věk se probouzí v novém světě, který odráží starší a moudřejší vizi. Znovuobjevení organického designu představuje novou svobodu myšlení a výraz naděje do budoucnosti. To silně ovlivňuje většinu oblastí designu od produktů a nábytku, osvětlení a textilního designu až po architekturu. Organický design se stává méně okrajovým stylem než trendem hlavního proudu. Tento nejnovější přístup byl ovlivněn moderní filosofií, která popisuje zemi jako živou. Zastánci zmíněné teorie jsou například spisovatelé Fritjof Capra (1939) a James Lovelock (1919). Dnešní moderní informační technologie a rychlé šíření počítačově podporovaného designu (CAD¹¹¹) do všech oblastí architektury a designu pomohly uvolnit tyto obory a všechny jejich tvůrčí procesy.¹¹² Díky nejnovějším trojrozměrným softwarům je mnohem snazší navrhovat a modelovat sofistikované a složité tvary organické architektury. Vhodným příkladem jsou stavby od architektky Zahy Hadid, již je věnována pozornost v kapitole dvě.

1.1.1 Druhy organické architektury

Po celém světě začaly vznikat moderní, mnohdy až téměř futuristické budovy organického typu. Důraz je kladen nejen na vnější efekt, ale i na interiér. Umění architektury už nezasahuje pouze do významných budov či soukromých staveb. Architekti se často zabývají objekty, které dnes tvoří dopravní terminály a infrastrukturu. Mezinárodně proslulí architekti a designéři tak zanechávají v každé koncepci výrazný odkaz. Tato kapitola ukáže, že organickou architekturu lze rozdělit.

¹¹⁰ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 8.

¹¹¹ Computer aided design. *Wikipedie* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Computer_aided_design

¹¹² [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 8.

Velký ekonomický rozmach, nárůst turistických cest a častější stěhování vedlo k intenzivnějšímu přemísťování lidí. V důsledku toho všechny země zintenzívnily dopravu a daly tak podnět k rozvoji transportu. Letecké společnosti začaly stavět mnohem více nových letišť. Železniční doprava se výrazným způsobem otevírá vysokorychlostním linkám. Městské oblasti pojmají větší množství železničních nádraží a rozšiřují se i stanice metra. Modernizace všech dostupných transportů si vyžádala vybudování nových komunikací. Za začátku získávaly tyto zakázky převážně stavební inženýři. Však díky spolupráci s technickými společnostmi je nyní velmi obratně zvládají i samotní architekti. Tyto stavby pak dokáží řešit v rámci složitých logistických a konstrukčních problémů.¹¹³

Příkladů staveb lze najít nespočet. Například město Dubaj má nejednu budovu vyznačující se organickými motivy. Jedním z příkladů je trať se 45 stanicemi z roku 2009 (viz Příloha I., obr. 34). Autorem je studio Aedas, které navazuje na arabské tradice a dlouhou historii města. Výslednými stavbami jsou stanice, jež připomínají svojí skořepinovou podobou perly. Imitace perel reflektuje statečnost dubajských lovců pokladů. Architektonická forma je založena na eliptickém kuželu nad křivkou. Díky hliníkovým panelům, ze kterých je tvořen povrch, je zajištěn ekologický způsob ochlazování střechy.¹¹⁴

Další příkladnou stavbou je letiště Kansai v Osace (viz Příloha I., obr. 35). Autorem je Renzo Piano Building Workshop. Toto letiště je koncipováno jako umělý ostrov, jehož hlavním úkolem je odstranění problému s hlukovým znečištěním v hustě obydlených oblastech. Stavba má uspořádané zastřešení z oceli, které se opírá o trémový krov a bylo zvlněno po celé jeho délce.¹¹⁵

Stejně tak lze vidět organickou stavbu v rakouském Innsbrucku. Jedná se o proslulé lyžařské centrum (viz Příloha I., obr. 36) od architektky Zahy Hadid (1950–2016). Stavba je inspirovaná přírodními jevy jako ledovcovými morénami a pohyby ledu.¹¹⁶ Lanová dráha byla postavena v roce 2007. Skládá se ze čtyř stanic, které jsou zavěšeny přes řeku. Zaha přizpůsobila své návrhy konkrétním místům každé stanice. Sklo s dvojitým zakřivením

¹¹³ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 370.

¹¹⁴ [Srov.] Organické tvary vládnu světové architektuře dopravních terminálů.

Stavebnictví3000 [online]. [cit. 2022-04-02].

Dostupné z: <https://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/organicke-tvary-vladnou-svetove-architekture-dopravnich-terminalu>

¹¹⁵ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 370.

¹¹⁶ [Srov.] Nordpark Railway Stations. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-03-25].

Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/nordpark-railway-stations/>

na betonových podstavcích tvoří téměř samostatnou umělou krajinu. Nejrůznější metody zpracování materiálu jako frézování či tepelné tvarování skla umožnily pomocí některých technik využít metody zpracování z automobilového průmyslu.¹¹⁷ Dalším příkladem je terminál tramvaje a parkoviště Hoenheim-Nord ve Štrasburku (viz Příloha I., obr. 37, 38). Jedná se o nepřetržitý slabý pás, který je z betonu. Na to navazuje řada různě nakloněných sloupů, jež utvářejí přestupní uzel mezi vlakovou a automobilovou dopravou. Je to jedno z opatření štrasburské radnice. Na základě této stavby se snaží docílit omezení městské automobilové dopravy.¹¹⁸

Vnímavost přírody se v současnosti projevuje v architektuře velmi silně. Tyto tendence charakteristické pro organickou architekturu jsou uplatňovány pomocí nejnovějších možností stavění a projektování. Dnešní stavby si mohou dovolit libovolně zakřivené plochy, jež připomínají křivky přírodních motivů. Organická architektura se stala alternativní formou současného bydlení. Nejčastěji by se tento styl mohl nalézt u obytných budov díky lepším možnostem využití různě rozsáhlého přilehlého pozemku.¹¹⁹

Do této architektury dnes spadají nejrůznější chýše, obydlí environmentálního původu, domy zasazené do krajiny, dekonstruktivistické stavby a další. Organická architektura se snaží dosáhnout určité symbiózy s přírodou, což se stalo velmi oblíbenou formou stavitelství. Při navrhování domu je většinou uplatněn dynamický tvar křivky nebo lineární přímka. Ať už přímka nebo křivka, obě se odkazují k určité symetrii a asymetrii ve stavbě živých i neživých organismů. Obytná organická architektura klade důraz na funkci, prostor, formu, místo, energii a měřítko. Stavba se tak stává volným pokračováním krajiny, která expanduje do interiéru a zase zpět. Vývoj těchto budov silně reaguje na vývoj společnosti.¹²⁰ Budovy v tomto stylu se liší v závislosti na typu regionu, státu, umístění či přístupem jednotlivých autorů. Organickou architekturu v aktuálním dění lze brát jako alternativní cestu k soudobému bydlení vzhledem k různému oproštění od historických tendencí.

¹¹⁷ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 57.

¹¹⁸ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 371.

¹¹⁹ [Srov.] KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. V Praze: Paseka, 2011, s. 23–24.

¹²⁰ Soudobá organická obytná architektura. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/news/soudoba-organicka-obytna-architektura>

Dalším typem staveb, který je možno odlišit, je sakrální architektura. Sakrální stavby slouží pro náboženské úkony nebo pro různé obřady a rituály. Architekti současnosti se snaží projektovat prostory pro spiritualitu, které musí být schopné zastupovat kultu a liturgie, související s jejich historickým původem. Tyto stavby jsou většinou schopny pojmout velké množství lidí, kteří zde mohou rozjímat a modlit se. Sakrální architektura spojuje esenciální charakter s lyrismem a obsahuje nespočet symbolických odkazů spolu s malým smyslem pro detail, jako je například použití světla. A díky migračnímu fenoménu současné doby se objevuje mnoho příležitostí pro architekty na výstavbě nových náboženských komunit.¹²¹

Stavby náboženského charakteru jsou mohutného a velkorysého typu. Budily respekt, potěchu ducha a pocity vnitřního klidu. Uspořádání prostoru se odvíjí podle potřeb věřících, ať už jde o uctívání a chválu Boha, nebo praktické zázemí komunitního centra. Organické motivy ovlivnily i tento typ staveb, u nichž se objevují minimalistické materiály, jako je beton nebo čistota dřeva.¹²²

Jedním z německých architektů, který se snažil novým způsobem interpretovat prostor tradičního kostela, je Dominikus Böhm (1880–1955). Například ve frielingsdorfském kostele (viz Příloha I., obr. 39) odstranil všechnu konvenční hierarchii jednotlivých částí. Zrušil hlavní i vedlejší lodě a kůr¹²³, jež jsou typické pro klasické uspořádání prostoru v kostele. Ve frielingsdorfském kostele se betonové klenby zvedají od podlah ke stropu a navozují zdroj energie stoupající k nebesům, jako když lidé vysílají své modlitby k Bohu. Klenby a obrovský prostor oken utvářejí zdrženlivý interiér, který je velmi neobvyklý. Böhm se vzdal svých expresionistických tendencí a nahradil je méně emocionálním způsobem, jenž zasahuje do moderní architektury.¹²⁴

Dozajista dalším proslulým umělcem je japonský architekt Tadao Ando (1941), autor Chrámu světla (viz Příloha I., obr. 40). Stavba se nachází v Osace a byla vystavěna v roce 1989. Jedná se o střízlivou betonovou stavbu složenou z jednoduchého obdélníku, která má velký výřez ve tvaru kříže.¹²⁵

¹²¹ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 368.

¹²² [Srov.] HEČKOVÁ, Michaela. Pomodlit se a cestovat. Porevoluční kostely sází na betonový minimalismus i odvážnou hru se světlem. *Campuj.online* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.campuj.online/blog/cesta-z-mesta-kostely?rq=organick%C3%A1%20architektura>

¹²³Kůr – jedná se o vyvýšené prostor pro vahrany a hudebníky v chrámu. [Srov.] Kůr. *Slovník cizích slov* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kur>

¹²⁴ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 88.

¹²⁵ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006, s. 369.

Betonové panely vytvářejí dramatický moment. Největší dominantou je však interiér. Za oltářem prosvítá výřez ve tvaru kříže, skrz který proudí světlo. Záměrem Andaa bylo vytvoření nezaskleného kříže, aby lidé mohli pocítit Boží přítomnost. Avšak kvůli zimním měsícům musel architekt změnit svůj plán. Světlo, které prochází skrz, se zároveň odráží na betonové střeše. Kříž se tak stal všudypřítomným symbolem. Podlaha je ze zčernalého cedru. Zároveň se naklání směrem k oltáři, protože se církev domnívala, že kněz by se měl stejně jako Kristus, pohybovat mezi svými lidmi. Architektura u Chrámu světla ukazuje jednoduchost dekoračních elementů, jež naplňují symboliku místa. Andao u této stavby předvedl umění ovládání světla a stínu. Typickým prvkem a motivem duchovního světa ve 20. století je zahrnutí stínů.¹²⁶

Dnes už pojem organická architektura není cizím výrazem. Tento styl se stal nedílnou součástí dnešní doby. Současná architektura je v harmonickém spojení s okolním prostředím za použití patřičných materiálů. Dbá se na biologické, psychologické a sociologické vyvážení. Veškeré stavby však nemusí zcela splňovat všechny podmínky.¹²⁷ Architektura a její směry se vyvíjí po celá staletí. Proto i organická architektura dospěla do stádia tvarů, které lze hledat pod termínem jako „blob“ design.¹²⁸ Díky novým počítačovým programům, které umožnily architektům postavit téměř nerealistické stavby, se staly hlavním důvodem vzniku blobové architektury. Tradiční výkresy a tvoření maket je odsunuto stranou a modelaci staveb provádí architekt přímo v počítači. Za jednoho z hlavních představitelů a zakladatelů tohoto termínu blobové architektury je považován americký architekt Greg Lynn (1964).¹²⁹ Začal pracovat se softwarem Metablob. Ten mu umožnil simulovat pohyb tekutin a prozkoumat tak jejich stlačitelnost či rozpínavost. Zároveň poukazuje na původ termínu blob. Za českým výrazem lze najít slova jako kapka, sliz či tekutost.¹³⁰

Jednou z mnoha typických staveb je budova Kunsthaus (viz Příloha I., obr. 41, 42) v rakouském městě Graz. Postavil ho britský

¹²⁶ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 117.

¹²⁷ [Srov.] Větve, mušle, lotosy a další – organická architektura současnosti. *Archspace* [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.archspace.cz/vetve-musle-lotosy-a-dalsi-organicka-architektura-soucasnosti>

¹²⁸ [Srov.] Architecture's Claim on the Future: The Blob. *The New York Times Web Archive* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupné z: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/arts/072300arch-muschamp.html>

¹²⁹ [Srov.] Tamtéž.

¹³⁰ [Srov.] BULÁKOVÁ, Martina. Stavby podle přírody. *Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2115>

architekt Peter Cook (1936), který zároveň spolupracoval s architektem Colinem Fournierem (1944). Stavba svým vzhledem připomíná lidské srdce, ze kterého vystupují seříznuté aorty. Na jejich konci prostupuje do budovy světlo.¹³¹ Stavba nevznikala klasickým způsobem výstavby z materiálů na místě, ale jednalo se o přesnou montáž polotvarů, které byly vyrobeny v továrně.¹³²

Se systémem Metablob experimentovalo mnoho umělců a architektů. Jedním z českých zástupců, který se ve svém oboru stal výjimečným, je Federico Díaz. Patří k nejviditelnějším architektům současné české scény. Podle něj lze za nástupce organické architektury pokládat bionickou architekturu.¹³³

Dalším výjimečným a současným českým architektem byl Jan Kaplický, který nejdříve při své tvorbě vytvořil kresbu či fyzický model. K typickým stavbám organické neboli bionické architektury se řadí obchodní dům Selfridges v Birminghamu¹³⁴ (viz Příloha I., obr. 43, 44). Jeho přestavba evokuje vzhled obří chobotnice s přísavkami. Struktura domu připomíná vzhled hadí kůže, jako kdyby budova měla šupiny. Sám architekt Jan Kaplický charakterizoval vzhled struktury jako oko mouchy. Stavba Selfridges symbolizuje změnu neboli fungování živých struktur. Důležitou roli hraje tvar, ale i funkce a barva. Architektura Kaplického nezachází hluboko do přírodních forem. Snaží se spíše o esteticky zformovaný design. Při navrhování se stalo trendem využití programování. Architekti tak poznávají přírodu hlouběji. Matematika a fyzika dokáží přírodu popsat srovnatelně pouze za použití jiného jazyka.¹³⁵

¹³¹ [Srov.] Architecture's Claim on the Future: The Blob. *The New York Times Web Archive* [online]. [cit. 2022-11-03].

Dostupné z: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/arts/072300arch-muschamp.html>

¹³² [Srov.] Kunsthaus Graz. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/kunsthaus-graz>

¹³³ [Srov.] BULÁKOVÁ, Martina. Stavby podle přírody. *Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09].

Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2115>

¹³⁴ Obchodního dům Selfridges v Birminghamu – kontroverzní stavba nákupního střediska, vnímána jako dominanta Birminghamu, tvar charakterizuje 15 tisíc hliníkových disků, jimiž je pokryta.

[Srov.] OB. OBRAZEM: Podívejte se na nejvýznamnější stavby Jana Kaplického. *iDNES/ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. [cit. 2022-23-03] Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/obrazem-podivejte-se-na-nejvyznamnejsi-stavby-jana-kaplickeho.A090115_124531_vytvarneum_ob

¹³⁵ [Srov.] BULÁKOVÁ, Martina. Stavby podle přírody. *Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09].

Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art21155>

2 Zaha Hadid

Tato kapitola pojednává o životě významné a světově uznávané osobnosti, architektce jménem Zaha Hadid. Představuje nejrůznější vlivy na její tvorbu i nekompromisní vize, které v jejích dílech tvoří zaručeně neopomenutelnou součást. Nechybí ani popis vybraných projektů, z nichž každý proměňuje představy o tom, čeho všeho lze dosáhnout za pomoci betonu, oceli a skla, ať už byly budovy postaveny, či nikoli. Její tvorba kombinuje nadčasové prvky, velkou víru v sílu inovace a určitý pokrok v designu, materiálu či nejnovějších konstrukcích.

2.1 Život, spolupráce, vlivy

Zaha Hadid se narodila v Iráku v hlavním městě Bagdádu 31. října v roce 1950. Pochází z aristokratické rodiny. Hlavní roli v ní zastával otec, bohatý průmyslník, který byl ve své zemi velmi významným člověkem. Angažoval se v boji za iráckou nezávislost. Díky tomu získala Zaha světoobčanský přehled a cit ke své rodné zemi.¹³⁶ Zároveň se její otec stal zakladatelem levicově liberální strany Al-Ahali. Poté usedl na místo místopředsedy a ministra financí Národní demokratické strany v Iráku. To mělo velmi pozitivní vliv na její logicko-matematickou přípravu. Matka Zahy byla umělkyně a pocházela z bohaté rodiny z Mosulu.¹³⁷ Oba rodiče jí poskytovali už od malička silné rodinné zázemí a velice dobré prostředí pro osobní rozvoj. Viděla v nich veliký vzor, zvláště ve svém úspěšném otci.¹³⁸ Již v dětství byla okouzlena světem architektury a designu. Ráda vzpomínala i na svůj dětský výlet s rodiči mezi starověká sumerská města v jižním Iráku.¹³⁹

Její ambice s přibývajícím věkem rostly čím dál víc. Nic jí nebránilo v tom, aby pokračovala po úspěšné cestě jako její rodiče. V tehdejší době byl Irák jiným místem, než jak je známý dnes. V liberálním státě by se dalo nalézt mnoho ženských vzorů. V oboru architektury jich ale byl nedostatek. To platilo

¹³⁶ [Srov.] Zaha Hadid. *EARCH* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.earch.cz/cs/zaha-hadid-0>

¹³⁷ [Srov.] Architekti: Zaha Hadid. *Archizone* [online]. 2014 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/zaha-hadid/>

¹³⁸ [Srov.] Tamtéž.

¹³⁹ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 1): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=azPkjcwv04E>

nejen o Iráku.¹⁴⁰ Sama Zaha Hadid prohlašovala, že nebyla vychovávána tradičním muslimským způsobem. V jejím světě se arabská a islámská kultura prolínají.¹⁴¹ Odtud zřejmě plyne její otevřenost a nadhled vůči různým životním podnětům.

Již v raném dětství byla vystavena širokému pohledu na život. Během něj získala mnoho zkušeností od odlišných kultur a prošla si velice rozmanitým vzděláním. V Bagdádu ji v dětství vyučovaly francouzské římskokatolické jeptišky. Střední školy navštěvovala ve Švýcarsku a Velké Británii.¹⁴² Ať už v jejím dětství podnítilo zájem o architekturu cokoliv, přesto si ji napoprvé nezvolila jako svůj hlavní obor.

Během rozhodování, co bude studovat na vysoké škole, zvítězila matematika, ke které měla od mládí vlohly a vstřícný vztah. V roce 1950 úspěšně zakončila její studium na Americké univerzitě v Bejrútu v Libanonu.¹⁴³ Silná náklonnost k matematice, geometrii, fraktálům¹⁴⁴ a křivkám je patrná na jejích stavbách dodnes. Při pohledu na ně každý vytuší, že bez takovéto průpravy by nemusely vůbec existovat.

Podle většiny zdrojů se v jejím životě stal zlomovým rok 1972. Tehdy se přestěhovala do Londýna, kde studovala na Architectural Association School of Architecture. Byl to jeden ze zásadních milníků jejího života nejen s ohledem na prestiž školy, ale především tím, že zde potkala mnoho svých pozdějších kolegů. Jednalo se například o holandského architekta Rema Koolhaase (1944) nebo francouzského architekta a teoretika Bernarda Tschumiho (1944), s nimiž ji pojilo pevné přátelství. Oba ji nazývali vynálezkyňou 89 stupňů, protože v její tvorbě nebylo nikdy nic pod úhlem 90 stupňů. Pohled Hadid na budovy je zajímavý, neboť všechny, které navrhla, byly v té době rozbité na malinké části. Zajímala se mnohem méně o detaily, jako je například schodiště. To kreslila tak, že by si člověk v realitě rozbil hlavu o strop, a prostor se zmenšoval a zmenšoval. Nakonec by daná osoba na schodišti skončila

¹⁴⁰ [Srov.] Zaha Hadid. *Archizone* [online]. 2020 [cit. 2022-03-19].

Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/zahahadid/>

¹⁴¹ [Srov.] Zaha Hadid. *EARCH* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.earch.cz/cs/zaha-hadid-0>

¹⁴² [Srov.] Tamtéž.

¹⁴³ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 1): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=azPkjcwv04E>

¹⁴⁴ Fraktál – jedná se o velmi členitý geometrický tvar, jenž se nechá rozdělit na části, které jsou zmenšenou kopií celku. [Srov.] Fraktál. *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fraktal>

v rohu na stropě. Její mysl fungovala v obřím záběru, drobné detaily ji nezajímaly.¹⁴⁵

Ve čtvrtém ročníku na univerzitě navrhla koncept a design čtrnáctipatrového hotelu pro Hungerfordský most přes řeku Temži v Londýně spojující budovy z 19. století na severním pobřeží s komplexem Brutalist South Bank Complex (viz Příloha I., obr. 45). Jednalo se o akrylovou malbu, která byla inspirovaná díly ruského umělce Kazimíra Maleviče (1878–1935).

Podle Zaha to bylo velmi „antidesignové“. Vnímala to téměř jako nové hnutí anti-architektury. I později, kdy již byla etablovanou a oceňovanou architektkou, ji kritici připomínali vynalézavost a vliv tohoto raného designu.¹⁴⁶ Do období raného designu spadala i její diplomová práce, která se zabývala ruským avantgardním hnutím, zejména Kazimírem Malevičem a ruským malířem, architektem a sochařem Vladimírem Tatlinem (1885-1953). Právě jejich návrhy ji později inspirovaly a staly se designovým nástrojem celé její tvorby. Osvobodila se od konvencí architektonického kreslení, které považovala za omezující. Podívala se na Malevičovo dílo novým dynamickým způsobem a převedla jeho geometrické abstraktní umění do skutečných budov.¹⁴⁷ Pro Hadid neexistovaly žádné hranice mezi architekturou, uměním a designem.

Díky Remu Koolhaasovi, který ji vedl při zpracování diplomové práce na téma Malevičova tektonika, navázala spolupráci s jeho ateliérem Office for Metropolitan Architecture (OMA)¹⁴⁸. Suprematismus ovlivnil Zahu natolik, že i po více než deseti letech od vytvoření této práce, a navíc v době výstavy MOMA, pokračovala v aplikaci lekcí suprematismu na architekturu. Byl to způsob, který vzal v úvahu skutečnou strukturu. Hadid si uvědomila, že nadešel čas změnit stavitelské umění.¹⁴⁹

Ateliér OMA pomohl vzestupu další generaci současných neosuprematistů, k nimž zaručeně Zaha Hadid patří.¹⁵⁰ Ihned po dokončení studií nastoupila a získávala zde nové zkušenosti. Dokonce se stala partnerkou firmy,

¹⁴⁵ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 1): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=azPkjcwv04E>

¹⁴⁶ [Srov.] Tamtéž.

¹⁴⁷ [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

¹⁴⁸ Office for Metropolitan Architecture (OMA) – architektonická kancelář, *archiweb.cz* - Office for Metropolitan Architecture OMA. [Srov.] Biografie. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06].

Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/office-for-metropolitan-architecture-oma>

¹⁴⁹ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 9.

¹⁵⁰ [Srov.] FRAMPTON, Kenneth, *Moderní architektura*, Academia, 2004, s. 362–363.

kteřou nakonec v roce 1980 opustila a zalořila vlastní londýnskou firmu Zaha Hadid Architects.¹⁵¹

Kromě Maleviče a Tatlina ukazuje její designerský jazyk také silný prvek islámské kaligrafie, s nímž se setkala během dětství v Iráku. Skrze tuto techniku mohla prozkoumat myšlenky stavu beztlíže a plynulosti, které později zformulovala ve svých budovách prostřednictvím výrazných křivek a plynulých arabesek.¹⁵²

V arabském světě je studium na prestiřní vysoké škole velmi ceněno. Dalším důvodem, proč si zvolila vzdělání v Londýně, byly nejspíš zkušenosti jejího otce, který zde rovněž studoval. Očekávalo se, že Zaha tady bude realizovat svoji první stavbu, k čemuž nedošlo. Nejspíš kvůli její tvrdohlavosti a lpění na tehdy nerealizovatelných vizích. Díky nim a dalším svým konceptům a neuskutečněným projektům se zasadila o nevýslovnou světovou pozornost.¹⁵³ Kromě tvorby v architektuře se zabývala i malbou a kresbou.¹⁵⁴ V sedmdesátých letech se dokázala prosadit už jako jedna z neoriginálnějších osobností architektury.¹⁵⁵

Přestože v roce 1980 zalořila vlastní architektonickou firmu, do roku 1993 nerealizovala řádný projekt.¹⁵⁶ Mohlo by se zdát, že více než deset let nepracovala. Během této doby si však budovala svou popularitu prostřednictvím skic a maleb. Nakonec se stala akademičkou a svou kariéru zahájila vyučováním architektury.

Všechny internetové zdroje včetně Archiwebu uvádějí, že „vedla Katedru architektury na Graduate School of Design Harvardské univerzity dále Fakultu architektury Chicagské univerzity, působila jako hostující profesorka na Hochschule für Bildende Künste v Hamburku, na Knolton School of Architecture v Ohio, na Columbia University v New Yorku a na Yale University v New Havenu v Connecticutu“.¹⁵⁷

Neproslavila se pouze svými přednáškami na školách. Pověst si získala i díky barevným, radikálním a raným návrhům a projektům, které byly

¹⁵¹ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 1): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=azPkjcwv04E>

¹⁵² [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

¹⁵³ [Srov.] Zaha Hadid. *EARCH* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.earch.cz/cs/zaha-hadid-0>

¹⁵⁴ [Srov.] JODIDIO, Philip, ed. *Architecture now!*. Köln: Taschen, 2002. s. 68–69.

¹⁵⁵ [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*, V Praze: Slovart, 2006, s. 394.

¹⁵⁶ [Srov.] Tamtéž, s. 394.

¹⁵⁷ Zaha M. Hadid: Biografie. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06].

Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/zaha-m-hadid>

publikovány v architektonických časopisech. Většina z nich však stejně zůstala nepostavena. V roce 1983 získala mezinárodní uznání za soutěžní návrh horizontálního mrakodrapu¹⁵⁸ situovaného na vrchol rekreačního střediska The Peak Spa v Hongkongu (viz Příloha I., obr. 46). Lokalita, která byla vybrána, leží nad městem vysoko na kopci, je oproštěna od zhuštěného městského prostředí, ale přesto je i nadále spojena s krajinou. Pro zdůraznění dramatických vizuálních podmínek a přirozených alternativních prvků jsou na místo vsunuty konstruktivní prvky z různých materiálů.¹⁵⁹ Návrh tvoří rozličné vrstvy panelů, které se podobají střepům. Celý tento mrakodrap se měl vznášet v úhlopříčce dolů po stráni.¹⁶⁰ Jednotlivé segmenty budovy měly být zavěšeny v různých výškách. Měly viset jako vesmírné lodě nad oblastí hlavní paluby.¹⁶¹ Přestože projekt nebyl dokončen, představoval významný průlom v její kariéře. Díky němu dosáhla mezinárodního uznání.¹⁶²

Ještě více se do povědomí dostala v roce 1988, kdy byla vybrána k prezentaci svých kreseb a maleb jako jedna ze sedmi architektů, kteří se měli účastnit v New Yorku v Muzeu moderního umění výstavy dekonstruktivismu¹⁶³ v architektuře. Kurátory byli architekti Philip Johnson (1906–2005) a Mark Wigley (1956). Díky konferencím a tiskovým zprávám se veřejnost o Hadid dozvídala čím dál víc.

Co se týče její tvorby a zařazení do konkrétního směru, tak britský historik a kritik architektury Kennet Frampton ji považuje za jednu z představitelk současné generace neosuprematistů¹⁶⁴. Avšak příliš silný vliv ruského

¹⁵⁸ [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

¹⁵⁹ [Srov.] HADID, Zaha, MÁRQUEZ Cecilia, Fernando. *Zaha Hadid 1983–2004: Forms of indetermination: Landscape as a plan* Madrid: El Croquis, 2004, s. 72.

¹⁶⁰ [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

¹⁶¹ [Srov.] HADID, Zaha, MÁRQUEZ Cecilia, Fernando. *Zaha Hadid 1983–2004: Forms of indetermination: Landscape as a plan = Zaha Hadid 1983–2004: Formas de indeterminación: El paisaje como planta*. Madrid: El Croquis, 2004, s. 72.

¹⁶² [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

¹⁶³ Dekonstruktivismus – označuje architektonický směr, který se vyvinul v Evropě a v Americe v osmdesátých a devadesátých letech. Popisuje projektové pojetí, které deformuje geometrii, odmítá jakákoliv pravidla soudržnosti a přesnosti. Typické je pro něj dvojjazyčnost, disharmonie ve vzájemné skladbě tvarů a materiálů a nepravidelnost. Konvenční tvary a rysy architektury se rozkládají a znovu skládají do zdánlivě nesoudržných forem, které často vzdorují zákonům gravitace. [Srov.] PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*, Slovart, 2006, s. 356.

¹⁶⁴ Neosuprematismus – jedná se o současnou generaci architektů, kteří se odkazují k uměleckému hnutí suprematismu, což je hnutí zaměřující se na základní geometrické tvary. [Srov.] *Suprematismus*.

konstruktivismu¹⁶⁵ ji přiřazuje k dekonstruktivismu jako jednu z hlavních představitelk. Specifickými prvky, které ve své architektuře používala, byly šikmé rampy, střešní terasy, hmoty na sloupech, ale například i tenké desky a ledvinovitě vyříznuté plochy typické především pro padesátá léta.¹⁶⁶

Styl budov, který je pro ni charakteristický, strhává všechny představy ohledně budoucnosti prostorových koncepcí. Díky nejrůznější spolupráci s podniky a jejich průmyslovou výrobou či její návaznost na jiné architektky stejného myšlení posunuje Zaha a všechny její projekty za hranici mezí. Její život naplňovalo množství kreativních činností – například malířství, matematika a jiné. V její tvorbě lze spatřit pouhé návrhy, ale též mnoho realizací. V obou případech je patrný jasný rukopis autorky.

Zpočátku ateliér získával své finance pouze z prestižních soutěží. Všechny projekty byly velmi pokrokové, vizionářské i provokativní.¹⁶⁷ V roce 1993 konečně dostala Zaha šanci postavit svůj úplně první projekt. Rolf Fehlbaum byl prezidentem generálního ředitele švýcarské nábytkářské firmy Vitra. Dovolil Hadid, aby převedla své velkolepé kresby do vestavěné podoby.¹⁶⁸ Navrhla konstrukci ze surového betonu a skla složeného z ostrých diagonálních tvarů, které se ve středu střetávají. Navzdory hranatému designu je vnitřní prostor dobře zvládnutý a vytváří tak architektonicky velkolepé zařízení.¹⁶⁹ V železobetonové stavbě lze nalézt na jedné straně umístěnou řadu oken bez ráků.¹⁷⁰

Budova Vitra Fire Station (viz Příloha I., obr. 47) byla zamýšlena jako lineární krajinná zóna, jako by to bylo umělé rozšíření lineárních vzorů přilehlých zemědělských polí a vinic. Čelo stavby působí hermeticky. Stavba nebyla nikdy využívána jako požární stanice. Jedná se spíše o nejúspěšnější a nejviditelnější

ARTMUSEUM.CZ [online]. 1999 [cit. 2022-01-09].

Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=104

¹⁶⁵ Konstruktivismus – jedná se o směr, proud či umělecké hnutí, které využívá technickou dokonalost, geometrické tvary či stereometrická tělesa. Odráží se v něm technika, matematická a ekonomičnost. [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997, s. 179.

¹⁶⁶ [Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 342.

¹⁶⁷ [Srov.] Architekti: Zaha Hadid. *Archizone* [online]. 2014 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/zaha-hadid/>

¹⁶⁸ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 29.

¹⁶⁹ [Srov.] Tamtéž.

¹⁷⁰ [Srov.] GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003, s. 377.

symbol architektonického experimentu pro Rolfa Fehlbauma.¹⁷¹ Ačkoli Zaha Hadid navrhla mnoho staveb, hasičská stanice Vitra se stala významným milníkem v její tvorbě.

Za zmínku stojí další nezrealizovaný projekt opery v Cardiff Bay ve Walesu (viz Příloha I., obr. 48). Autor knihy *Moderní architektura 20. století*, Jonathan Glancey, řadí tento projekt do kapitoly vizionářské architektury. Byla na něj vypsaná mezinárodní soutěž, které se zúčastnili nejslavnější architekti z celého světa. Celkovým záměrem bylo vytvořit z opery nové kulturní centrum v části Cardiffské zátoky, která byla vysušena a obydlena. Mělo se jednat o jeden z nejkrásnějších projektů devadesátých let 20. století. Wales se však nikdy neproslavil kvalitou své architektury. Návrh od Zahy byl nejen úředníky, ale i členy Komise milénia¹⁷² dočista strhán. Nakonec nad projektem zcela mávlí rukou.¹⁷³ Koncept opery dosahuje simultánnosti dvou typicky exkluzivních paradigmat v moderním designu. Jedná se o monument a prostor. Projekt se totiž podílí na souvislé hmotě budovy, která dává tvar náměstí Oval Basin Piazza. Budova zároveň promítá proti nábřeží silný figurativní orientační bod.¹⁷⁴ Je důležité zdůrazňovat toto období jejího života, neboť se profilovala její tvůrčí osobnost. Zaha musela mít především velkou trpělivost, protože nástup na scénu nebyl okamžitý.

Rok 2000 byl rokem plným událostí. Zahy ateliér pracoval na velkém množství projektů a Hadid získávala ocenění za oceněním. Když jí bylo kolem 54 let, světově uznávaní architekti si začali myslet, že docela mladá architektka začala zanechávat svou stopu v oblasti skutečně dokončených staveb.¹⁷⁵

Skokanský můstek Bergisel (viz Příloha I., obr. 49, 50) postavený na stejnojmenném kopci nedaleko Innsbrucku roku 1926 je populární již od svého vzniku. V letech 1964 a 1976 se na něm konaly zimní olympijské hry.¹⁷⁶ V tomto období však neměl svou dosavadní podobu. Aktuální vzhled od Zahy

¹⁷¹ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 29.

¹⁷² Komise milénia – jedná se o národní orgán, který je zřízený k využití finančních prostředků získaných z loterií. [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 395.

¹⁷³ [Srov.] GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Praha: Albatros, 2004, s. 395.

¹⁷⁴ [Srov.] HADID, Zaha, MÁRQUEZ Cecilia, Fernando. *Zaha Hadid 1983–2004: Forms of indetermination: Landscape as a plan Madrid*: El Croquis, 2004, s. 250.

¹⁷⁵ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 12.

¹⁷⁶ [Srov.] Tamtéž s. 12.

Hadid dokončený v roce 2002 zahrnuje lyžařskou rampu, sportovní zařízení a veřejná prostranství včetně kavárny na věži a vyhlídkové terasy. Typický charakteristický tvar stavby a jeho silueta, která se tyčí téměř do výšky 50 metrů, rozšiřuje topografii sjezdovek pod ní.¹⁷⁷ V prvním patře můstku se nachází prostor na seskok společně se zázemím lyžařů. Druhé patro zaujímá luxusní kavárna Café im Turm s kapacitou až 100 osob. Celý skokanský můstek je koncipovaný tak, aby nabídl výhled do 360 stupňů. Třetí patro zakončuje vyhlídková terasa. U této stavby je možnost nalézt i tři podzemní podlaží pod stojnou věž. V nich se nachází různé technické místnosti, sklady, kanceláře, zázemí pro personál a další.¹⁷⁸ Z toho lze usuzovat, že Rakouská lyžařská federace chtěla vytvořit monument stejně jako kvalitní sportovní areál. Hadid konstrukci tohoto skokanského můstku popsala jako „organický hybrid“, směs věže a mostu. Zajišťuje však určitou dávku rychlosti pohybu a letu, která charakterizuje nejpozoruhodnější zimní sportovní akce.¹⁷⁹

Jedním z dalších téměř prvních velkých klientů se stala automobilka BMW (viz Příloha I., obr. 51, 52). Pro ni navrhla novou centrální budovu v Lipsku v Německu.¹⁸⁰ Cílem automobilky bylo převést industriální architekturu do estetického konceptu, který odpovídá stejně reprezentativním i funkčním požadavkům.¹⁸¹ Jedná se o stavbu, která představuje radikální reinterpetaci tradiční kanceláře. Zaha měla přeměnit budovu a její funkce do mnohem poutavějšího tzv. nervového centra, někdy nazývaného jako komunikační uzel.¹⁸² Po výhře v soutěži v dubnu 2002 už bylo rozhodnuto o jednotlivém uspořádání přilehlých výrobních objektů. Centrální budova sloužila jako hlavní vstup do celého závodu a zároveň spojovala tři hlavní výrobní oddělení. Cílem tohoto uspořádání bylo zlepšovat komunikaci mezi zaměstnanci tím, že jim poskytne prostor, ve kterém mohou využívat osobní a administrativní služby. Celkový systém kaskádových pater umožňuje pohledy na různé části výrobního

¹⁷⁷ [Srov.] Bergisel Ski Jump: Zaha Hadid Architects. *Zaha-hadid.com* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bergisel-ski-jump/>

¹⁷⁸ [Srov.] Skokanský můstek Bergisel. *Archizone* [online]. 2020 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/stavby/skokansky-mustek-bergisel/>

¹⁷⁹ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 39.

¹⁸⁰ [Srov.] První dáma architektury Zaha Hadid určila vzhled budov 21. století a ještě zdaleka neřekla své poslední slovo. *CzechCrunch* [online]. 2014 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://cc.cz/prvni-dama-architektury-zaha-hadid-urcila-vzhled-budov-21-stoleti-a-jeste-zdaleka-nerekla-sve-posledni-slovo/>

¹⁸¹ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 53.

¹⁸² [Srov.] BMW Central Building. *Zaha Hadid Architects* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bmw-central-building/>

procesu. Autorka měla v úmyslu použít architekturu ke smíchání funkcí tak, aby se zabránilo tradiční segregaci stavových skupin. Samotná budova je vyrobena z betonu a střešní konstrukce je sestavena z řady ocelových nosníků. Zvláštní pozornost byla věnována i parkovací ploše před budovou. Tato plocha se proměnila v objekt samotný.¹⁸³ Zaha se zde pokusila o tradiční rozbití výrobního komplexu překročením konvenčního prostorového rozdělení.

V následujících letech vyprojektovala další ze svých populárních staveb – Heydar Aliyev Centre v Baku v Ázerbájdžánu (viz Příloha I., obr. 53, 54). Tuto zakázku získal její ateliér na základě soutěže v roce 2007. Centrum bylo navrženo tak, aby se stalo primární budovou pro národní programy. Její projekt se zcela vymyká ztuhlé a často monumentální sovětské architektuře, která v Baku převládá. Zaha Hadid Architects se snažili místo toho vyjádřit cítění ázerbájdžánské kultury a optimismus národa, který se dívá na svoji budoucnost. Komplex je značně multifunkční, pojme hlediště až s tisíci sedadly, obsahuje dočasné prostory určené k výstavám, workshopům a podobně. Řada bez sloupových funkčních prostorů je ohraničena z betonu vyztuženého skelnými vlákny a polyesteru rovněž vyztuženého skelnými vlákny. I sama Hadid o této budově řekla, že jeho tekutá forma vystupuje ze záhybů přirozené topografie krajiny a zahaluje tak funkce centra. Budova byla pojmenována po bývalém vládcí Ázerbájdžánu a zřízena jeho synem Ilhamem, který se stal prezidentem po smrti svého otce v roce 2003.¹⁸⁴

Ve španělském městě Zaragoza, jež spadá pod autonomní oblast Aragonie, je otevřen futuristický zastřešený most, který vede přes řeku Ebro (viz Příloha I., obr. 55, 56). Slouží zároveň jako výstavní pavilon.¹⁸⁵ Byl dokončen v roce 2008 a nese název Zaragoza Bridge Pavilion. Jedná se o uzavřený, interaktivní prostor. Stavba tvoří bránu na výstavu Zaragoza Expo 2008¹⁸⁶. Tento dynamický design interpretuje téma pro Expo 2008: „Voda a udržitelný

¹⁸³ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 53.

¹⁸⁴ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 2): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3A5qhGm_BVw

¹⁸⁵ [Srov.] Zaha Hadid postavila kosmické centrum Galaxy Soho. *DesignMag.cz* [online].

[cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/38645-zaha-hadid-postavila-kosmicke-centrum-galaxy-soho.html>

¹⁸⁶ Expo 2008 neboli Světová výstava, oficiálně známá také jako mezinárodně registrovaná výstava, je globálním setkáním národů, které se věnují hledání řešení naléhavých výzev současné doby.

[Srov.] About World Expos. *The Bureau International des Expositions* [online]. 2020 [cit. 2022-09-03]. Dostupné z: <https://www.bie-paris.org/site/en/about-world-expos>

zdroj.“¹⁸⁷ Základ konstrukce pavilonu zkombinovaného s mostem tvoří čtyři hlavní prvky. Ty vypadají tvarově jako lusky, které drží celkovou konstrukci, ale jsou to i samostatné prostorové útvary. Každý lusk funguje individuálně jako výstavní prostor. Lusky se navzájem protínají a podpírají. Lávka pro pěší chodce připomínající gladiol¹⁸⁸ využívá speciální piloty¹⁸⁹. Díky nim jsou základy správně usazené.¹⁹⁰ Dvacet šest tisíc plochých panelů organizovaných ve třech stěch různých barevných kombinací pokrývá horní část mostu. Tvoří tak pole optických vzorů, které se podobá kůži žraloka. Co se týče spodní části konstrukce, jedná se o dvojité zakřivenou, konstrukční a ocelovou palubu.¹⁹¹ Většina staveb, které kdy Zaha navrhla, měla určitý vztah k zemi. Tato stavba se však pohybuje a formuje přes řeku. Budova tak vypadá jako další tok, který přijímá vzduch a vodu.

Pokud jde o vnitřní prostory, v celém komplexu lze nalézt různé druhy interiérů s jemným osvětlením a klimatizací. Zároveň jsou zde i prostory přirozeně větrané s výhledem na řeku a výstaviště. Stavba Zaragozy je jediným obydleným mostem ve Španělsku.¹⁹²

Opomenuta by neměla být ani stavba Galaxy Soho v Pekingu v Číně (viz Příloha I., obr. 57, 58). Jedná se o dokončený čínský futuristický komplex. Projekt vypadá spíše jako kosmická architektura, obsahuje pět vejcitých budov, které byly umístěny do čtvrti Dongcheng v centru Pekingu. Multifunkční budova je situována hned vedle desetiproudové silnice. Jde o místo, kde dříve byly samé historické úzké uličky. Ty však zmizely a místo nich zde vyrostlo velké obchodní a společenské centrum, které má prezentovat Čínu jako mladou a dynamickou zemi.¹⁹³ Zaha tak dostala v roce 2009 možnost vybudovat

¹⁸⁷ [Srov.] Zaragoza Bridge Pavilion. *Zaha Hadid Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-10].

Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/design/zaragoza-bridge-pavilion/>

¹⁸⁸ Gladiol – jedná se o okrasnou květinu, jejíž název získala od Římanů, kteří věřili, že amulet z této rostliny zaručuje vítězství a chrání vojáka. Vzhledově připomíná meč. Její název pochází z latinského slova gladius. [Srov.] ČECH, Jan. Zaha Hadid dokončila čínský futuristický komplex. *Dumazahrada.cz* [online]. 2013 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/clanek/zaha-hadid-dokoncila-galaxy-soho.html>

¹⁸⁹ Piloty – silné dřevěné kůly, v současnosti i z betonu a oceli, zabudovávají se do základové půdy buď beraněním, nebo vrtáním, užívají se ke zpevnění základů ve vlhké půdě nebo v písčité půdě.

[Srov.] DUDÁK, Vladislav. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000, s. 696.

¹⁹⁰ [Srov.] GALINDOVÁ, Michelle, *Collection Evropská architektura*, Marma, Slovart, 2009, s. 492.

¹⁹¹ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 63.

¹⁹² [Srov.] Tamtéž.

¹⁹³ [Srov.] ČECH, Jan. Zaha Hadid dokončila čínský futuristický komplex. *Dumazahrada.cz* [online]. 2013 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/clanek/zaha-hadid-dokoncila-galaxy-soho.html>

velkolepou budovu spolu s Patrikem Schumacherem, dvěma čínskými a jedním italským architektem. Využití budov není určené po objektech, nýbrž po patrech.¹⁹⁴ Čtyři plynoucí objemy se spojují a vytvářejí tak vnitřní svět souvislých a otevřených prostorů. Jednotlivé bílé budovy jsou propojeny v několika úrovních za pomoci tekuté tvarovaných mostů. Celý komplex se snaží znovuoživit klasické čínské nádvoří.¹⁹⁵ Zaha se pokusila mezi jednotlivé budovy umístit prostor určený k setkávání. Není v něm moc místa k posezení, tuto možnost však nahrazují vnitřní vodní plochy.¹⁹⁶ Velká vnitřní prostranství odrážejí tradiční čínskou kulturu. V nich se architektura neskládá z pevných bloků, nýbrž z objemů. Ty se vzájemně spojují a vytvářejí plynulý pohyb mezi každou budovou. Tři spodní úrovně budovy Galaxy Soho využívají veřejná zařízení nabízející prodej a zábavu. Vyšší úrovně poskytují pracovní prostory pro seskupení inovativních podniků. Horní část budovy je věnována barům, restauracím a kavárnám.¹⁹⁷

Obdobně významným projektem je London Aquatics Centre (viz Příloha I., obr. 59, 60). Objekt byl postaven v roce 2012 pro olympijské hry. Je navržen tak, aby poskytl optimální kapacitu lidí pro využití během olympiády.¹⁹⁸ Koncept budovy je inspirovaný fluidní geometrií vody v pohybu, která vytváří prostory a okolní prostředí v souladu s říční krajinou olympijského parku. Zvlněná střecha se zvedá ze země jako vlna a svým sjednocujícím gestem plynulosti uzavírá bazény Centra.¹⁹⁹ Konstrukce je položena kolmo k mostu Stratford City Bridge. V interiéru se nacházejí tři bazény, jeden z nich je určen pro trénink, další pro závody a třetí slouží k potápění. Ocelová a hliníková střecha s dvojitě zakřivenými parabolickými oblouky by mohla být téměř signaturním prvkem celého komplexu. Zainteresování na tak významné stavbě značí důležitou pozici Zahy Hadid

¹⁹⁴ [Srov.] Zaha Hadid postavila kosmické centrum Galaxy Soho. *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/38645-zaha-hadid-postavila-kosmicke-centrum-galaxy-soho.html>

¹⁹⁵ [Srov.] Galaxy Soho. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/galaxy-soho/>

¹⁹⁶ [Srov.] Zaha Hadid postavila kosmické centrum Galaxy Soho. *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/38645-zaha-hadid-postavila-kosmicke-centrum-galaxy-soho.html>

¹⁹⁷ [Srov.] Galaxy Soho. *Zaha Hadid Architects* [online]. 2008 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/287571/galaxy-soho-zaha-hadid-architects>

¹⁹⁸ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 2): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3A5qhGm_BVw BMW Central Building. *Zaha Hadid Architects* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bmw-central-building/>

¹⁹⁹ [Srov.] London Aquatics Centre. *Zaha Hadid Architects* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/london-aquatics-centre/>

v architektuře Velké Británie. Vzhledem ke složitosti návrhu byla stavba zahájena v červenci 2008 a dokončena teprve o tři roky později.²⁰⁰

Zahu v její tvorbě charakterizovala jedna nesporná výhoda. Patřila mezi první uživatele 3D návrhů, které jí a jejímu týmu pomohly zintenzivnit experimenty týkající se dynamiky a plynulosti. Digitální proces jí umožnil vytvářet architektonické návrhy, které by se mohly téměř vznášet.²⁰¹

Jak už bylo výše zmíněno, Hadid během své kariéry čelila mnohé kritice, zejména kvůli jejímu nezájmu o optimalizaci prostoru a funkcionalismu. Bez ohledu na to odmítla omezit svou kreativitu. Pokračovala ve vytváření extravagantních budov, které radikálně rozšiřovaly možnosti architektury. Jednotlivé budovy vždy přizpůsobila svému okolí. Stavby vyzařovaly určitou nestabilitu, kombinaci objemů a prvků určitého napětí a pohybu v okolním prostředí. Výsledkem byla energická a pohyblivá architektura.

Její poslední práci před smrtí v roce 2016 byl Port House v Antverpách v Belgii – odvážná až téměř intenzivně kreativní a nadčasová stavba (viz Příloha I., obr. 61, 62).²⁰² Na tento projekt byla vyhlášena architektonická soutěž. Pro nové sídlo byla v přístavu vybrána opuštěná budova požární stanice, která je památkově chráněná, a patří mezi typické hanzovní domy²⁰³. Tato stavba prošla přeměnou na velitelství přístavu. Spojuje zhruba 500 zaměstnanců, kteří dříve pracovali v samostatných objektech po městě.²⁰⁴ Stavba připomíná svým tvarem loď, ale za pomoci ostrých hran by si někdo mohl představit drahý kámen či vesmírnou loď. Projekt díky trojúhelníkovitým ploškám tvoří jednotnou fasádu a odrážející se moře v nich způsobuje nádherné odlehčení celkové budovy.²⁰⁵

Zaha Hadid vyvinula v architektuře tvary, o kterých si nikdo nemyslel, že je lze někdy vytvořit. Její stavby jako by ožívaly. Prostřednictvím

²⁰⁰ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 87.

²⁰¹ [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

²⁰² [Srov.] Tamtéž.

²⁰³ Hanzovní dům – jedná se o středověký obchodní svaz německých měst. [Srov.] Hanza, hansa: středověký obchodní svaz německých měst. *Slovník cizích slov* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08].

Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/hanza-hansa>

²⁰⁴ [Srov.] Port House. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-04-02].

Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/port-house/>

²⁰⁵ [Srov.] Port House v Antverpách od Zahy Hadid byl otevřen. *DesignMag* [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/64126-port-house-v-antverpach-od-zahy-hadid-bylo-otevren.html>

své mimořádné práce rozšířila obzory toho, co je v architektuře možné a inspirovala nové architektonické myšlení a procesy.

Zaha Hadid zemřela 31. března v roce 2016.²⁰⁶ Toho dne byla léčena na bronchitidu v lékařském centru Mount Sinai v Miami, kde ji postihl infarkt.²⁰⁷ Navzdory smrti žije její vize prostřednictvím společnosti Zaha Hadid Architects, která ji bude předávat dál.

²⁰⁶ [Srov.] Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15].

Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse

²⁰⁷ [Srov.] The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 2): video. *Youtube* [online]. 2021

[cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3A5qhGm_BVw BMW Central Building. Zaha Hadid Architects [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bmw-central-building/>

3 Vybraná ocenění za architekturu

Ocenění za architekturu je velmi aktuální téma. Je to forma, jak vyznamenat nejrůznější architekty a architektky, jejichž práce v sobě snoubí kombinaci určitých kvalit, talentu a odhodlání. Tato ocenění vyzdvihují významné architektonické počiny. Existuje mnoho cen, které se udílejí na mezinárodní, národní či regionální úrovni. Za všechny lze jmenovat například Pritzkerovu cenu, Zlatou medaili AIA, Medaili Thomase Jeffersona, Stirlingovu cenu, Grand Prix architektury, Cenu architektonickým firmám a jiné. V České republice jsou populární například Architekt roku, Česká cena za architekturu, Grand Prix architektů a další. Předkládaná práce si všímá pouze těch, které souvisí s architektkou Zahou Hadid.

3.1 Pritzkerova cena

Pritzkerovo ocenění se již od roku 1979 každoročně uděluje žijícím architektům za jejich významné počínání. Cena nese jméno rodiny Pritzkerů, konkrétně Jaye a Cindy Pritzkerových, jejichž mezinárodní obchodní zájmy se vztahovaly k Chicagu. Jejich jméno se stalo téměř synonymem pro Hyatt Hotels po celém světě. Pritzkerovi se na dlouhá léta proslavili svojí podporou vzdělávacích, lékařských, vědeckých a kulturních aktivit. Na oficiálních internetových stránkách uvádí jejich nejstarší syn, že *„jako rodilí obyvatelé Chicaga není divu, že naše rodina měla velké povědomí o architektuře a žila v rodišti mrakodrapu, ve městě plném budov navržených architekty, legendami jako Louis Sullivan, Frank Lloyd Wright, Mies van der Rohe a mnohými dalšími“*²⁰⁸. Díky Chicagu měli Pritzkerovi možnost poznat umění architektury.

Navrhování a stavba hotelů jim umožňovala uvědomit si, jaký vliv může mít architektura na lidské chování.²⁰⁹ Mnoho procesů a odměn odkoukala

²⁰⁸ About the Prize. The Pritzker Architecture Prize [online]. [cit.2022-09-03]. Dostupné z: <https://www.pritzkerprize.com/about>

²⁰⁹ [Srov.] Tamtéž.

Pritzkerova cena u Nobelovy ceny²¹⁰. Často je toto ocenění označováno jako Nobel za architekturu. Její laureáti obdrží grant ve výši 100 000 dolarů spolu s formálním citačním certifikátem. Zpočátku k tomu byla každému držiteli představována limitovaná socha od anglického sochaře Henryho Moora (1898–1986), avšak od roku 1987 je předáván bronzový medailon, který vychází z návrhů Louise Sullivana, známého chicagského architekta. Z jedné strany je napsaný název ceny, zatímco po otočení jsou viditelná tři slova – *firmitas*, *utilitas*, *venustas* – od římského architekta Vitruvia (viz Příloha I., obr. 63).

Hlavní oficiální předávací ceremoniál se obvykle uskutečňuje v květnu v architektonicky významné lokalitě. Volba místa jen posiluje důležitost vybudovaného prostředí a zároveň určuje jedinečnost obřadu. Každoroční ceremonie se přesunují po celém světě. Vzdávají tak hold světovému kulturnímu dědictví nebo dílům od předchozích laureátů. V roce 2020 byl osobní obřad nahrazen speciálním videem kvůli omezením spojeným s globální pandemií. Díky tomu mohla mezinárodní organizace pozvat neomezené množství lidí, kteří sledovali vyznamenání laureátů.²¹¹

Finální výběr provádí po řádné rozvaze mezinárodní porota, hlasování je tajné. Každý rok je nominováno 500 architektů z více než 40 zemí po celém světě.²¹² Účelem ocenění je smysluplně povzbudit a podnítit větší veřejné povědomí o stavbách a také větší kreativitu v architektonické profesi.

Architektka Zaha Hadid obdržela Pritzkerovu cenu 21. května 2004.²¹³ Je nutné podotknout, že od založení této soutěže v roce 1979 byla Zaha první vyznamenanou ženou. Ke slavnostnímu předání došlo v petrohradské Ermitáži. Přestože se cena uděluje zejména za realizované stavby, získala Zaha mezinárodní respekt i díky nerealizovaným projektům. Porota ji zahrnula nesmírnou chválou.

Brzy se však ukázalo, že místo jistého závazku k modernismu si Zaha zvolila plnohodnotné zpochybňování toho, co je to architektura. K jejímu ocenění vydal

²¹⁰ Nobelova cena – je první mezinárodní cena za úspěchy dosažené ve fyzice, chemii, medicíně, literatuře a boji za mír. [Srov.] Nobelova cena. *Converter* [online]. 2002 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.converter.cz/nobel/index.htm>

²¹¹ [Srov.] Tamtéž.

²¹² [Srov.] PRITZKEROVA CENA 2004 PRO ZAHU HADID. *EARCH.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-04-12].

Dostupné z: <https://www.earch.cz/architektura/clanek/pritzkerova-cena-2004-pro-zahu-hadid>

²¹³ [Srov.] DÍAZ, Ángel Asenjo. APROXIMACION A LA ARQUITECTURA DE ZAHA HADID. *Colaboraciones De Académicos* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupné z: https://www.realacademiasantelmo.org/wp-content/uploads/2017/06/ANGEL_ASENJO_APROXIMACION_A_LA_ARQUITECTURA_DE_ZAHA_HADID.pdf

komentář i Bill Lacy, výkonný ředitel Pritzkerovy ceny. Napsal, že jen zřídka se objeví architekt s filozofií a přístupem k umělecké formě, která ovlivňuje směr celého oboru. Takovou architektkou je Zaha Hadid, která trpělivě vytvářela a zdokonalovala slovní zásobu, jež nastavuje nové hranice pro umění architektury.²¹⁴

Po získání Pritzkerovy ceny dosáhl její ateliér vyšší důstojnosti, důvěry a prestiže. Zaha Hadid tak měla mnohem více možností a nadějí pro vytvoření dalších staveb.

3.2 Stirlingova cena

Stirlingova cena je považována za značku excellence, která oceňuje nejlepší architekturu, architektky, výzkum a studenty. Posuzuje se design, inovace, originalita a to, zda je budova vhodná pro svůj účel, či nikoli. Stirlingova cena vznikla v roce 1996 z ceny předchozí – The Building of the Year Award. Uděluje se pouze architektům RIBA²¹⁵ a International Fellowes za budovy ve Spojeném království, které přispěly k vývoji architektury během posledního roku, nebo architektům, kteří žijí ve Velké Británii. Tato cena je pojmenovaná po britském architektovi Jamesi Stirlingovi (1926–1992). Ten byl oceněn v roce 1980 za dosažené úspěchy a za potenciál dosud nepostavených projektů, minulých i budoucích. Jedná se o ocenění, které uděluje Královský institut britských architektů známý také pod zkratkou RIBA.²¹⁶

Zaha Hadid toto ocenění obdržela na slavnostním ceremoniálu v Londýně 2. října 2010 za MAXXI: Národní muzeum umění 21. století v Římě (viz Příloha I., obr. 64, 65). Stirlingovu cenu jí předala Ruth Reed, prezidentka RIBA. Porota budovu ohodnotila jako trochu provokativní, avšak ukazující klid,

²¹⁴ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 13.

²¹⁵ The Royal Institute of British Architects – britská profesionální členská organizace, která řídí udělování ocenění [Srov.] RIBA. *Royal Institute of British Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.architecture.com/about>

²¹⁶ [Srov.] RIBA Stirling Prize. *Royal Institute of British Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.architecture.com/awards-and-competitions-landing-page/awards/riba-stirling-prize?utm_medium=website&utm_source=archdaily.com

který popírá složitost jeho formy a organizace.²¹⁷ Zadavatelem projektu bylo ministerstvo kultury.²¹⁸ Muzeum je přes všechnu svoji strukturální pyrotechniku racionálně organizováno jako pět hlavních segmentů. Je to kvintesence neustálého pokusu Zahy o vytvoření krajiny jako série jeskynních prostor kreslených volnou rovnou linií. Výsledek dává návštěvníkovi spíše pocit průzkumu.²¹⁹ Rozdíl tkví však v tom, že umístění již nesouvisí s přírodním prostředím, ale s městem. Jedná se o propojení cirkulace s městským kontextem, kdy budova sdílí veřejný prostor s městem.²²⁰ MAXXI je spojeno také s urbanistickým kontextem, do kterého je zasazeno, a s obnovou horizontální zástavby bývalých kasáren.²²¹ Architektonické prvky budovy jsou geometricky v souladu s městskými sítěmi, které upravují urbanistickou strukturu dané oblasti. Různě propletené linie a jejich propojení se následně na daném místě spojují.²²²

Hadid se díky své velké trpělivosti těšila s nadcházejícími roky čím dál větším úspěchům. Její stavby se stávaly revolučními, a tak není divu, že sbírala jedno ocenění za druhým.

Také v následujícím roce 2011 byla opět vyhlášena vítězkou. Získala 20 000 liber za svůj návrh Evelyn Grace Academy v Londýně (viz Příloha I., obr. 66, 67). Jedná se o vysoce stylizovanou budovu ze skla a oceli. Architekti dostali komplexní zadání, podle něhož se musely čtyři školy vejít pod jednu střechu. Hadid této budově dodala jedinečný a inspirační vzhled. Peter Walker se nechal slyšet a řekl: „*Tato vizuálně ohromující budova je silným prohlášením pro naše studenty každý den, kdy navštěvují školu a jako nová akademie, která klade nejvyšší očekávání na všechny studenty, je vhodné, že máme takové inspirativní prostředí*“²²³. Tyto čtyři školy sdílejí společně prostory, které podporují sociální komunikaci s agregačními uzly, jež proplétají dohromady rozsáhlý rozvrh ubytování. Sportovní zařízení je také v těsném kontaktu

²¹⁷ [Srov.] Zaha Hadid Architects win RIBA Stirling Prize for MAXXI Museum, Rome. *Archimagazine* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://www.archimagazine.com/azawinriba.htm>

²¹⁸ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 67.

²¹⁹ [Srov.] Zaha Hadid Architects win RIBA Stirling Prize for MAXXI Museum, Rome. *Archimagazine* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://www.archimagazine.com/azawinriba.htm>

²²⁰ [Srov.] JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012, s. 67.

²²¹ [Srov.] HADID, Zaha, SERRAZANETTI, Francesca, SCHUBERT Matteo. *Inspiration and proces in architecture*. Milan: Moleskine, 2011, s. 128.

²²² [Srov.] Tamtéž, s. 128.

²²³ Evelyn Grace Academy by Zaha Hadid Architects. *Royal Institute of British Architects 2022* [online]. [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.architecture.com/awards-and-competitions-landing-page/awards/riba-stirling-prize/evelyn-grace-academy>

s budovou. Sportoviště jsou viditelná z interiéru, podněcují zájem o fyzickou i intelektuální formaci studentů. Široké prosklené plochy, šikmé podpěry a fasádní prvky dodávají komplexu nádech velmi typický a osobitý pro Zahu Hadid.²²⁴

3.3 Medaile Thomase Jeffersona za architekturu

Medaile Thomase Jeffersona za architekturu oceňuje příkladné příspěvky příjemců za jejich úsilí, v němž Thomas Jefferson vynikal a byl vysoce uznáván. University of Virginia a Thomas Jefferson Foundation v Monticellu každoročně uděluje své nejvyšší vyznamenání.²²⁵ University of Virginia založil Jefferson v roce 1819. Podporuje ideál rozvoje prostřednictvím vzdělávání vědců, kteří jsou dobře připraveni pomáhat a utvářet budoucnost národa a světa. Nadace Thomase Jeffersona v Monticellu byla založena v roce 1923, aby chránila Monticello, Jeffersonův domov. Dnes se nadace snaží přenést historii kupředu do národních a globálních dialogů tím, že zapojuje publikum do Jeffersonova světa a myšlenek.²²⁶

Jedná se o medaili Thomase Jeffersona za architekturu, právo a vedení občanů během svých aktivit ke Dni zakladatelů. Ceny uděluje společnost UVA, kterou založil Jefferson v Charlottesville v roce 1819. Medaile je nejvyšším vyznamenáním od univerzity, která žádné jiné čestné tituly neuděluje.²²⁷ Jefferson se také mimo jiné zajímal o architekturu. Navrhl například centrální skupinu budov univerzity ve Virginii a za pomoci profesionálů vznikla i státní budova Virginie, kterou se stal Kapitol.²²⁸

²²⁴ [Srov.] JODIDIO, Philip, ed. *Architecture now!*. Köln: Taschen, 2002, s. 75.

²²⁵ [Srov.] Thomas Jefferson Foundation Medals. *Monticello* [online]. 2021 [cit. 2022-03-25].

Dostupné z: <https://www.monticello.org/thomas-jefferson-foundation/thomas-jefferson-foundation-medals/>

²²⁶ [Srov.] Monticello.org charlottesville [online]. [cit. 2022-02-03]

Dostupné z: <https://www.monticello.org/press/news-releases/2021-thomas-jefferson-foundation-architecture-medalist/>

²²⁷ [Srov.] UVA, Monticello Announce Recipient of 2021 Thomas Jefferson Foundation Medal in Architecture. *Monticello* [online]. 2021 [cit. 2022-03-25].

Dostupné z: <https://www.monticello.org/press/news-releases/2021-thomas-jefferson-foundation-architecture-medalist/>

²²⁸ [Srov.] BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2008, s. 63.

Ceny jsou udělovány každoročně na Den zakladatelů – 13. dubna v den Jeffersonových narozenin.²²⁹ Jeffersonova medaile byla poprvé předána v roce 1966 architektovi Ludwigu Mies van der Rohe. V tomto případě byl oceněn talentovaný tvůrce, který více než dvě desetiletí získával neustálá uznání. Zaha Hadid byla vyznamenána v roce 2007 za pozoruhodný úspěch v designu a přínos v oblasti architektury. Stala se 42. držitelkou v pořadí, což ji zařadilo mezi vybranou společnost. K dalším laureátům patří takové architektonické osobnosti jako Marcel Breuer, Alvar Aalto, Richard Rogers a další.²³⁰

²²⁹ [Srov.] Thomas Jefferson Foundation Medal in Architecture. *University of Virginia School of Architecture* [online]. 2021 [cit. 2022-02-09].

Dostupné z: <https://www.arch.virginia.edu/news/thomas-jefferson-foundation-medal-in-architecture>

²³⁰ [Srov.] Zaha Hadid Wins Jefferson Medal. *Architect Magazine* [online]. 2022 [cit. 2022-03-11].

Dostupné z: https://www.architectmagazine.com/awards/zaha-hadid-wins-jefferson-medal_o

II. Praktická část

4 Živá architektura. Organické motivy moderní architektury jako inspirace pro volnou grafickou tvorbu.

„Aby člověk mohl žít mezi nebem a zemí, musí tyto dva elementy „pochopit“. Stejně tak musí pochopit i jejich vzájemné působení. Slovo „pochopit“ zde neznamena vědecké poznání, je spíš existenciálním pojmem, který označuje zkušenost významů.“²³¹

Praktická část navazuje na poznatky teoretické části a zároveň se jimi inspiruje po celou dobu práce. Zaměřuje se na zpracování organických motivů ve formě volné grafiky. Zvolený prvek ukazuje proměnlivost organických struktur. Teoretická část představuje informace o architektuře a její nestálosti, jak se zvládla vyvíjet a jakých nevídaných tvarů a forem současné stavby dosahují. Praktická část zpracovává svým autentickým pohledem zvolené téma, které je inspirované tvůrci organické architektury. Vznikl tak velký soubor skicového materiálu, který se stal podpůrným podkladem ke konečnému výsledku této části.

Jako prvotní inspirační zdroj zafungovaly grafické listy z volné grafiky (viz Příloha I., obr. 68–76). Jednalo se o grafické listy zpracované na téma proměna. Tento námět ukazuje detailní proměnlivost vodní hladiny. Vodu lze považovat za vizuální čočku, která má schopnost zrcadlit prostorové převrácení lomu a transformaci světelných paprsků. Mnohdy jsou odrazy na klidné vodní hladině živější než ve skutečnosti. Voda v čistém prostředí ukazuje intenzivní ohniskové linie slunečního světla, které je promítáno na dno.²³² První z typů grafik jsou listy zpracované za pomoci akrylové barvy a otisků různých materiálů. Byl zde použit kartáč a hřeben, který docílil dojmu zčeřené vodní hladiny. Druhé pojetí ukazuje vodní element s bublinami. Tento přírodní úkaz byl vytvořen na papír formou mýdlových bublin. Některé grafické listy obsahují kombinaci obou technik.

K této tvorbě byla vytvořena fotodokumentace, která má sloužit jako jeden z hlavních inspiračních zdrojů (viz Příloha II., obr. 77–88). Byly zhotoveny fotografie, které se zaměřily především na organické detailní celky. Snímky zachycují přírodní motivy jako například různé struktury vodní hladiny, pískovcové útvary, rostlinné motivy či zamrzlé hladiny. Nedílnou součástí byly

²³¹ NORBERT-SCHULZ, Christian. *Genius loci: k fenomenologii architektury*. Praha: Odeon, 1994, s. 23.

²³² [Srov.] HOLL, Steven. *Paralaxa*. Brno: ERA Group, 2003, s. 86.

i fotografie, které ukazují různé textilie připomínající organickou formu. Fotografie těchto nalezených přírodních motivů slouží pro následující kresebný skicový materiál (viz Příloha II., obr. 89–92). Naskicovány byly fotografie, které se nejvíce přibližovaly organickým formám.

Ve skicovém materiálu se objevují i kresebné studie architektury. Ty jsou inspirované již výše zmíněnou architektkou a nejvýznamnější představitelkou organické architektury Zahou Hadid (viz Příloha II., obr. 93–100). Na těchto listech lze nalézt některou z jejích staveb spolu s výřezy detailů. Vše později posloužilo jako inspirační obrazový materiál pro výslednou práci.

Následně jsou přiloženy listy s různými pokusnými tisky, které se měly stát výslednou realizací autorské knihy (viz Příloha II., obr. 101–105). Práce zkoumá způsoby užití materiálu a jeho následný tisk. Za pomoci ruční pájky, která propaluje vše díky vysoké teplotě, jsou skicové kresby organických forem vypáleny do plastových materiálů, jako je plastová láhev nebo obal od potravin. Nejvhodnějším materiálem se stala plastová folie. Na závěr zkoumání materiálů, jsou tyto folie natřeny černou tiskařskou barvou a otisknuty na papír.

Práce ukazuje i 3D model organického tvaru. Papíry byly nastříhány na proužky stejného rozměru a poté slepovány v kruhy (viz Příloha II., obr. 106–109). Ty byly natěsno naskládány do krabice a natřeny lepidlem, aby se forma zcelila. Výsledkem se stala papírová matrice. Její otisky matrice jsou přiloženy v přílohové části.

Hlavní výstup praktické části představují listy zpracované pomocí mýdlových bublin. Čtvrtky formátu A4 byly natřeny černou tiskařskou barvou, na které byly nafoukány bílé mýdlové bubliny. Z plastové láhve byla uříznuta čtvrtina spolu s hrdlem. Přes konec byla natažena látka a přidržena pomocí gumičky. Ve vedlejší nádobě byla rozmíchána bílá akrylová barva spolu s vodou a mycím prostředkem. Látka byla namočená touto kapalinou a přetřena další vrstvou bílé akrylové barvy. Foukáním vzduchu do hrdla lze docílit bílých bublinek. Ty byly směřovány na černý papír, kde se nechaly zaschnout. Práce s touto technikou evokuje hru. Po zaschnutí se v bublinách začínaly objevovat atypické tvary a formy.

Při různém otočení je možné při bližším pohledu spatřit stavby, které svým vzhledem vychází z organických tvarů. Díky velkému inspiračnímu materiálu se dá najít nespočet různorodých organických staveb a pomocí štětcových zvýrazňovačů je zachytit (viz Příloha II., obr. 110–133). Jejich barevnost

se pohybovala ve stupních šedi. Vzniklo několik volných listů, na kterých jsou k vidění různorodé plány organických staveb patrných v prostých tvarech bublin.

Budovy byly tvořené tak, aby jejich vzhled korespondoval s prostorem, kde stojí. Podobným způsobem jsou navrženy objekty i v současnosti. Jejich struktura vychází z přírody v daném místě. Zároveň se tím udržuje harmonie mezi budovou, člověkem, přírodou a prostředím. Organická architektura je charakteristická liniemi a tvary jako například stromy, listy, vodopády a podobně. Přírodní prvky se začlení do prostředí a vznikne tak současná organická architektura.

Příroda je základní a opakující se inspirací organické architektury. Živé organismy jak ve svých vnějších formách, tak ve vnitřních strukturách nabízejí nekonečně mnoho nápadů a konceptů pro design. Organická architektura pracuje s metamorfózou, což je proces růstu a změny. Každý design vychází z konceptu zárodku a roste směrem ven, přičemž se mění jeho forma. Budova je vnímána jako celek a lidé jsou považováni za součást přírody. Díky současným vědeckým technologiím jsou odhaleny nejrůznější struktury přírody, ze kterých mohou designéři čerpat. Jedná se o neomezený zdroj nápadů.²³³

Ze zakreslených různorodých staveb byly vybrány a přiblíženy ty, které působí jednotně. Budovy byly naskenovány a následně vytisknuty. Tyto výtisky byly naformátované tak, aby vznikla autorská kniha ve formě leporela. Jedná se o harmonikově skládanou knihu, která obsahuje převážně obrazový materiál.

Stavby jsou složeny ze zjednodušených tvarů a byl u nich eliminován ornament. Bílé stavby na černém podkladu evokují v divákovi představy kosmických lodí a vesmír. Vyznačené budovy mohou vzbuzovat mnoho dalších představ a forem významu.

Pohled na tyto architektonické tvary může vzbuzovat symbolickou sympatii, která vyvolává v divákovi určité reakce. Podle této úvahy se sympatie snaží ztotožnit spolu s uměním a vědou. Budova je tak vnímána jako pouhý stroj, který vytváří předem dané reakce lidí. Již geometrické prvky způsobují konkrétní odezvy. Přímkový představují rozhodnost, sílu a přísnost, naopak křivky udávají

²³³ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 10.

pocity váhavosti či poddajnosti. Koule či polokulová kupole značí dokonalost a konečnost. Obdobný tvar jako je kruh vytváří dojem vzestupu, odloučení, odpoutání a určité pozemské hmoty. Každý tvar tak navozuje v divákovi určité podněty.²³⁴

Slovo stavba primárně evokuje budovu či místnost, která má ploché obdélníkové povrchy. Pokud se jedná přímo o stěny či okna, většina architektonických prvků má vždy standardně praktické ortogonální tvary. Stavby zmíněné v této práci mají tvary zakřivených a volně tekoucích povrchů, které jsou inspirované přírodou a dodávají budově určitou sílu a energii. Krása přírody, plynulost, dynamika a určitá komplexnost podněcují v myšlenkách architektů nápady na neomezené množství zakřivených tvarů. Stavby, které jsou nalezeny v bublinách, jsou inspirované architektkou Zahou Hadid. Výsledná praktická část se snaží intenzivně dosáhnout futuristické architektury, která je charakteristická zakřivenou fasádou, příliš ostrými úhly či drsnými materiály jako je beton a ocel. Předkládaná práce napodobuje tento unikátní styl.

Organické formy vycházejí z kvalit zvolených stavebních materiálů. Jejich vlastnosti určují ideální tvar a konstrukci. Nejnovější materiály nabízí nové inovativní příležitosti. Musí být zdravé, úsporné, ekologicky nezávadné a z hlediska zdrojů velmi efektivní. Organická architektura tak umožňuje materiálům se vyjádřit a čerpat z jejich vnitřních kvalit.²³⁵

„Rostoucí vědomosti o horizontech mimo Zemi by však neměly redukovat naši vnímavost vůči pozemským zkušenostem. Nové organické chápání dynamických systémů přináší svědectví o nevýslovné harmonii tohoto světa.“²³⁶

Na základě prostudovaného textového a obrazového materiálu bylo dosaženo očekávaného výsledku. Tato práce nabízí mnohem více možností a mohla by být stále ještě více rozvíjena a posunuta do dalších podob opírajících se o doložené poznatky. Jedná se o projekt, který by nemusel být nikdy dokončen. Příloha obrazového materiálu praktické části dokládá i možnost dalšího zpracování těchto staveb. Ty by mohly být rozkresleny a vymodelovány do své 3D podoby za pomoci různých počítačových programů (viz Příloha II., obr. 134, 135).

²³⁴ [Srov.] ZEVI, Bruno. *Jak se dívat na architekturu. Otázky a názory*. Praha: Československý spisovatel, 1966, s. 119–120.

²³⁵ [Srov.] PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. Berkeley: University of California Press, 2001, s. 20.

²³⁶ HOLL, Steven. *Paralaxa*. Brno: ERA Group, 2003, s. 10.

Výsledkem praktické části v této diplomové práci se stalo vytvoření cyklu volných grafických listů, které se ve výsledku spojují do jednotné autorské knihy, jež je inspirovaná organickými motivy (viz Příloha II., obr. 136–151). Byly zároveň zhotoveny plakáty spolu s ukázkami těchto staveb (viz Příloha II., obr. 152–155). Již od počátku zkoumání z práce vyplývá, že se nejedná o typické nákresy architektury. Zvolená technika zpracování, kterou bylo pokrytí černého papíru bublinami, dokázala sama vytvořit mnohočetnost organické architektury.

Závěr

Teoretická práce shrnuje stručný vývoj architektury od pravěku až po současnost. Na to navazuje kapitola o architektonickém stylu 20. století, který je označován jako organická architektura. Práce se pokouší o její definici a přehled vývoje. Nejsou opomenuti ani nejznámější představitelé spolu s jejich populárními stavbami, které je charakterizují, a vyznačují se organickými znaky.

Je zde představena Zaha Hadid jako nejvýznamnější architektka z řad žen v organické architektuře současnosti. Byla jí věnována nejobširnější část této práce. Kapitola shrnuje její velmi obsáhlý a pestrý život, který vedla od dětství do současnosti. Rozebírá vlivy a zkušenosti během jejího života. Poslední kapitola mapuje ocenění v tomto oboru. Byly vybrány ceny, které souvisely se Zahou Hadid. Všechny jsou zde detailněji popsány či zhodnoceny.

Praktická část se zaměřila na vznik souboru grafických listů, jež byly inspirované organickými motivy. Soubor prací obsahuje fotografie s inspiračními záběry přírodních materiálů. Tyto snímky spolu s dalšími kresebnými skicami staveb od Zaha Hadid vedly k finálnímu složení volných grafických listů. Jedná se o černé desky formátu A4, které obsahují zpracované papíry díky bílým bublinám na černém pozadí. V těchto bublinových liniích byly vyhledávány obdobné organické stavby, které provází celou tuto práci. Autorku při tvorbě ovlivnily prostudované texty i zhlédnutí fotografií staveb již zmíněných architektů a jako výsledek byla z těchto grafických listů vytvořena autorská kniha ve formě leporela. Zpracování je doloženo pomocí fotografií v přílohové části.

Organická architektura se v současnosti nakonec stala přirozeným rozšířením krajiny kolem ní. Svět je v rovnováze mezi rozvojem lidského a přírodního prostředí. Tyto architektonické koncepce se přizpůsobily novému designovému přístupu a vzaly v úvahu organický přístup. Konstrukce, vybavení a určitá atmosféra se sjednocují a vytváří tak celistvou kompozici, která vyhovuje lidským potřebám.

Konečné poznatky mohou sloužit jako shrnutí informací o současné organické architektuře. Práce přibližuje blízký vztah mezi architekturou a přírodou. Představuje jejich vzájemné propojení a navazování. Poukazuje na symbiózu architektury a přírody.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

- BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník* (malířství, sochařství, grafika). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.
- BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého* Praha: Dokořán, 2008. ISBN 9788073630850.
- BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. Olomouc: Rubico, 1998. ISBN 80-85839-25-3.
- DEMPSEY, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí: encyklopedický průvodce moderním uměním*. 2. vyd. [Praha]: Slovart, 2005. ISBN 80-7209-731-8.
- DUDÁK, Vladislav, Bořek NEŠKUDLA a Rudolf POŠVA. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6.
- FRAMPTON, Kenneth, *Moderní architektura*, Academia, 2004. ISBN 80-200-1261-3.
- GALINDOVÁ, Michelle, *Collection Evropská architektura*, 1. vydání, Marma, Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-203-1.
- GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Vol. 19. Praha: Albatros, 2004. ISBN 9788000013046.
- FRAMPTON, Kenneth, *Moderní architektura*, Academia, 2004. ISBN 80-200-1261-3.
- GALINDOVÁ, Michelle, *Collection Evropská architektura*, 1. vydání, Marma, Slovart, 2009. ISBN 978-80-7391-203-1.
- GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Vol. 19. Praha: Albatros, 2004. ISBN 9788000013046.
- GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003. ISBN 3-8228-2568-9.
- HADID, Zaha, MÁRQUEZ Cecilia, Fernando. *Zaha Hadid 1983–2004: Forms of indetermination: Landscape as a plan Madrid: El Croquis*, 2004. ISBN 8488386303.

- HADID, Zaha, SERRAZANETTI, Francesca, SCHUBERT Matteo. *Inspiration and proces in architecture*. Milan: Moleskine, 2011. ISBN 9788866130048.
- HOLL, Steven. *Paralaxa*. Přeložila Alena VŠETEČKOVÁ. Brno: ERA Group, 2003. ISBN 80-86517-68-3.
- JODIDIO, Philip, ed. *Architecture now!*. Köln: Taschen, 2002. ISBN 3-8228-2507-7.
- JODIDIO, Philip. *Zaha Hadid: 1950: the explosion reforming space*. Köln: Taschen, 2012. ISBN 978-3-8365-3072-9.
- KAPLICKÝ, Jan, *Album*. Labyrint, 2005. ISBN 80-85935-64-3.
- KAPLICKÝ, Jan, HADID, Zaha. *Sketches 1941–2005*. Praha: Alba Design Press, 2005, ISBN 9788086740058.
- KRATOCHVÍL, Petr. *Současná česká architektura a její témata*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-110-8.
- NORBERT-SCHULZ, Christian. *Genius loci: k fenomenologii architektury*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1994. ISBN 8é-207-0241-5.
- PEARSON, D. *New Organic Architecture: The Breaking Wave*. 1. vyd. Berkeley: University of California Press, 2001. ISBN 0-520-23289-5.
- PRINA, Francesca a Elena DEMARTINI. *1000 let architektury*. V Praze: Slovart, 2006. ISBN 80-7209-838-1.
- SEDLÁKOVÁ, Radomíra. *20. století české architektury*. Praha: Titanic, 2006. ISBN 80-86652-24-6.
- *Universum: všeobecná encyklopedie*. Praha: Odeon, 2001. ISBN 80-207-1060-4.
- ZEVI, Bruno. *Jak se dívat na architekturu*. Otázky a názory Přeložila Libuše MACKOVÁ. Praha: Československý spisovatel, 1966. Otázky a názory ISBN 22-092-66.

Elektronické zdroje

- About the Prize. *The Pritzker Architecture Prize* [online]. [cit.2022-09-03]. Dostupné z: <https://www.pritzkerprize.com/about>
- About World Expos. *The Bureau International des Expositions* [online]. 2020 [cit. 2022-09-03]. Dostupné z: <https://www.bie-paris.org/site/en/about-world-expos>
- AI – DESIGN = Architecture Interior DESIGN. *AI DESIGN* [online]. [cit. 2022-09-03] Dostupné z: <https://www.aidesign.cz/about>
- Architecture's Claim on the Future: The Blob. *The New York Times Web Archive* [online]. [cit. 2022-11-03]. Dostupné z: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/arts/072300/arch-muschamp.html>
- Architekti: Zaha Hadid. *Archizone* [online]. 2014 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/zaha-hadid/>
- Bergisel Ski Jump: Zaha Hadid Architects. *Zaha-hadid.com* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bergisel-ski-jump/>
- Biografie. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/office-for-metropolitan-architecture-oma>
- BULÁKOVÁ, Martina. Stavby podle přírody. *Sanquis: Časopis o umění, medicíně a zdravém životním stylu* [online]. 2009 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <https://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2115>
- Computer aided design. *Wikipedie* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Computer_aided_design
- ČECH, Jan. Zaha Hadid dokončila čínský futuristický komplex. *Dumazahrada.cz* [online]. 2013 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.dumazahrada.cz/clanek/zaha-hadid-dokoncila-galaxy-soho.html>

- DÍAZ, Ángel Asenjo. APROXIMACION A LA ARQUITECTURA DE ZAHA HADID. *Colaboraciones De Académicos* [online]. [cit.2022-11-03]. Dostupné z: https://www.realacademiasantelmo.org/wp-content/uploads/2017/06/ANGEL_ASENJO_APROXIMACION_A_LA_ARQUITECTURA_DE_ZAHA_HADID.pdf
- OB. OBRAZEM: Podívejte se na nejvýznamnější stavby Jana Kaplického. *iDNES/ZPRAVODAJSTVÍ* [online]. [cit. 2022-23-03] Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/vytvarne-umeni/obrazem-podivejte-se-na-nejvyznamnejsi-stavby-jana-kaplickeho.A090115_124531_vytvarneum_ob
- Evelyn Grace Academy by Zaha Hadid Architects. *Royal Institute of British Architects* 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.architecture.com/awards-and-competitions-landing-page/awards/riba-stirling-prize/evelyn-grace-academy>
- FISCHER, Tomáš. Architektura, Vybrané kapitoly z dějin. *Střední průmyslová škola stavební* [online]. 2015 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: http://dk.spsopava.cz:8080/docs/pdf/architektura/P9_%20Architektura.pdf
- Fraktál. *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fraktal>
- Frank Lloyd Wright. *Archizone.cz: magazín o moderní i historické architektuře* [online]. [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/frank-lloyd-wright/>
- Galaxy Soho. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/galaxy-soho/>
- Galaxy Soho. *Zaha Hadid Architects* [online]. 2008 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/287571/galaxy-soho-zaha-hadid-architects>
- Hanza, hansa: středověký obchodní svaz německých měst. *Slovník cizích slov* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/hanza-hansa>

- HEČKOVÁ, Michaela. Pomodlit se a cestovat. Porevoluční kostely sází na betonový minimalismus i odvážnou hru se světlem. *Campuj.online* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.campuj.online/blog/cesta-z-mesta-kostely?rq=organick%C3%A1%20architektura>
- Kunsthaus Graz. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/kunsthaus-graz>
- Kůr. *Slovník cizích slov* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kur>
- London Aquatics Centre. *Zaha Hadid Architects* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/london-aquatics-centre/>
- Nobelova cena. *Converter* [online]. 2002 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <http://www.converter.cz/nobel/index.htm>
- Nordpark Railway Stations. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/nordpark-railway-stations/>
- Obytná organická architektura Spojených států amerických. *Dspace.vutbr.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://dspace.vutbr.cz/bitstream/handle/11012/56735/102-109_nahorniakova.pdf?sequence=1
- Organická architektura v pravoúhlém městě. *ADOC.PUB* [online]. 2022 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://adoc.pub/organicka-architektura-v-pravouhlem-mst.html>
- Organické tvary vládnu světové architektuře dopravních terminálů. *Stavebnictvi3000* [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/organicke-tvary-vladnu-svetove-architekture-dopravnich-terminalu>
- Port House v Antverpách od Zaha Hadid byl otevřen. *DesignMag* [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/antverpy-port-house-zaha-hadid/>

z: <https://www.designmag.cz/architektura/64126-port-house-v-antverpach-od-zahy-hadid-byl-otevren.html>

- PRITZKEROVA CENA 2004 PRO ZAHU HADID. *EARCH.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/architektura/clanek/pritzkerova-cena-2004-pro-zahu-hadid>
- První dáma architektury Zaha Hadid určila vzhled budov 21. století a ještě zdaleka neřekla své poslední slovo. *CzechCrunch* [online]. 2014 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://cc.cz/prvni-dama-architektury-zaha-hadid-urcila-vzhled-budov-21-stoleti-a-jeste-zdaleka-nerekla-sve-posledni-slovo/>
- Architektka Eva Jiříčná změní tvář pražského Žižkova. Po diskuzích s veřejností a politiky projekt Centrum Nový Žižkov dopracuje *Tvarchitect.com* [online]. [cit.2022-04-13]. Dostupné z: <https://www.tvarchitect.com/clanek/architektka-eva-jiricna-zmeni-tvar-prazskeho-zizkova-po-diskuzich-s-verejnosti-a-politiky-projekt-dopracuje/>
- RECATHOLIZATION. *Lexico.com* [online]. [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.lexico.com/en/definition/recatholization>
- RIBA Stirling Prize. *Royal Institute of British Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.architecture.com/awards-and-competitions-landing-page/awards/riba-stirling-prize?utm_medium=website&utm_source=archdaily.com
- RIBA. *Royal Institute of British Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.architecture.com/about>
- Skokanský můstek Bergisel. *Archizone* [online]. 2020 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/stavby/skokansky-mustek-bergisel/>
- Soudobá organická obytná architektura. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/news/soudoba-organicka-obytna-architektura>

- Suprematismus. *ARTMUSEUM.CZ* [online]. 1999 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=104
- Šílené křivky nové architektury. *21století.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://21století.cz/2005/03/18/silene-krivky-nove-architektury/>
- The Architect: Jørn Utzon. *Sydneyoperahouse* [online]. 2018 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.sydneyoperahouse.com/our-story/the-architect-jorn-utzon.html>
- The Man Who Made Wildly Imaginative, Gloriously Disobedient Buildings. *The New York Times* [online]. 2022 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/09/10/t-magazine/bruce-goff-architecture-midwest.html>
- The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 1): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=azPkJcww04E>
- The Queen of Curves : The Story of Zaha Hadid (Part 2): video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=3A5qhGm_BVw BMW Central Building. *Zaha Hadid Architects* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/architecture/bmw-central-building/>
- Thomas Jefferson Foundation Medal in Architecture. *University of Virginia School of Architecture* [online]. 2021 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.arch.virginia.edu/news/thomas-jefferson-foundation-medal-in-architecture>
- Thomas Jefferson Foundation Medals. *Monticello* [online]. 2021 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.monticello.org/thomas-jefferson-foundation/thomas-jefferson-foundation-medals/>
- UVA, Monticello Announce Recipient of 2021 Thomas Jefferson Foundation Medal in Architecture. *Monticello* [online]. 2021 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.monticello.org/press/news-releases/2021-thomas-jefferson-foundation-architecture-medalist/>

- Větve, mušle, lotosy a další – organická architektura současnosti. *Archspace* [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.archspace.cz/vetve-musle-lotosy-a-dalsi-organicka-architektura-soucasnosti>
- Via Gladiola, aneb druhy a původ mečíků. *Zahradacentrum* [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.zahrada-centrum.cz/clanky/263-via-gladiola-aneb-druhy-a-puvod-meciku>
- Vitruvius (konec 1. století př. n. l.). *Římské císařství* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://rim.me.cz/osobnosti/literatura/vitruvius.php>
- Zaha Hadid Architects win RIBA Stirling Prize for MAXXI Museum, Rome. *Archimagazine* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://www.archimagazine.com/azawinriba.htm>
- Zaha Hadid in 7 Minutes: What Makes Her Architecture So Extraordinary?: video. *Youtube* [online]. 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=FwOqd5Rf0tc&ab_channel=CuriousMuse
- Zaha Hadid postavila kosmické centrum Galaxy Soho. *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/38645-zaha-hadid-postavila-kosmicke-centrum-galaxy-soho.html>
- Zaha Hadid Wins Jefferson Medal. *Architect Magazine* [online]. 2022 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: https://www.architectmagazine.com/awards/zaha-hadid-wins-jefferson-medal_o
- Zaha Hadid. *Archizone* [online]. 2020 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <http://www.archizone.cz/architekti/zahahadid/>
- Zaha Hadid. *EARCH* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/cs/zaha-hadid-0>
- Zaha M. Hadid: Biografie. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/zaha-m-hadid>

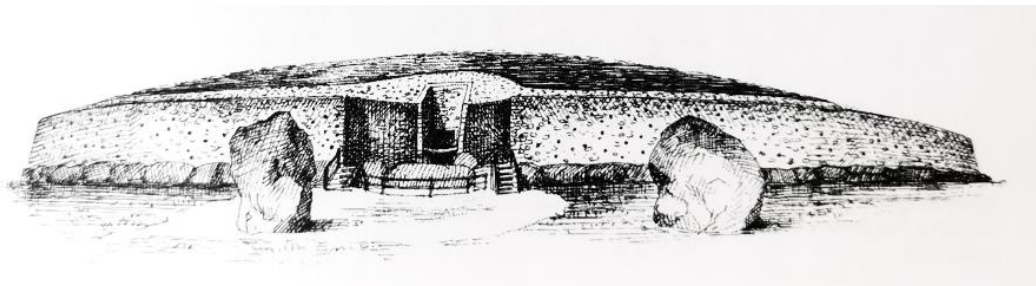
- Zaragoza Bridge Pavilion. *Zaha Hadid Architects* [online]. 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/design/zaragoza-bridge-pavilion/>
- Zaragoza má nový futuristický most Zaha Hadid. *DesignMag.cz* [online]. [cit. 2022-04-10]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/2339-zaragoza-ma-novy-futuristicky-most-zaha-hadid.html>

Seznam příloh

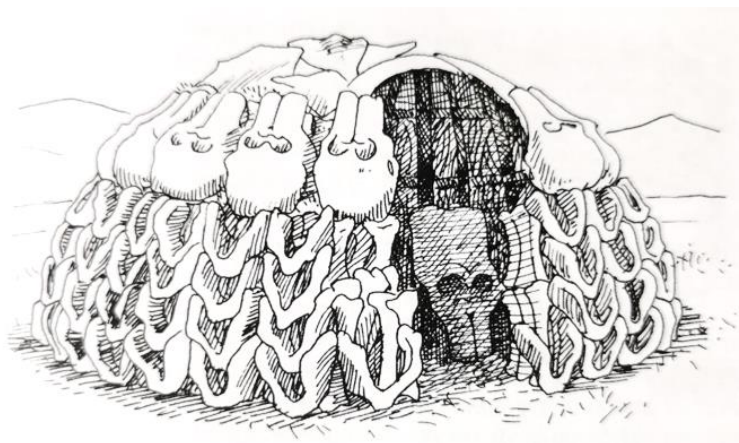
Příloha I. Obrazový materiál k teoretické části.....	68
Příloha II. Fotodokumentace k praktické části.....	92

Přílohy

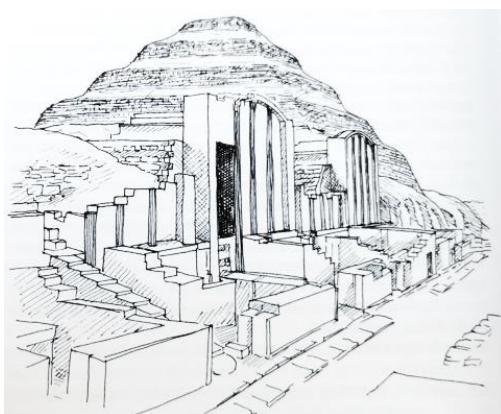
Příloha I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Praveká architektura, tumulus v Newgrange v Irsku, megalitický chodbový hrob z poloviny 3. tisíciletí př. n. l.

Obr. 2: Praveká architektura, obydlí postavené z 385 mamutích kostí, Mežyriči, Ukrajina

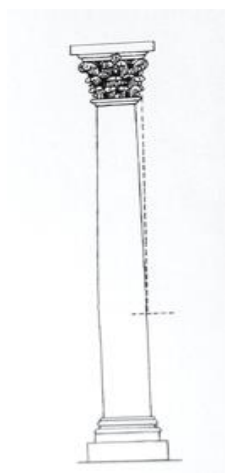
Obr. 3: Egyptská architektura, Džoserova pyramida v Sakkáře a část pyramidového areálu

Obr. 4: Egyptská architektura, Bílá kaple Senusreta I. v Amonově chrámu v Karnaku

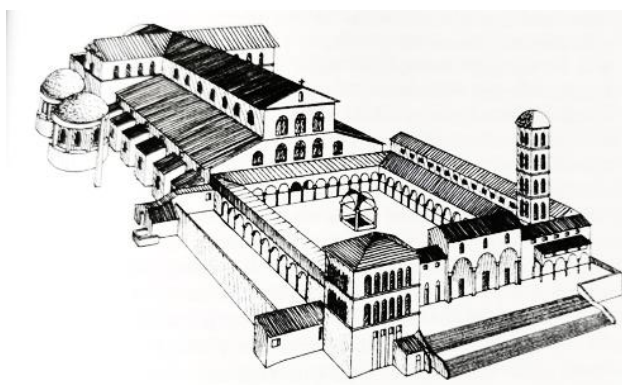
Obr. 5: Řecká architektura, chrám Athény v Paestu, asi 510. př. n. l.

Obr. 6: Řecká architektura, sloup s naznačenou entasí

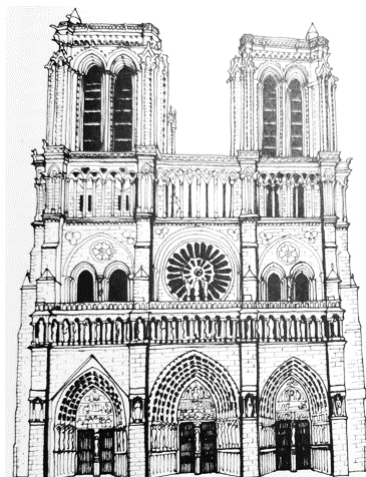
Obr. 7: Římská architektura, oblouk a koncha v Carracalových lázních

Obr. 8: Raně křesťanská architektura, rekonstrukce původního chrámu sv. Petra v Římě

Obr. 9: Románská architektura, opatský kostel v Maria Laach v Německu

Obr. 10: Gotická architektura, katedrála Notre-Dame v Paříži ve Francii

Obr. 11: Renesanční architektura, Santa Maria della Consolazione v Todi v Itálii

Obr. 12: Barokní architektura, chrám Val-de-Grace v Paříži,
architekti F. Mansart, J. Lemecier, Pierre le Muet a Gabriel Le Duc

Obr. 13: Westminsterský palác v Londýně v Anglii, architekt Sir Charles Barry a A. W. N. Pugin

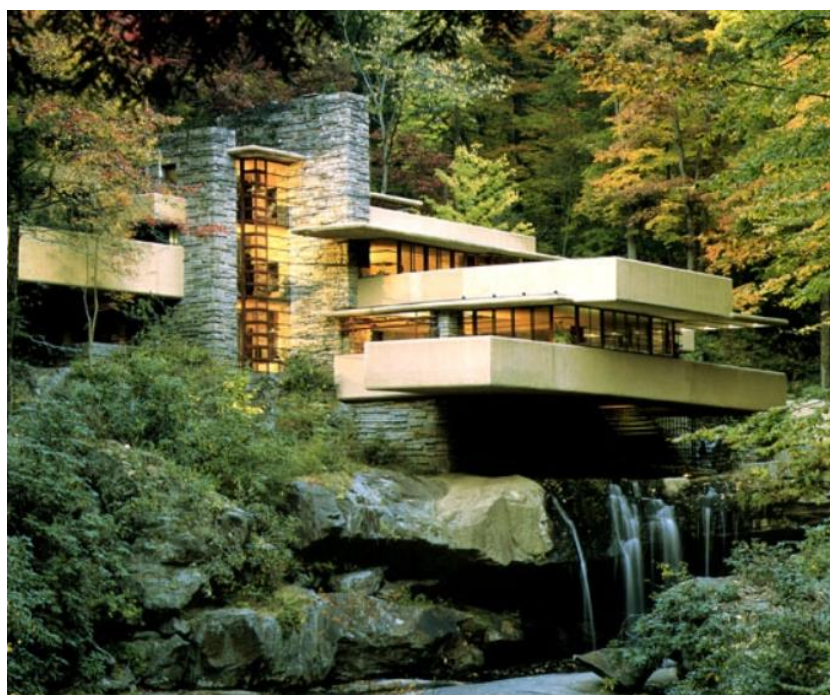
Obr. 14: Královský pavilon Brighton v Anglii, architekt John Nash

Obr. 15: Obchodní dům Schlesinger a Mayer, dnes jako Carson, Pirie, Scott & Co, architekt Louis Sullivan

Obr. 16: Casa Milà v Barceloně ve Španělsku, architekt Antoni Gaudí

Obr. 17: Stavba Fallingwater, Dům pro Edgara J. Kaufmanna, architekt Frank Lloyd Wright

Obr. 18: Robie House v Chicagu, architekt Frank Lloyd Wright

Obr. 19: Sanatorium Paimio ve Finsku, architekt Alvar Aalto

Obr. 20: Průčelí ke kampusu, M. I. T. Senior Dormitory v Cambridgi v Massachusetts, architekt Alvar Aalto

Obr. 21: Opera v Sydney, architekt Jørn Utzon

Obr. 22: Opera v Sydney, architekt Jørn Utzon

Obr. 23: Dům pro Eugena a Nancy Bavingerovy u Normanu v Oklahomě,
architekt Bruce Goff

Obr. 24: Dům pro Eugena a Nancy Bavingerovy u Normanu v Oklahomě, architekt Bruce Goff

Obr. 25: Einsteinova věž v Postupimi v Německu, architekt Erich Mendelsohn

Obr. 26: Einsteinova věž v Postupimi v Německu, architekt Erich Mendelsohn

Obr. 27: Berlínská filharmonie, v Německu, architekt Hans Scharoun

Obr. 28: Berlínská filharmonie, velký sál, v Německu, architekt Hans Scharoun

Obr. 29: Státní knihovna v Berlíně v Německu, architekt Hans Scharoun

Obr. 30: První Goetheanum v Dornachu, ve Švýcarsku, architekt Rudolf Steiner

Obr. 31: Druhé Goetheanum v Dornachu ve Švýcarsku, podle plánů architekta Rudolfa Steinera

Obr. 32: Kongresové centrum Zlín, Česká republika, architektka Eva Jiřičná

Obr. 33: Kongresové centrum Zlín, Česká republika, architektka Eva Jiřičná

Obr. 34: Stanice metra v Dubaji, v SAE, architekti studia Aedas

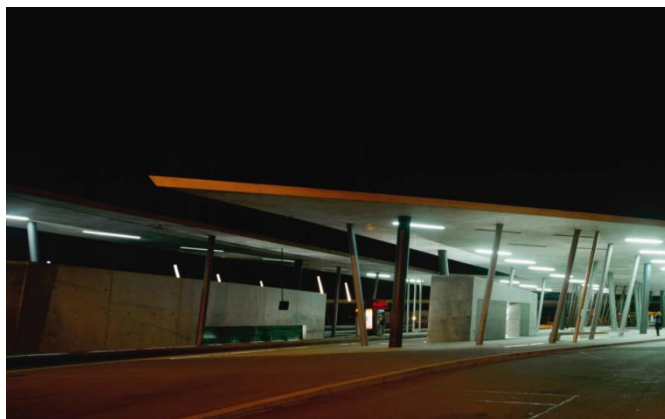
Obr. 35: Mezinárodní letiště Kansai v Osace v Japonsku,
architekti Renzo Piano Building Workshop

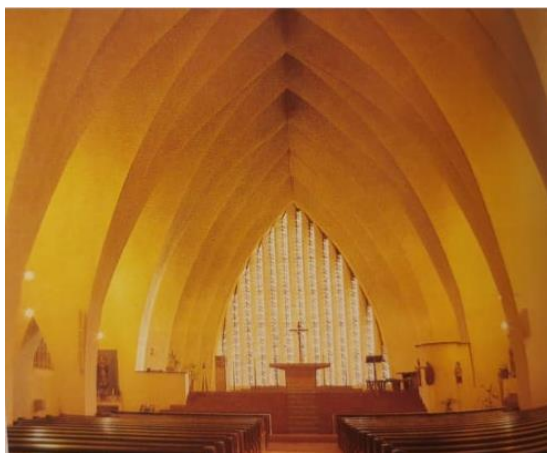
Obr. 36: Lanová dráha Innsbruck, v Rakousku, Zaha Hadid

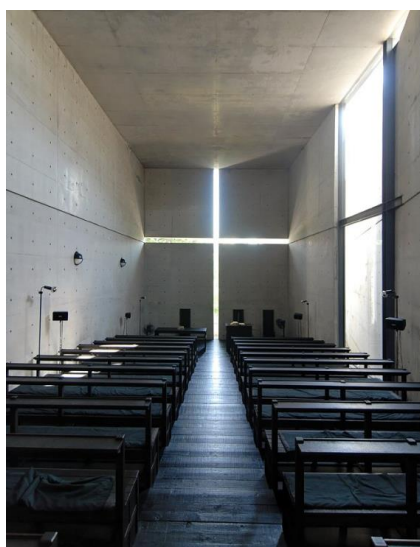
Obr. 37: Terminál tramvaje a parkoviště Hoenheim-Nord ve Štrasburku,
ve Francii, architektka Zaha Hadid

Obr. 38: Terminál tramvaje a parkoviště Hoenheim-Nord ve Štrasburku ve Francii, architektka Zaha Hadid

Obr. 39: Frielingsdorfský kostel v Kolíně nad Rýnem, v Německu, architekt Dominikus Böhm

Obr. 40: Chrám světla v Japonsku, architekt Tadao Ando

Obr. 41: Kunsthaus Graz v Rakousku, architekti Peter a Colin Fournier

Obr. 42: Kunsthaus Graz, v Rakousku, architekti Peter a Colin Fournier

Obr. 43: Selfridges Birmingham ve Velké Británii, architekt Jan Kaplický

Obr. 44: Selfridges Birmingham ve Velké Británii, architekt Jan Kaplický

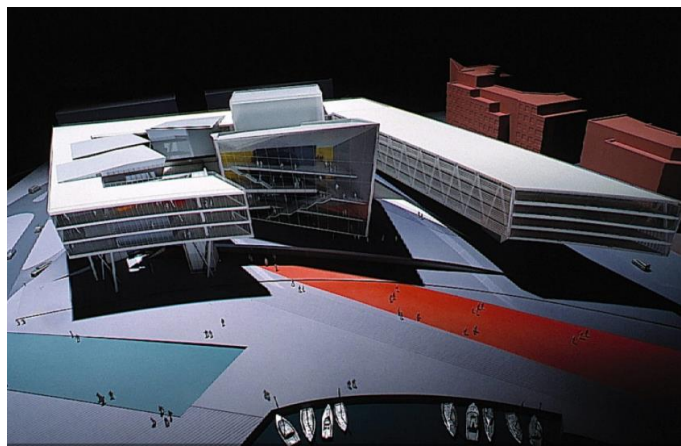
Obr. 45: Koncept a design 14 patrového hotelu na Hungerford Bridge přes řeku Temži v Londýně, malba, architektka Zaha Hadid

Obr. 46: Soutěžní návrh mrakodrapu rekreačního střediska The Peak Spa v Hongkongu, architektka Zaha Hadid

Obr. 47: Vitra Fire Station v Německu, architektka Zaha Hadid

Obr. 48: Cardiff Bay Opera ve Walesu, architektka Zaha Hadid

Obr. 49: Skokanský můstek Bergisel v Rakousku, Zaha Hadid

Obr. 50: Skokanský můstek Bergisel v Rakousku, Zaha Hadid

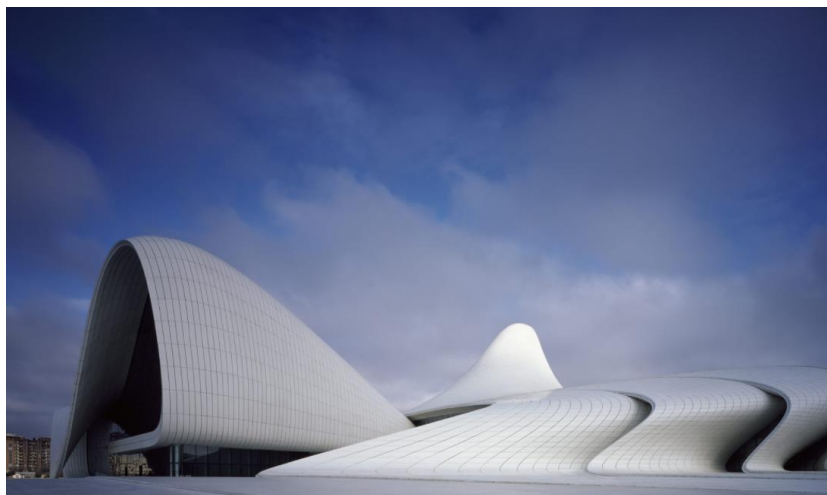
Obr. 51: Automobilka BMW v Lipsku v Německu, architektka Zaha Hadid

Obr. 52: Automobilka BMW v Lipsku, v Německu, architektka Zaha Hadid

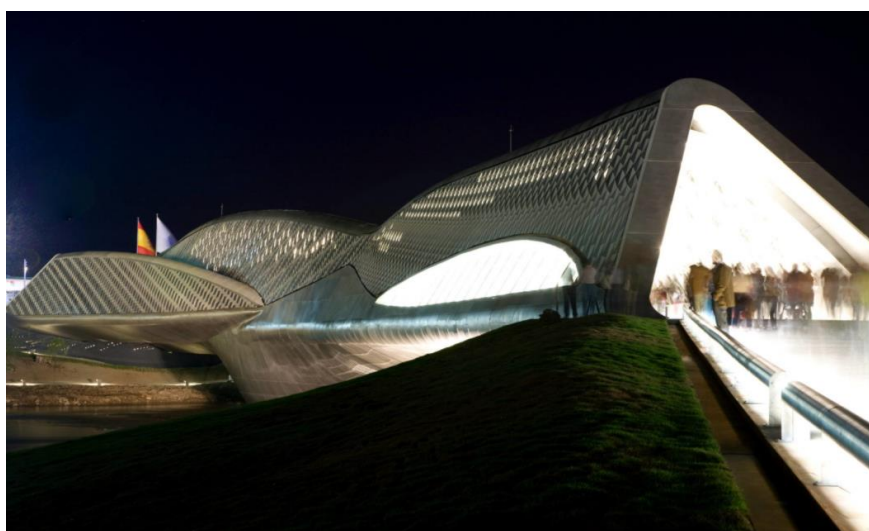
Obr. 53: Heydar Aliyev Centre v Baku v Ázerbájdžánu, architektka Zaha Hadid

Obr. 54: Heydar Aliyev Centre v Baku v Ázerbájdžánu, architektka Zaha Hadid

Obr. 55: Zaragoza Bridge Pavilion ve Španělsku, architektka Zaha Hadid

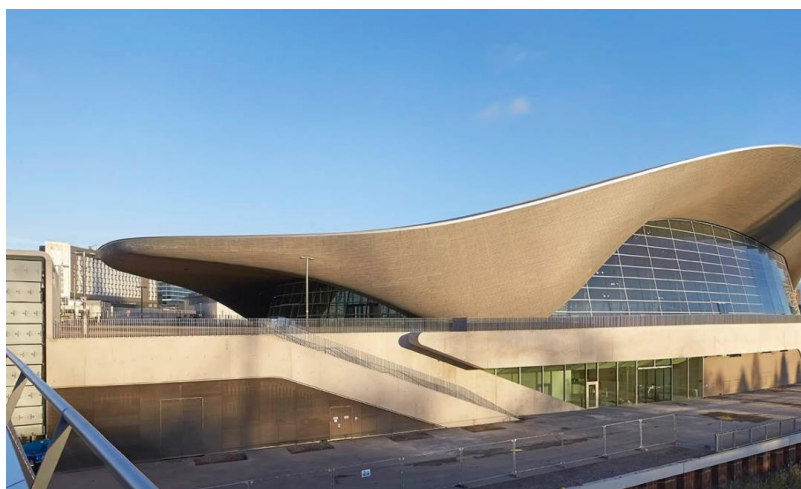
Obr. 56: Zaragoza Bridge Pavilion ve Španělsku, architektka Zaha Hadid

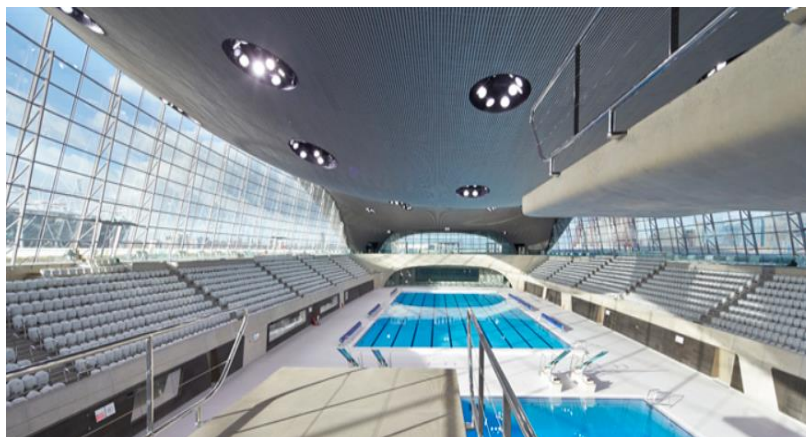
Obr. 57: Galaxy Soho v Pekingu v Číně, architekta Zaha Hadid

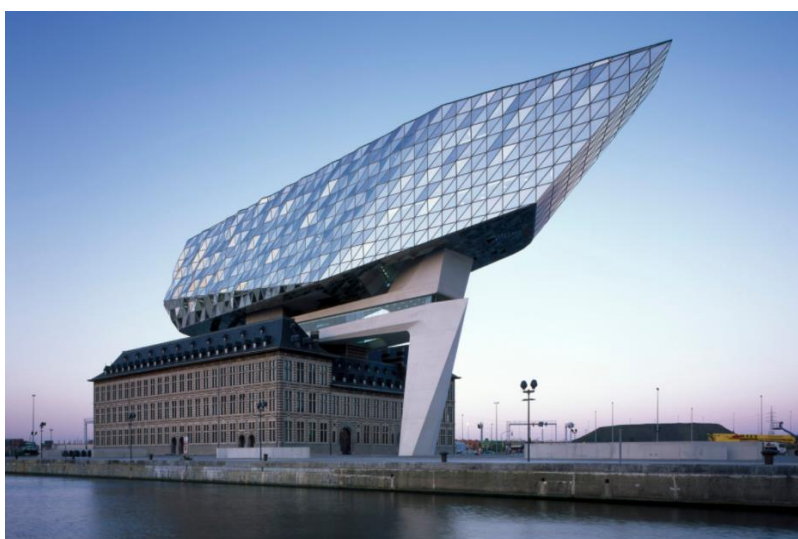
Obr. 58: Galaxy Soho v Pekingu, v Číně, architekta Zaha Hadid

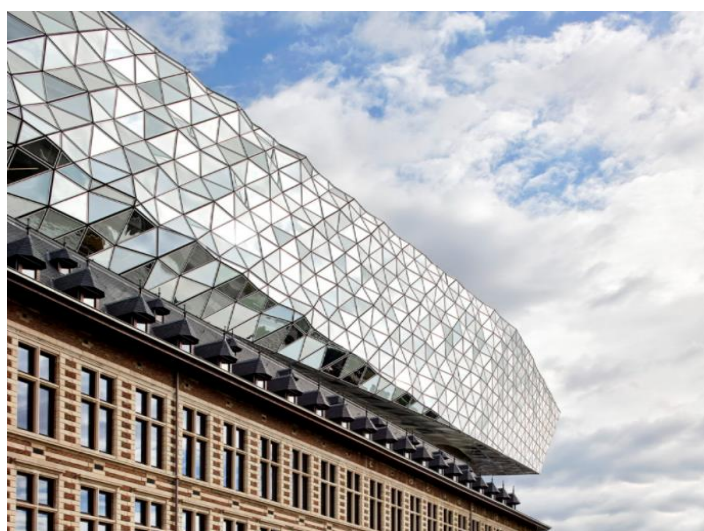
Obr. 59: London Aquatics Centre ve Velké Británii, architektka Zaha Hadid

Obr. 60: London Aquatics Centre ve Velké Británii, architektka Zaha Hadid

Obr. 61: Port House v Antverpách, v Belgii, architektka Zaha Hadid

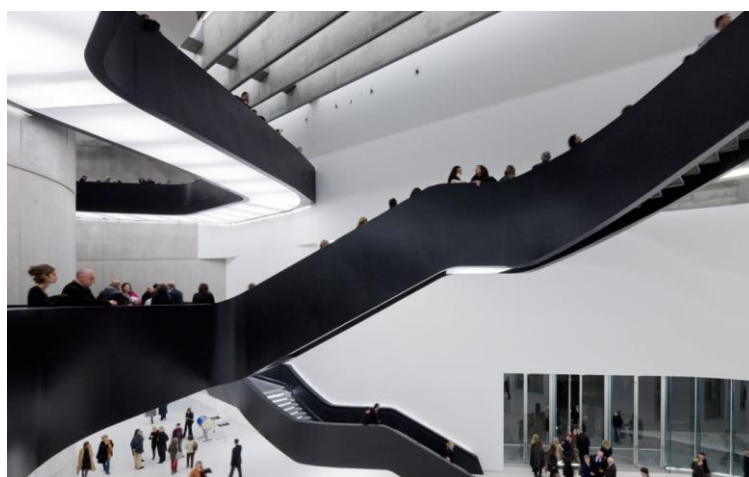
Obr. 62: Port House v Antverpách, v Belgii, architektka Zaha Hadid

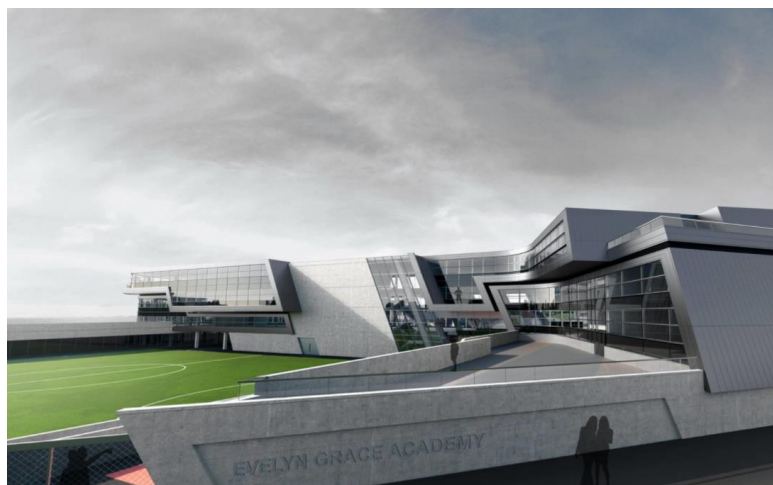
Obr. 63: Pritzkerova cena

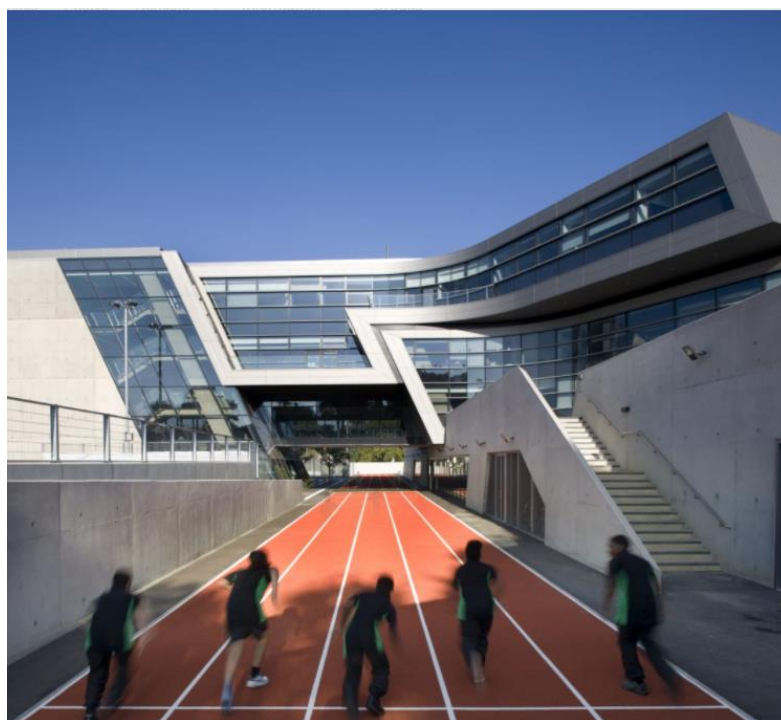
Obr. 64: MAXXI: Národní muzeum umění 21. století v Římě v Itálii,
architektka Zaha Hadid

Obr. 65: MAXXI: Národní muzeum umění 21. století v Římě, v Itálii,
architektka Zaha Hadid

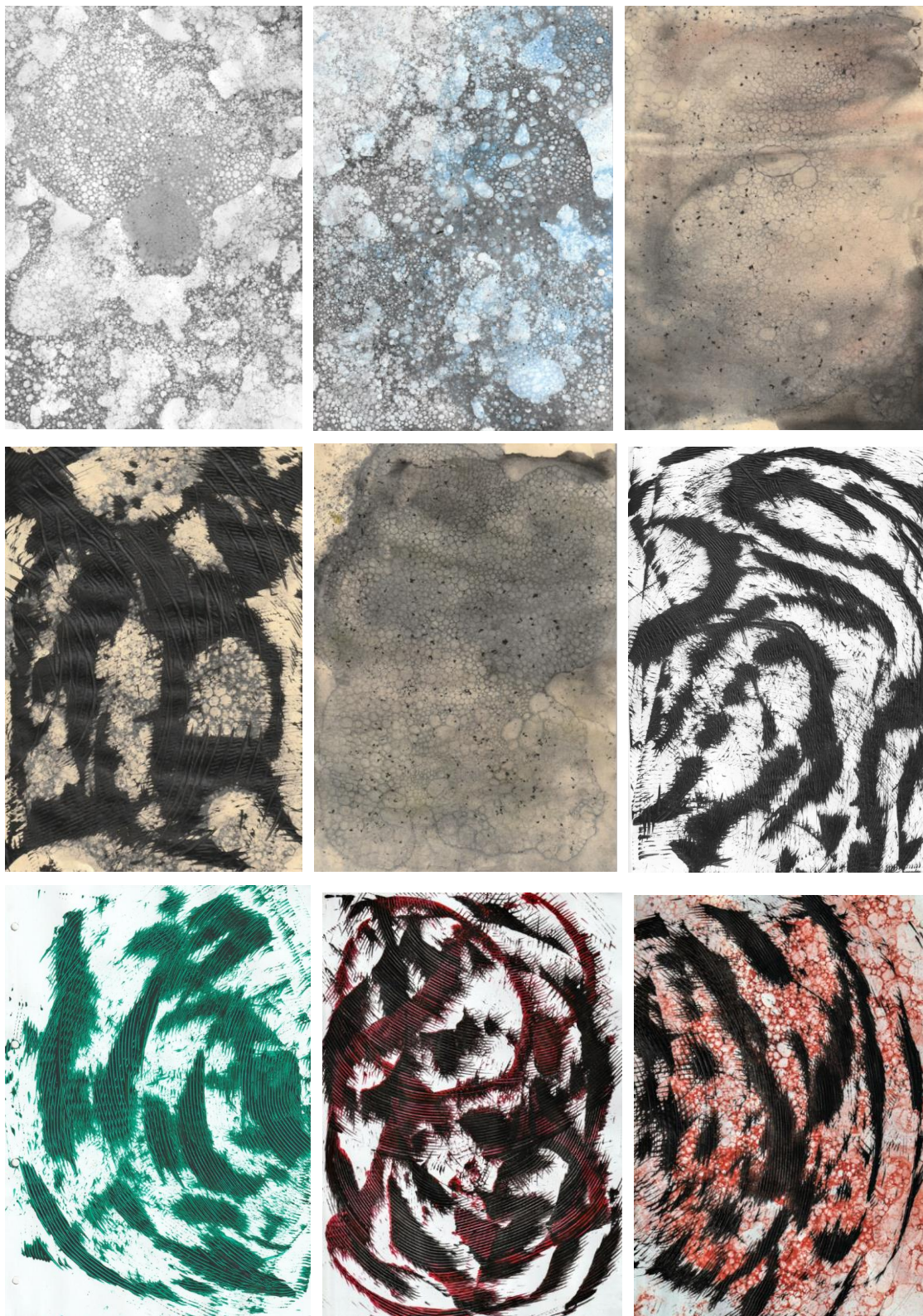

Obr. 66: Evelyn Grace Academy v Londýně ve Velké Británii,
architektka Zaha Hadid

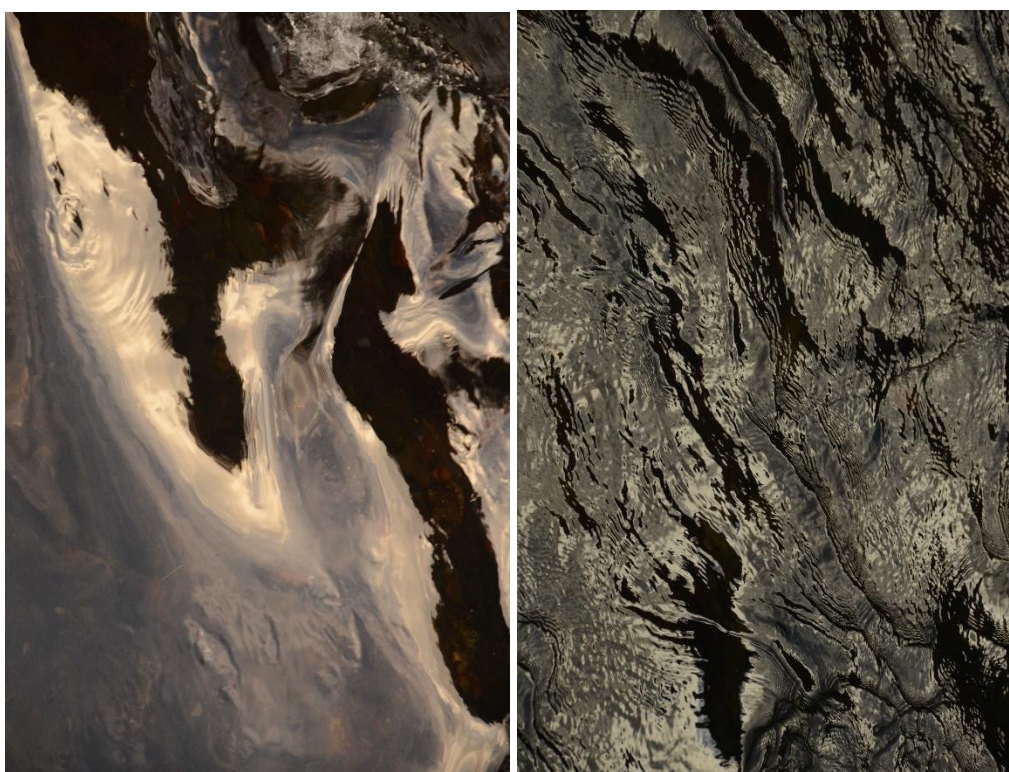

Obr. 67: Evelyn Grace Academy v Londýně ve Velké Británii,
architektka Zaha Hadid

Příloha II. Fotodokumentace k praktické části

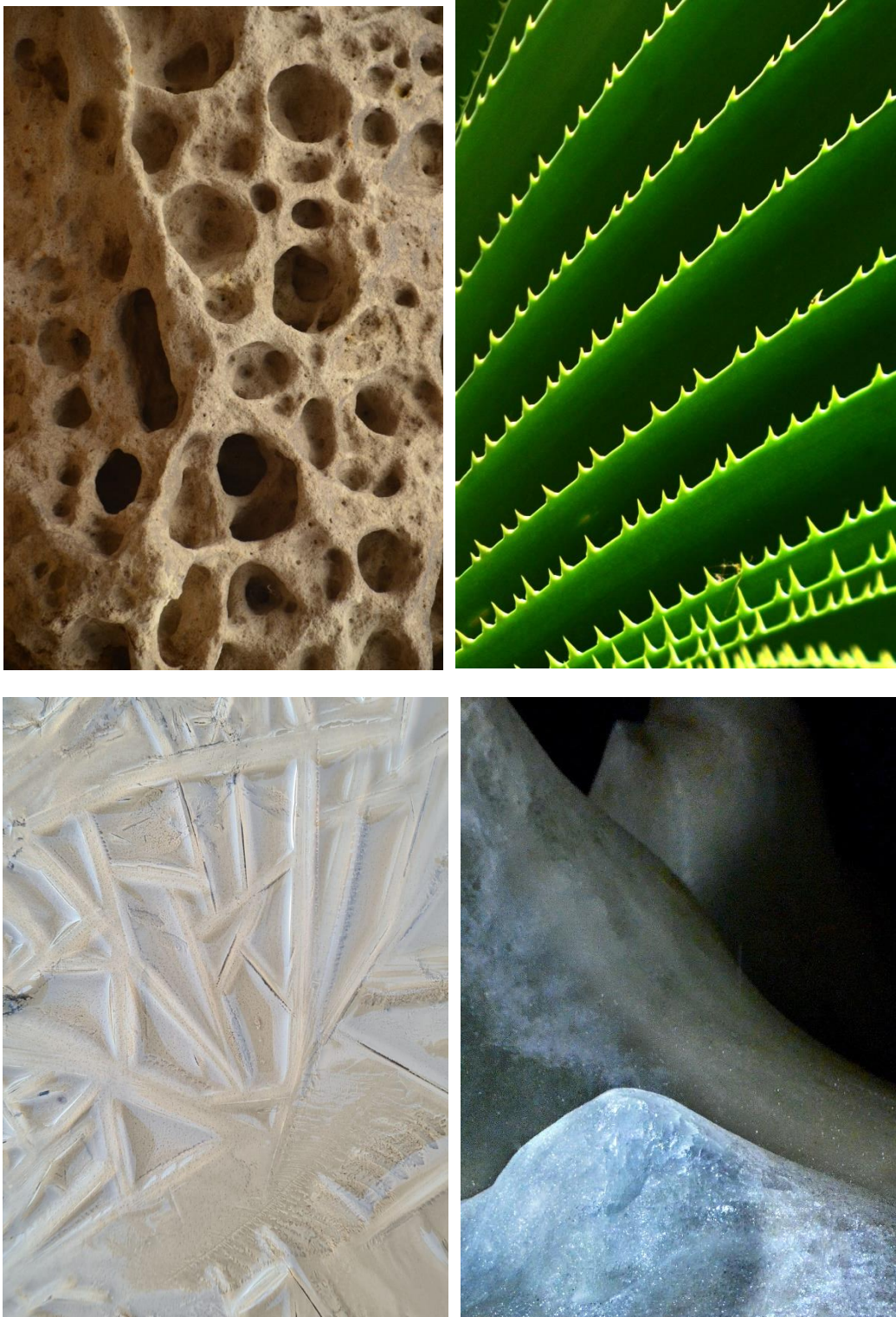
Obr. 68–76: Grafické volné listy na téma Proměna jako inspirační zdroj

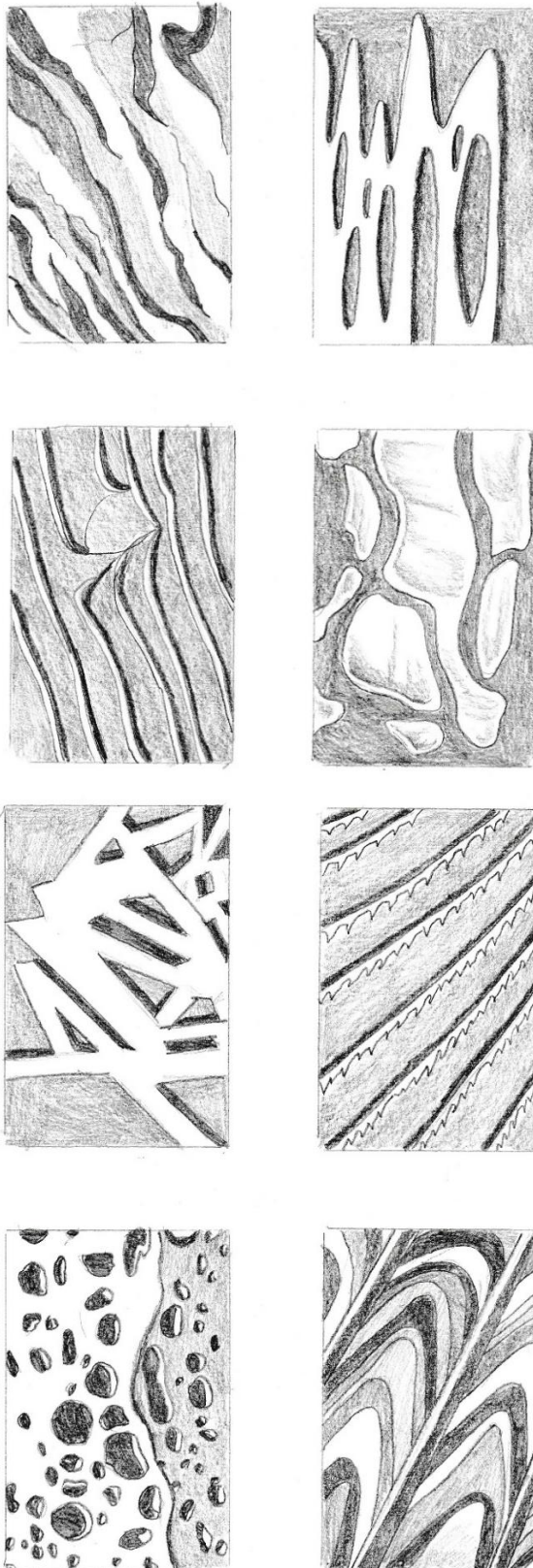
Obr. 77–80: Ukázky detailních fotografických záběrů organických motivů

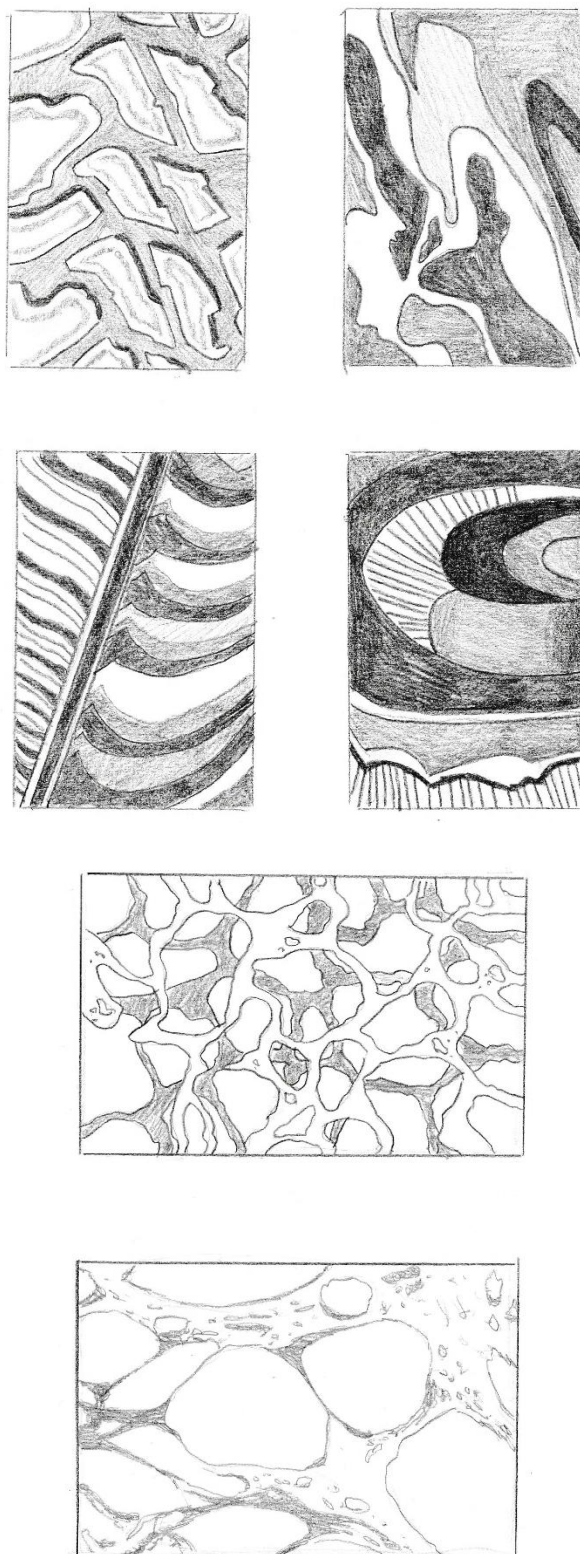
Obr. 81–84: Ukázky detailních fotografických záběrů organických motivů

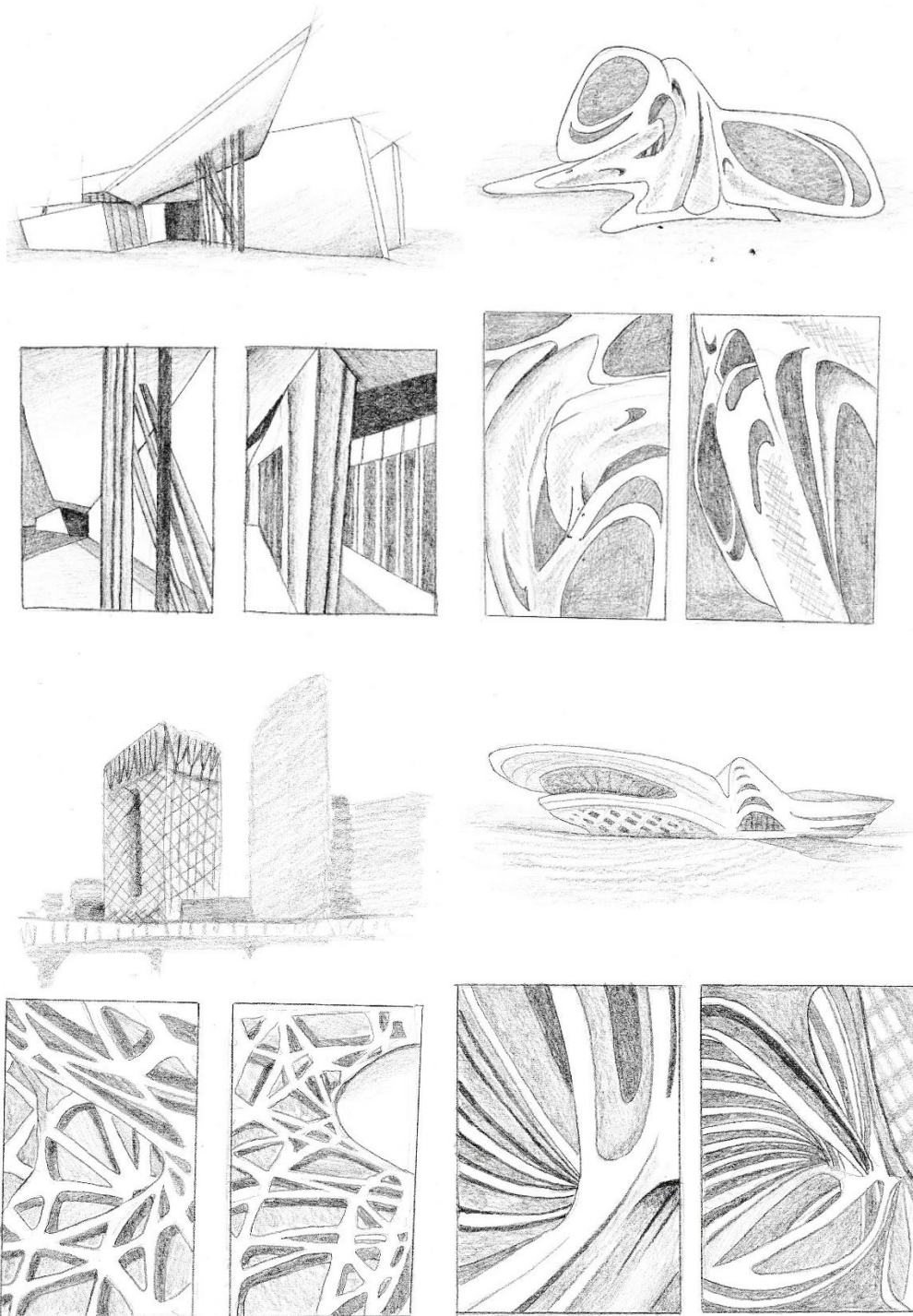
Obr. 85–88: Ukázky detailních fotografických záběrů organických motivů

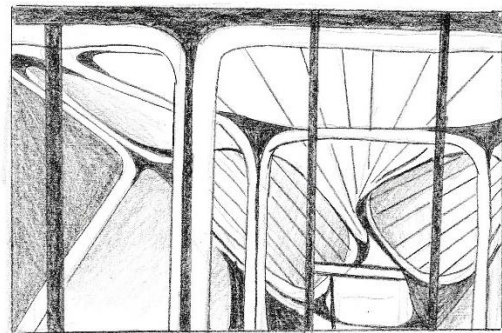
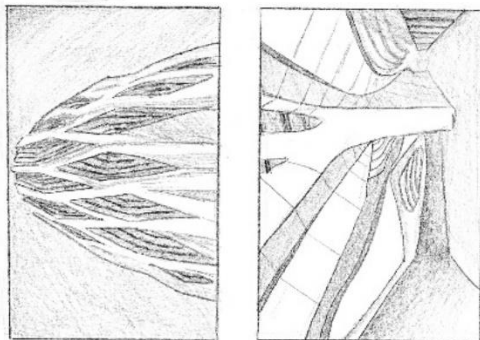
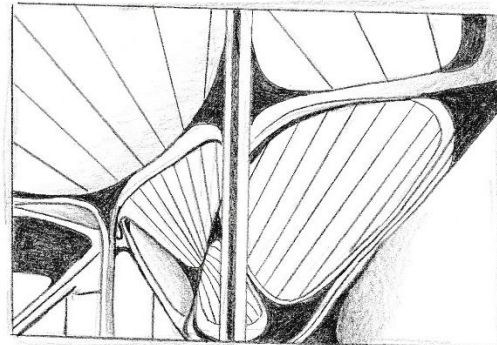
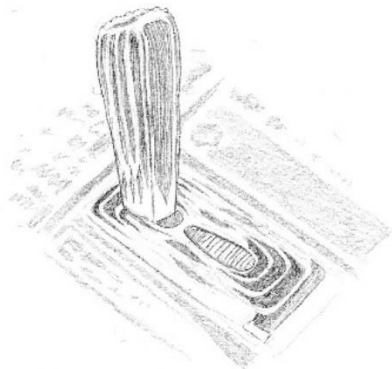
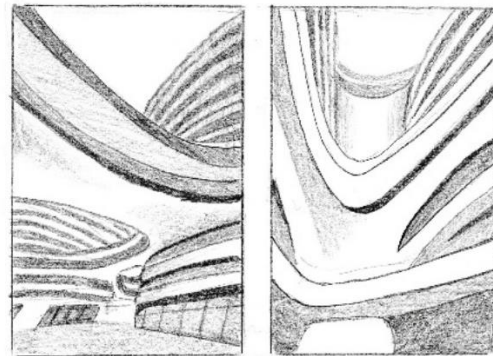
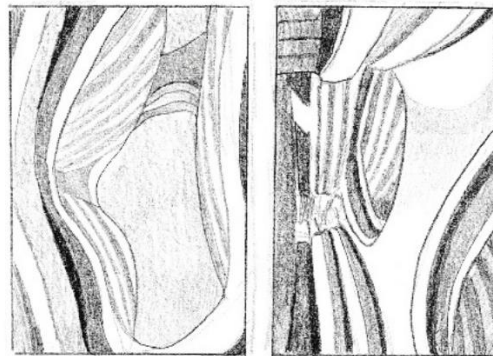
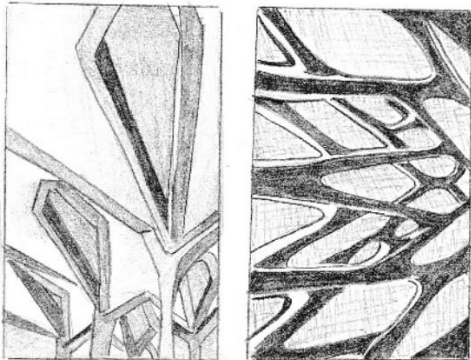
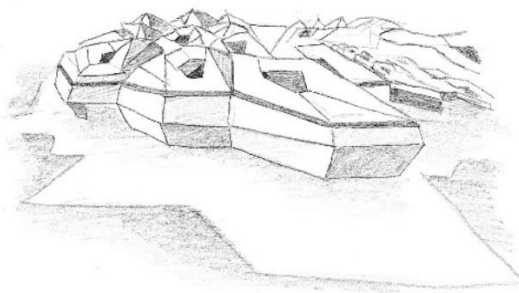
Obr. 89, 90: Skicový materiál inspirovaný fotografickými záběry

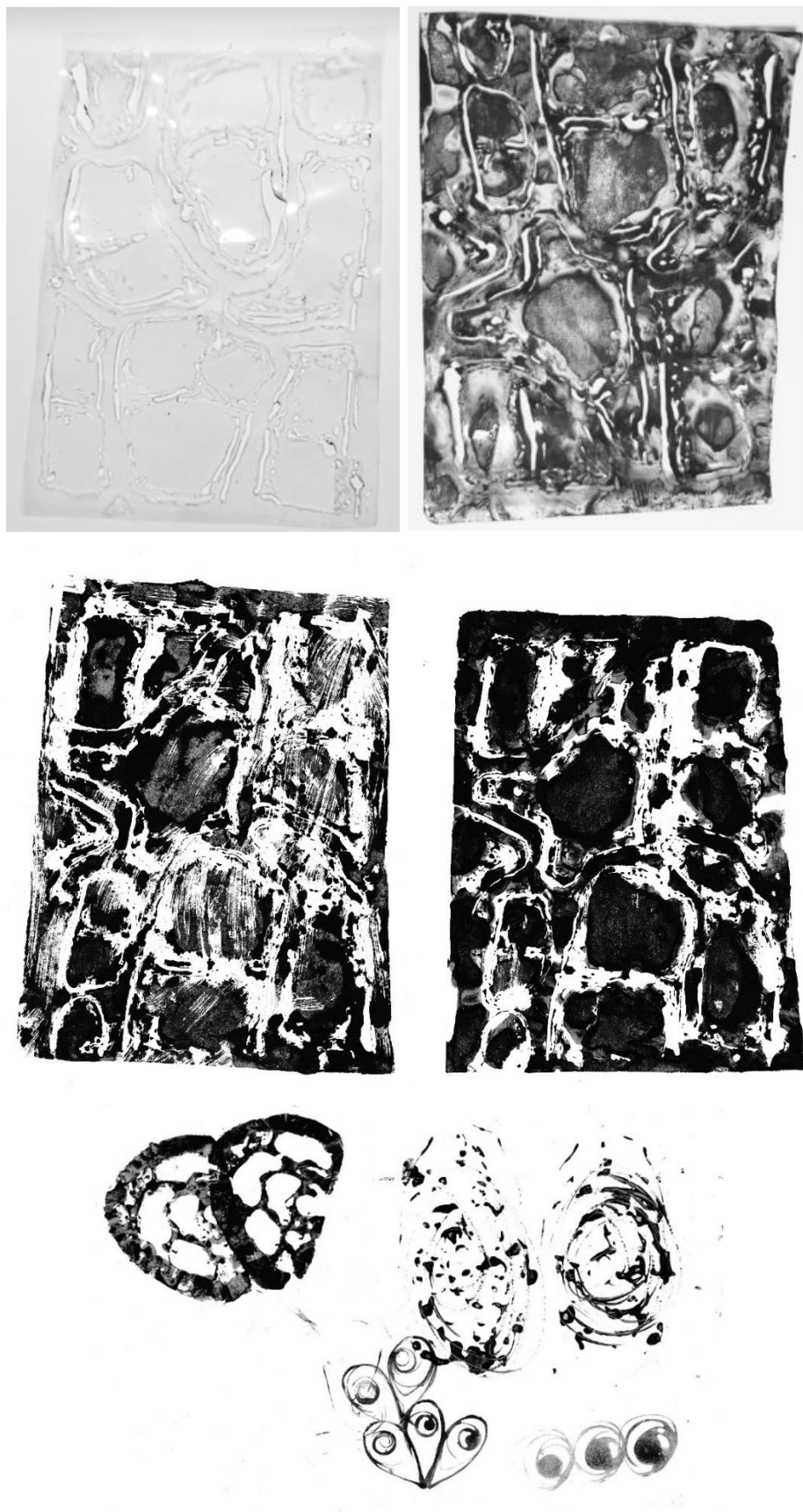
Obr. 91, 92: Skicový materiál inspirovaný fotografickými záběry

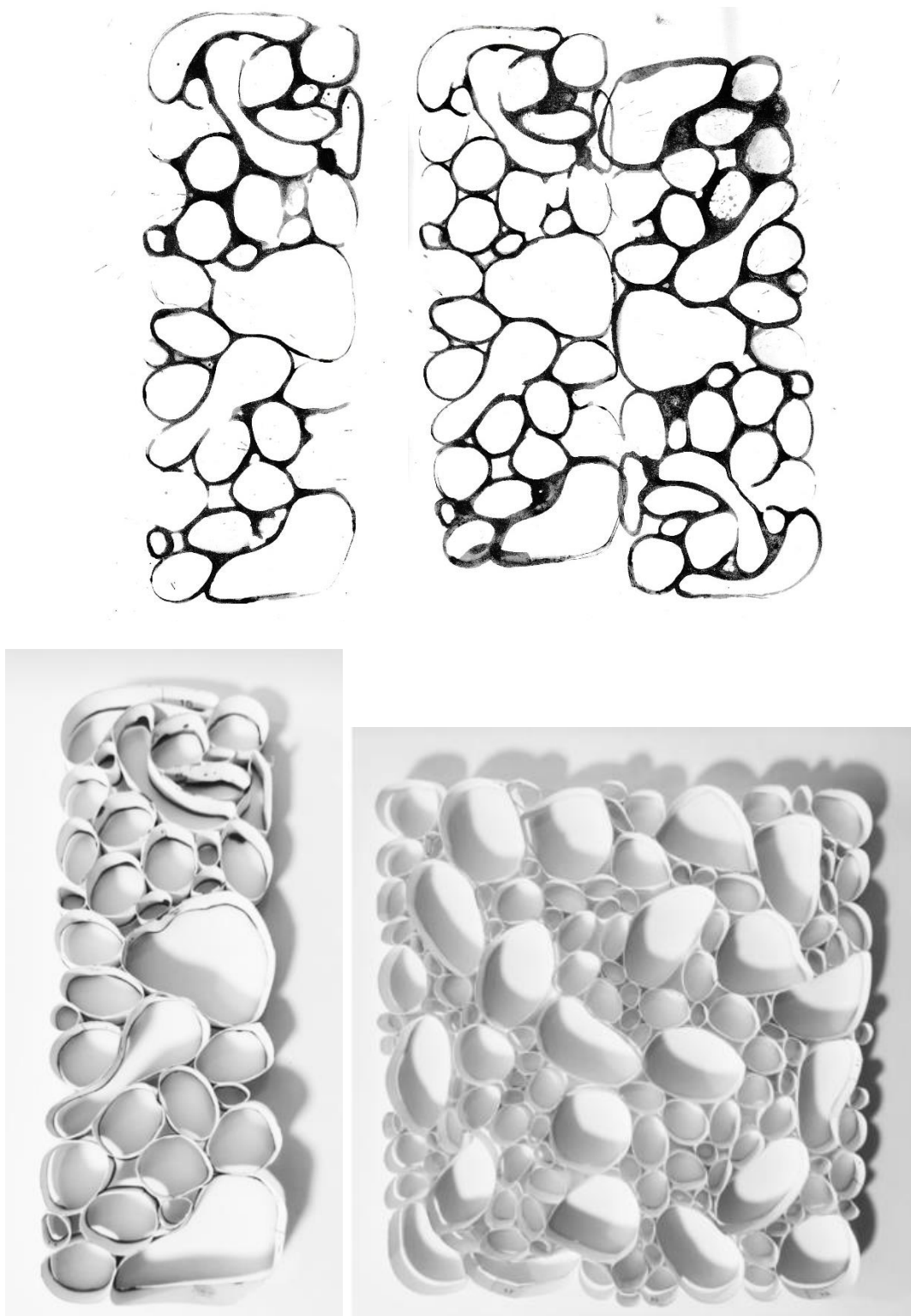
Obr. 93–96: Skicový materiál inšpirovaný architektúrou od Zaha Hadid

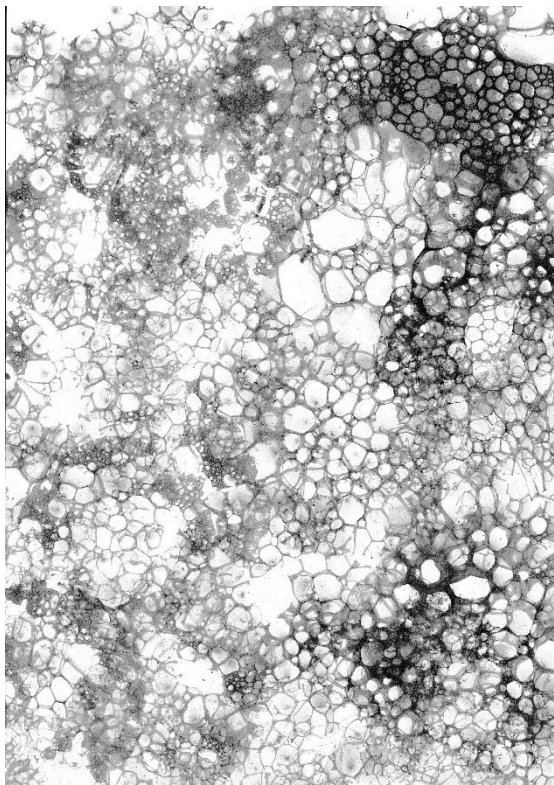
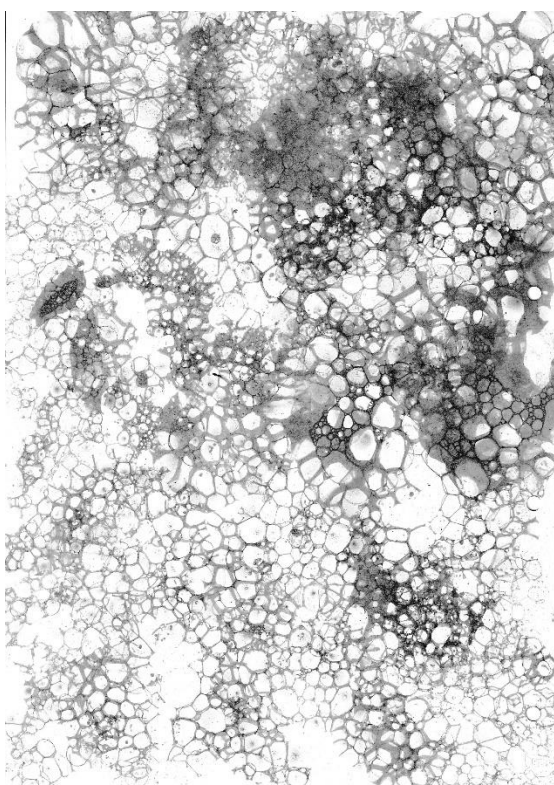
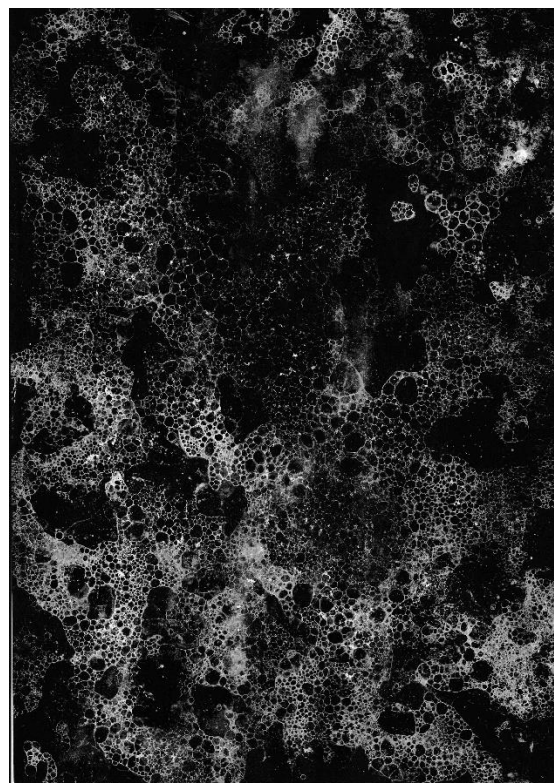
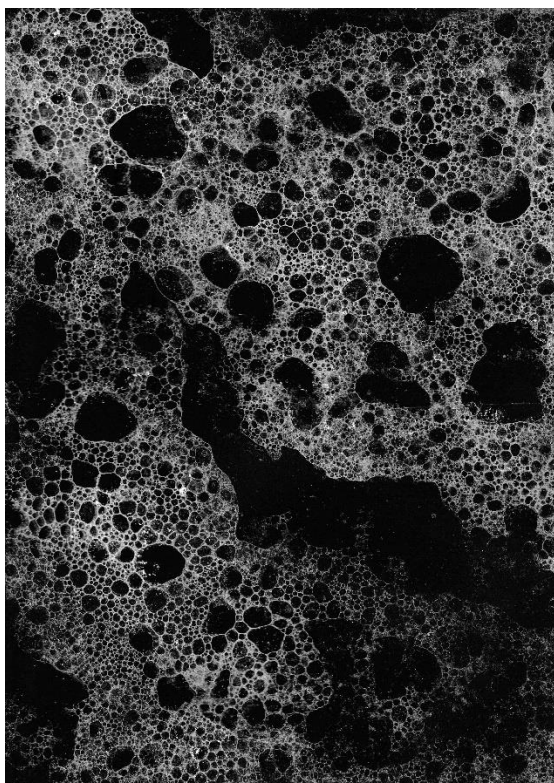
Obr. 97–100: Skicový materiál inšpirovaný architektúrou od Zahy Hadid

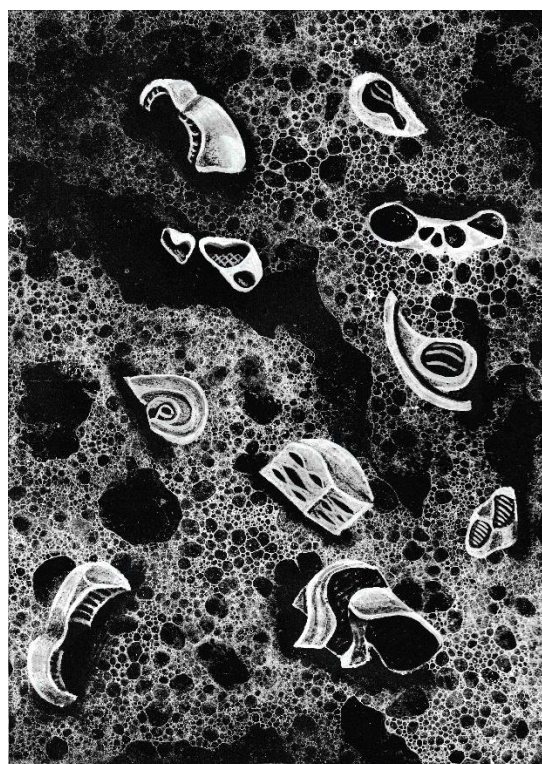
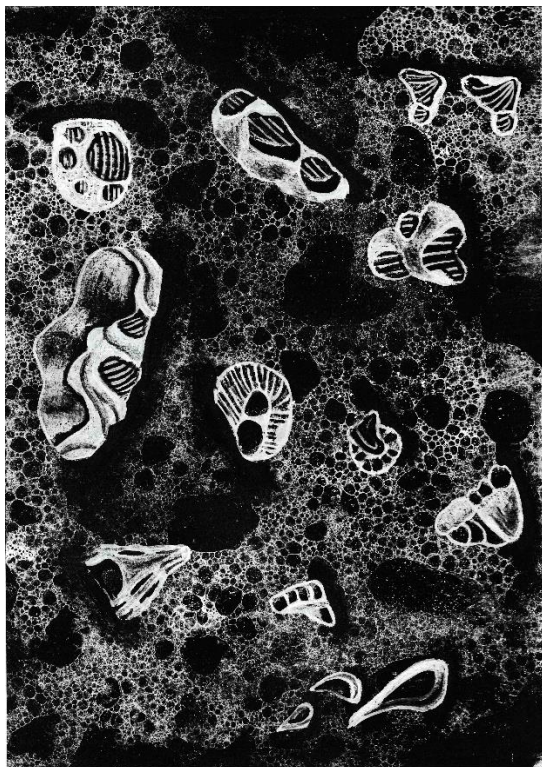
Obr. 101-105: Zkušební tisky

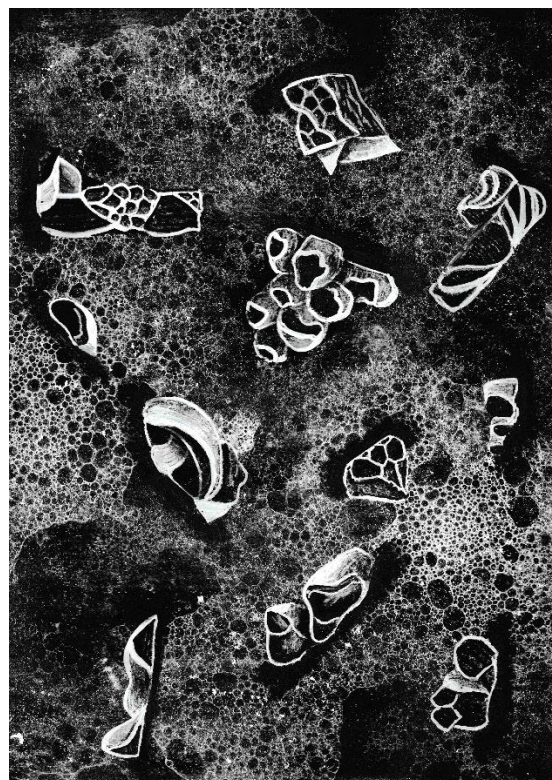
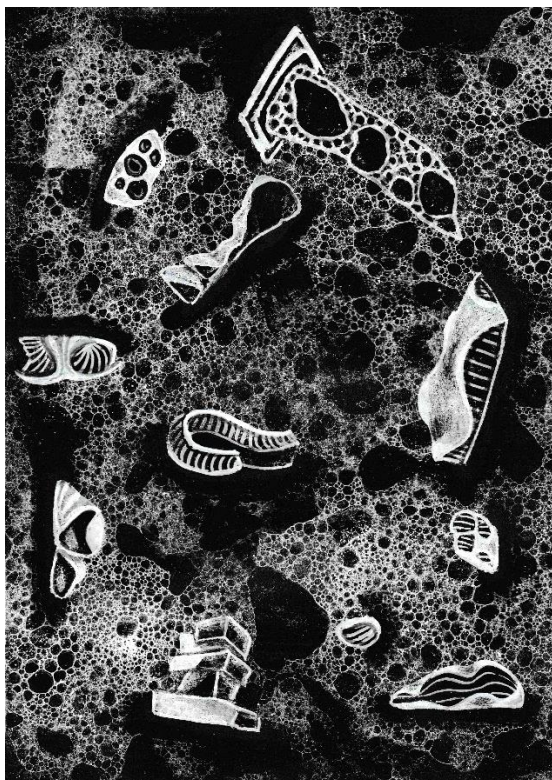
Obr. 106–109: 3D model organického motívu

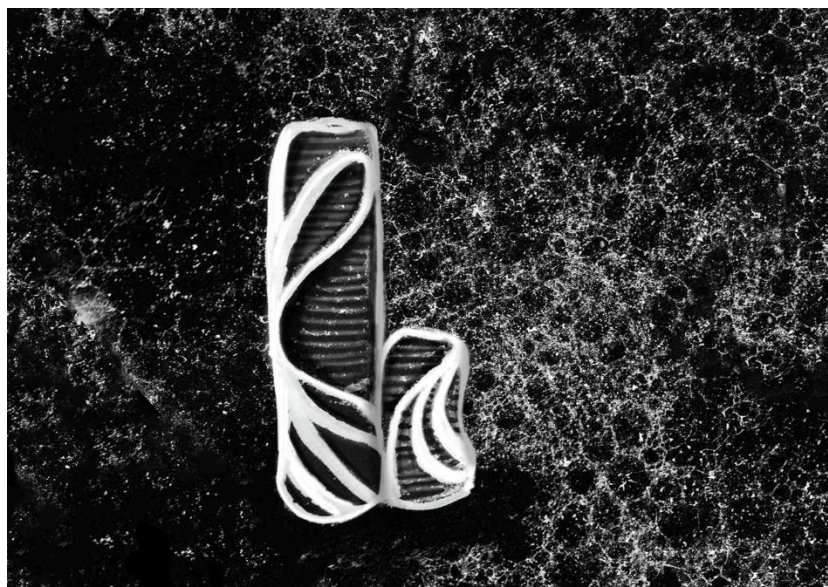
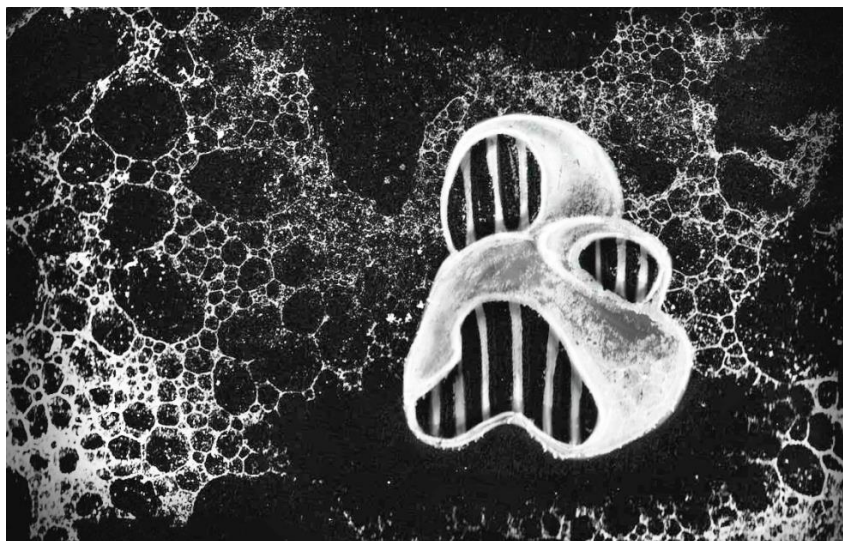
Obr. 110–113: Výsledné připravené listy pro konečnou realizaci

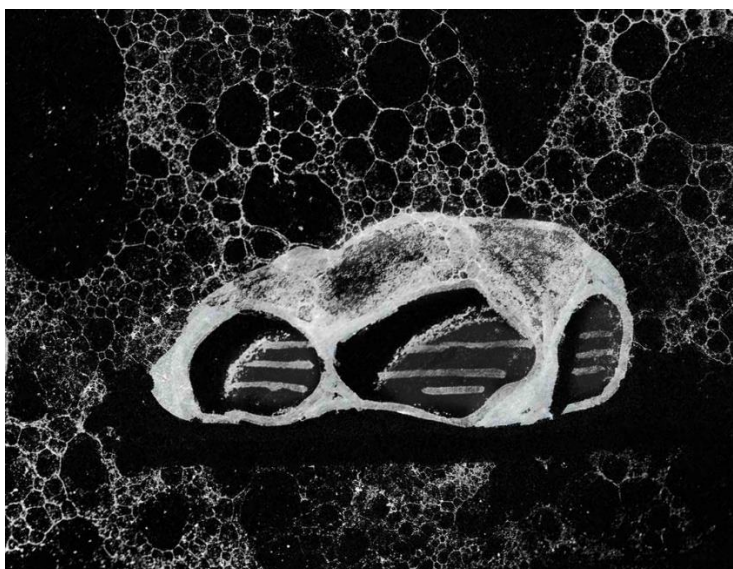
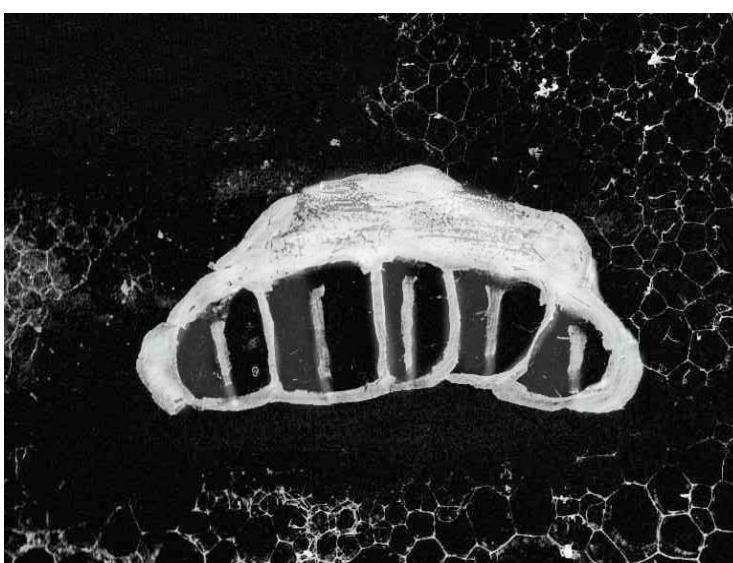
Obr. 114–117: Nalezené stavby

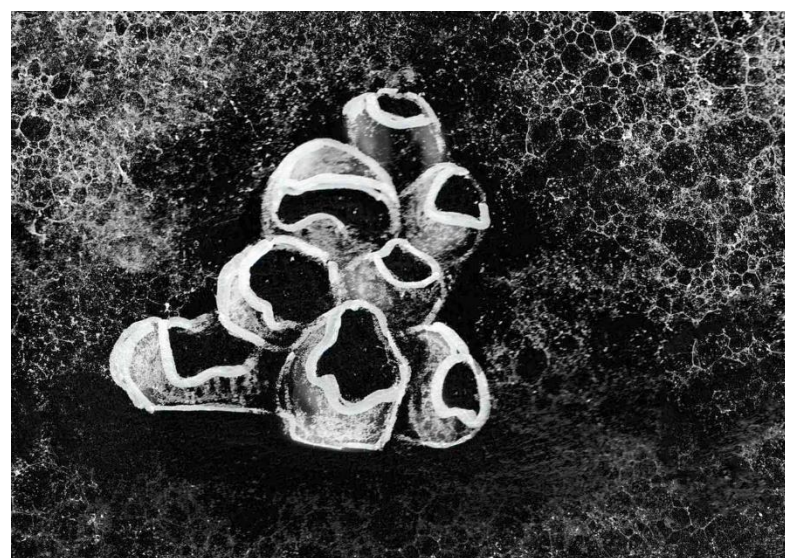
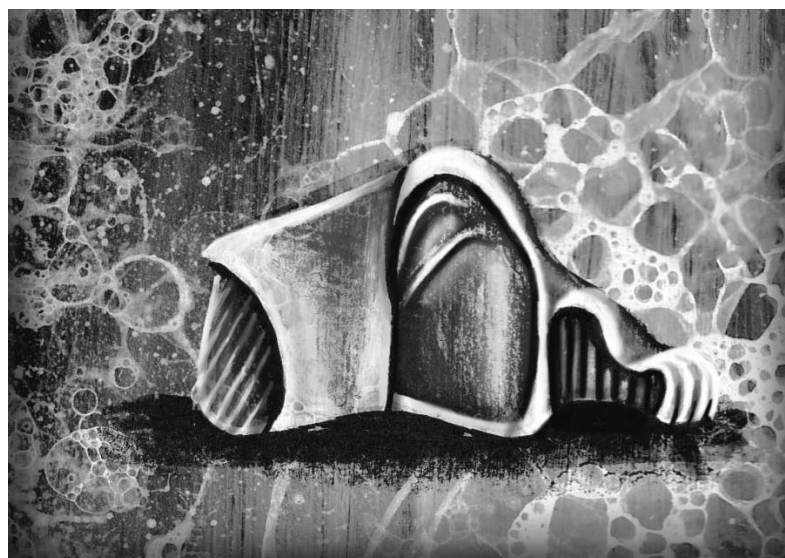
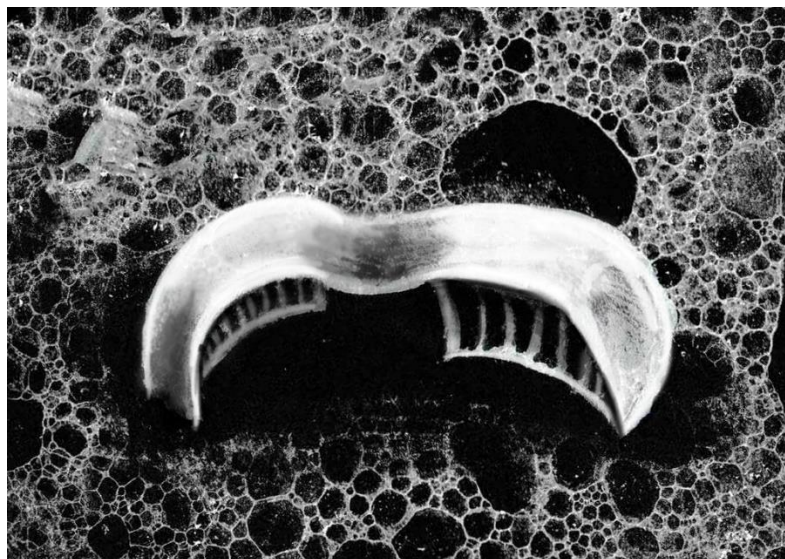
Obr. 118–121: Nalezené stavby

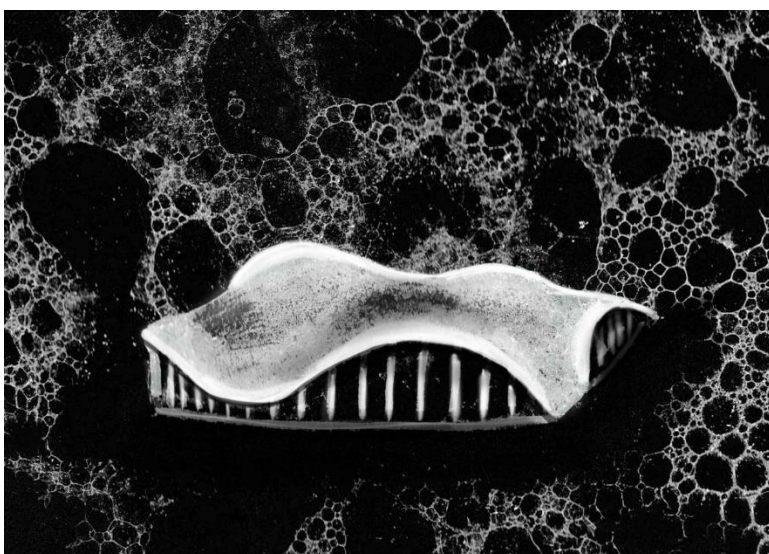
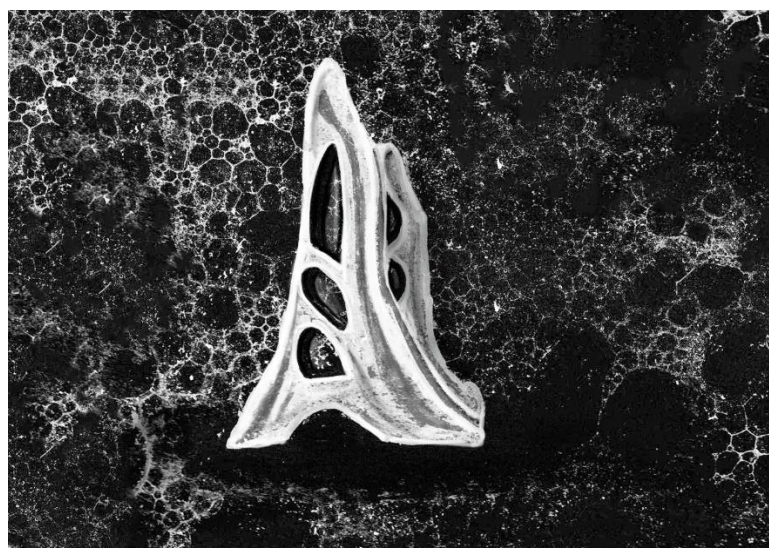
Obr. 122–124: Nalezené stavby

Obr. 125–127: Nalezené stavby

Obr. 128–130: Nalezené stavby

Obr. 131–133: Nalezené stavby

Obr. 134–135: Výsledné připravené listy pro konečnou realizaci

Obr. 136–138: Výsledné tištěné leporelo

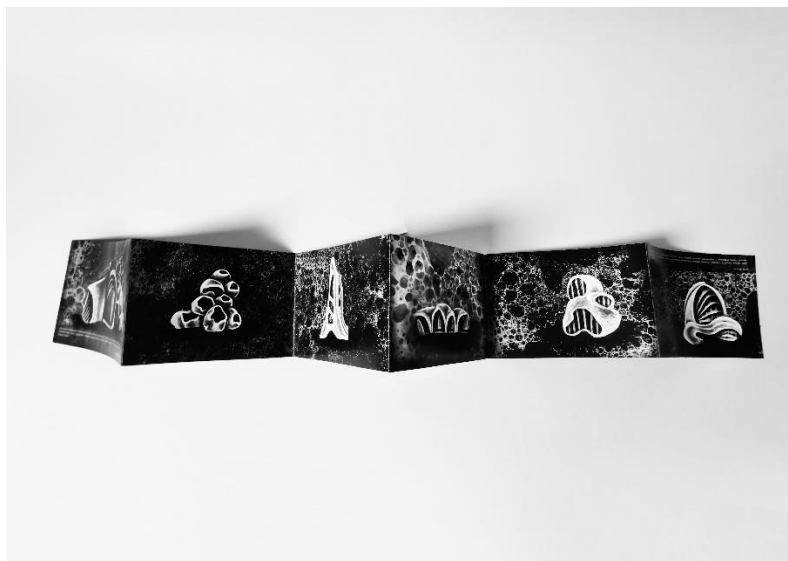
Obr. 139–141: Výsledné tištěné leporelo

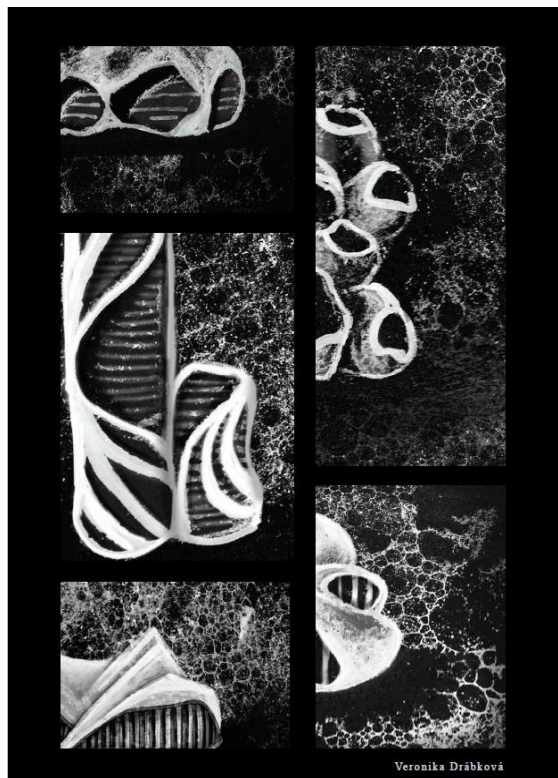
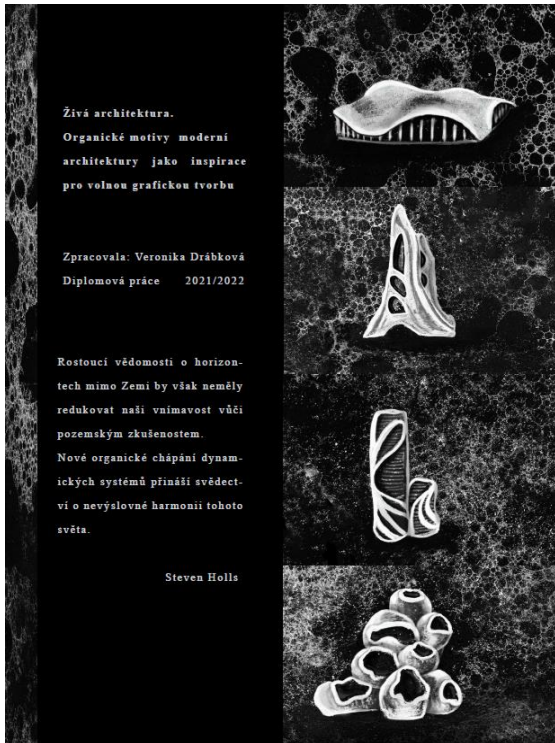
Obr. 142–144: Výsledné tištěné lepoprelo

Obr. 145–148: Výsledné tištěné leporelo

Obr. 149–151: Výsledné tištěné leporelo

Obr. 152–155: Výsledné plakáty

Zdroje příloh

Příloha I.

Obr. 1–12

DUDÁK, Vladislav, Bořek NEŠKUDLA a Rudolf POŠVA. *Encyklopedie světové architektury: od menhiru k dekonstruktivismu*. Praha: Baset, 2000. ISBN 80-86223-08-6. s. 717, s. 717, s. 248, s. 241, s. 837, s. 834, s. 852, s. 763, s. 806, s. 311, s. 765, s. 98.

Obr. 13, 14

BALLANTYNE, Andrew. *Architektura: průvodce pro každého* Praha: Dokořán, 2008. ISBN 9788073630850. s. 39, 33.

Obr. 15

Sullivan Carson Pirie Scott Building. *Khan Academy* [online]. 2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/later-europe-and-americas/modernity-ap/a/sullivan-carson-pirie-scott-building>

Obr. 16, 39

GLANCEY, Jonathan. *Moderní architektura: Nejvýznamnější světové stavby 20. století*. Vol. 19. Praha: Albatros, 2004. ISBN 9788000013046. s. 75, 88.

Obr. 17

Fallingwater dům pro Edgara J. Kaufmana. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/fallingwater-dum-pro-edgara-j-kaufmanna>

Obr. 18

Robie House. *Chicago architecture center* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.architecture.org/learn/resources/buildings-of-chicago/building/robie-house/>

Obr. 19

Paimio Sabatorium. *Archeyes* [online]. 2020 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://archeyes.com/paimio-sanatorium-alvar-aalto/>

Obr. 20

GÖSSEL, Peter a Gabriele LEUTHÄUSER. *Architektura 20. století*. Praha: Slovart, 2003. ISBN 3-8228-2568-9. s. 240.

Obr. 21, 22

Sydney Opera House. *Britannica.com* [online]. 2020 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Sydney-Opera-House>

Obr. 23, 24

AD Classics: Bavinger House / Bruce Goff. *Searcharchdaily.com* [online]. 2020 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/171574/ad-classics-bavinger-house-bruce-goff>

Obr. 25, 26

Einsteinova věž. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11].

Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/einsteinova-vez-einsteinturm>

Obr. 27, 28

AD Classics: Berlin Philharmonic Hans Scharoun. *Searcharchdaily.com* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/108538/ad-classics-berlin-philharmonic-hans-scharoun>

Obr. 29

Státní knihovna v Berlíně. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/statni-knihovna-v-berline>

Obr. 30, 31

Goetheanum. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/goetheanum>

Obr. 32, 33

Foto / Video - Kongresové centrum Zlín. *Kongresové centrum Zlín* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://kc-zlin.cz/24848-foto-video>

Obr. 34

Organické tvary vládnou světové architektuře dopravních terminálů. *Stavebnictvi3000* [online]. [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/organicke-tvary-vladnou-svetove-architekture-dopravnich-terminalu>

Obr. 35

Kix kansai international airport. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/kix-kansai-international-airport>

Obr. 36

Zaha Hadid: dvě realizace pro Innsbruck. *Stavbaweb.cz* [online]. ©2007 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.stavbaweb.cz/zaha-hadid-dv-realizace-pro-innsbruck-11567/clanek.html>

Obr. 37–38, 45–56, 58–62, 64–67

Archive Zaha Hadid Architects. *Zaha Hadid Architects* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.zaha-hadid.com/archive>

Obr. 40,41

Church of light. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/church-of-light>

Obr. 42

Kunsthhaus Graz. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/kunsthhaus-graz>

Obr. 43, 44

Selfridges Birmingham. *Architects, Architecture, Architectuul* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <http://architectuul.com/architecture/selfridges-birmingham>

Obr. 57

Galaxy Soho. *Archiweb* [online]. ©2022 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/galaxy-soho>

Obr. 63

About the Prize. *The Pritzker Architecture Prize* [online]. [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: <https://www.pritzkerprize.com/about>

Příloha II.

Obr. 68–155

Archiv autorky